

วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal
ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564
Vol. 12 No. 1 January - June 2021
ISSN: 2774-0501 (Online)
ISSN: 2774-0714 (Print)

วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมด้านศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัย วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านการศึกษานวัตกรรมการศึกษา การศึกษาเชิงประยุกต์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) จำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) คือ	ฉบับที่ 1	มกราคม - มิถุนายน
	ฉบับที่ 2	กรกฎาคม - ธันวาคม

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บรรณาธิการ

พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวีโส, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาสุทนต์พิชญ โยธาสโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.วันทนา เนาว์วัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

พระครูสาธุกิจโกศล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พระปลัดสุระ ญาณธโร, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผศ.ดร.วรภุรี มูลสิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ผศ.ดร.กัญณภัทร นิธิศวรรภากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ยงยุทธ ชำรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.ขวัญชัย ข้วนนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร.วีรารวรรณ ศรีตะลานุคค์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบึงสีศึกษา
พุทธโฆส

ดร.อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ

มหาวิทยาลัยวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

หมู่ที่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาจุฬาลงกรณ Mahachulalongkornrajavidyalaya Journal โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ สำหรับฉบับนี้ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา กองบรรณาธิการขอเสนอบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

ชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑสถานจังหวัดศรีสะเกษ โดย ธัญพงศ์ สารรัตน์, คณิสัย วิริยะสุนทร และสาคร แก้วสมุทร บทความนี้นำเสนอการศึกษาชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑสถานจังหวัดศรีสะเกษผ่านกรณีศึกษาพิพิธภัณฑสถานในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 แห่ง คือ (1) พิพิธภัณฑสถานบ้านสร้างเรือง (2) พิพิธภัณฑสถานหอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ (3) พิพิธภัณฑสถานผ้าศรีสะเกษ (เกาะกลางน้ำ) (4) พิพิธภัณฑสถานขุนอำไพพาณิชย์ และ (5) พิพิธภัณฑสถานวัดสระกำแพงใหญ่ โดยได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาพบว่าชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑสถานจังหวัดศรีสะเกษมี 2 ประการ คือ 1) ศรีสะเกษในบริบทความเป็นไทยภายใต้ชุดความรู้ทางวิชาการประวัติศาสตร์และโบราณคดี และ 2) ท้องถิ่นศรีสะเกษในอดีตผ่านวิถีชีวิตชนชั้นนำหรือสามัญชนโดยเฉพาะวิถีชนบท อันมีทั้งแบบวิถีชีวิตทั่วไปกับเน้นเฉพาะส่วนที่ขายได้ โดยใช้วิธีการนำชุดความรู้พื้นบ้านมาใช้ตามที่คนในชุมชนรับรู้หรือผ่านการปรับให้เป็นข้อมูลทางวิชาการ

การบริหารเวลา : บริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย ทัศนธรณ์ แก่นท้าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารเวลาเพื่อการบริหารงานกับการให้ความสำคัญกับงานซึ่งในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องรู้งานที่ตนบริหารครอบคลุมการปฏิบัติงานทั้งหมดของหน่วยงาน ต้องเข้าใจกิจกรรมในแต่ละวันของหน่วยงานและสามารถแยกแยะได้ว่างานใดมีความสำคัญและงานใดไม่มีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสำนึกในการจัดลำดับความสำคัญของงานและมีทักษะในการบริหารงานคือ ความสามารถในการกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมุ่งกระทำในสิ่ง ๆ นั้น ก่อนถ้าขาดทักษะดังกล่าว งานจะล้มเหลวโดยไม่มีเวลาให้คิดถึงองค์การและอนาคตขององค์การ องค์การก็จะดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารหรือผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความสามารถ แต่เป็นเพราะขาดแนวทางที่ชัดเจน ต่างกับผู้บริหารที่มุ่งวัตถุประสงค์ สามารถแบ่งแยกสิ่งสำคัญและไม่สำคัญได้ เลือกรับแต่สิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญเสมอ ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้บริหารรู้จักการบริหารเวลา

การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ โดย อุทัย ภูเจริญ นำเสนอการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิต นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิต และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการศึกษาซึ่งมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดความคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชน ในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั่นเอง

บทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย วันทนา เนาว์วัน และ แสงจิตต์ ไตแสง การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งประธานและเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นที่ปฏิบัติงานในธุรกิจชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 152 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดย รังสรรค์ วัฒนาชัยวนิช นำเสนอบทความการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ถอดองค์ความรู้มาจากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 178 รูป ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 24 รูป เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 7E และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดย ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ บทความนี้นำเสนอ การพัฒนาชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้นและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 การศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมเคมี การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี และการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบัวเขตวิทยา จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยได้แก่ 1) ชุด

กิจกรรมเคมี จำนวน 6 เล่ม 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี 4) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมเคมี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดย ศุภนิช โตสุข และ พัฒนพันธ์ เขตต์กัน บทความนี้เป็นการศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed - Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 370 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ

การพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดย วิไลลักษณ์ แวนทอง, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, เฉลิมพล ไทพยางกูร บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของบ้านหนังสือ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 382 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คือ t-test และ F-test

บทวิจารณ์หนังสือ The Life and Adventures of Robinson Crusoe โดย ยงยุทธ ชำคง บทความนี้เป็นบทวิจารณ์หนังสือที่นำเสนอชีวิตและการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ (The Life and Adventures of Robinson Crusoe) ประพันธ์โดยนักเขียนชาวอังกฤษชื่อแดเนียล เดโฟ (Daniel Defoe) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1719 หรือ 302 ปีที่แล้ว นักวิชาการให้ความเห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีการแปลเป็นภาษาต่าง

ๆ ทั่วโลกมากเป็นอันดับสอง รองจากพระคัมภีร์ไบเบิลเท่านั้น เรื่องราวการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ ได้ถูกประยุกต์ดัดแปลงเป็นบทละคร การ์ตูน โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นหนังสือคลาสสิกที่น้อยคนไม่รู้จัก โดยเฉพาะในช่วงที่โรบินสัน ครูโซ ไปติดเกาะอยู่คนเดียวอย่างยาวนานถึง 28 ปี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ที่นั่นและรอดพ้นจากความตายมาได้ ฉบับที่นำมาใช้ในบทความนี้ตีพิมพ์ในปี 1890 โดยสำนักพิมพ์ Frederick Warne and Co. แห่งกรุงลอนดอน มีความยาว 233 หน้า (ตีพิมพ์ก่อนมี ISBN) ในการตีพิมพ์ช่วงแรก ๆ ของหนังสือนี้ ไม่ได้ระบุชื่อผู้เขียนไว้ ทำให้ผู้อ่านส่วนมากเชื่อว่า เรื่องราวการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ เป็นเรื่องจริงและตัวละครหลักมีตัวตนอยู่จริงและมองว่าหนังสือเล่มนี้เป็นเสมือนคู่มือเอาตัวรอดบนเกาะร้างกลางทะเลได้ หนังสือเล่มนี้ยังเป็นหนังสือเล่มโปรดของคนดังจำนวนมาก เช่น อดีตประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ของสหรัฐอเมริกา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

พระมหาวิศิต ธีรวิโส, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	III
บทความประจำฉบับ	
ชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ ธัญพงศ์ สารรัตน์, คณิงชัย วิริยะสุนทร และสาคร แก้วสมุทร	1-14
การบริหารเวลา : บริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หัตถุภรณ์ แก่นท้าว	15-24
การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ อุทัย ภูเจริญ	25-33
บทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันทนา เนาว์วัน และ แสงจิตต์ ไต้แสง	34-43
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ รังสรรค์ วัฒนาชัยวัฒน์	44-58
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 7E และการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์	59-70
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ศุภนิจ โตสุข และ พัฒนพันธ์ เขตต์กัน	71-78
การพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร วีไลลักษณ์ แวนทอง, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ, เฉลิมพล ไทยางกูร	79-90
บทวิจารณ์หนังสือ The Life and Adventures of Robinson Crusoe ยงยุทธ ขำคง	91-96

ชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษ The Knowledge of ancient cultures in Sisaket Museums

¹ธัญพงศ์ สารรัตน์, คณิงชัย วิริยสุนทร และ ศาคร แก้วสมุทร

¹Thanyapong Sanrat, Khanuengchai Wiriyauntorn, Sakorn Kaewsamut

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Thailand.

E-mail: ¹Thanyapong2564@hotmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 8, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษผ่านกรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 แห่ง คือ (1) พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรือง (2) พิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ (3) พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าศรีสะเกษ (เกาะกลางน้ำ) (4) พิพิธภัณฑ์บ้านขุนอำไพพาณิชย์ และ (5) พิพิธภัณฑ์วัดสระกำแพงใหญ่ โดยได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึกผลการศึกษาพบว่าชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษมี 2 ประการ คือ 1) ศรีสะเกษในบริบทความเป็นไทยภายใต้ชุดความรู้ทางวิชาการประวัติศาสตร์และโบราณคดี และ 2) ท้องถิ่นศรีสะเกษในอดีตผ่านวิถีชีวิตชนชั้นนำหรือสามัญชน โดยเฉพาะวิถีชนบท อันมีทั้งแบบวิถีชีวิตทั่วไปกับเน้นเฉพาะส่วนที่ขายได้โดยใช้วิธีการนำชุดความรู้พื้นบ้านมาใช้ตามที่คนในชุมชนรับรู้หรือผ่านการปรับให้เป็นข้อมูลทางวิชาการ

คำสำคัญ: ชุดความรู้; วัฒนธรรม; ศรีสะเกษ; พิพิธภัณฑ์

Abstract

This article aimed to investigate the characteristics of a knowledge set about ancient cultures in Sisaket Museums through a case study. There were 5 museums in Sisaket Province, namely: (1) Museum of Wat Ban Sang Rueang, (2) Museum of Sisaket Archives and Library, (3) Museum of Sisaket Tribe (KoKlang Nam), (4) Ban KhunAmphaiPhanit Museum, and (5) Sa KamphaengYai Temple Museum. Documentary research, participant observations and in-depth interviews were all used in this study. The results of the study revealed that the knowledge of cultural past in Sisaket Museums had 2 aspects, namely: 1) Sisaket in the Thai context under academic knowledge, history, and archeology, and (2) Local Sisaket in the past through the way of life of the leading figures or common people, especially in rural areas and focusing on those which are profitable

and compound with local folk wisdom through community people,s perceptions or by converting it into academic data.

Keywords: Knowledge Set; Culture; Sisaket; Museum

บทนำ

ภาพลักษณ์ของศรีสะเกษปรากฏเป็นภาพที่สำคัญอย่างน้อย 2 ด้าน ด้านแรกคือ เมืองเกษตรกรรม เมืองแห่งทุเรียนภูเขาไฟที่ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในศรีสะเกษสูงขึ้น และในอีกด้านคือ เมืองโบราณในยุคอารยธรรมขอม ในขณะเดียวกันหากพิจารณาถึงพื้นที่ที่มีการเล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวเองหรืออดีตของผู้คน/ชุมชนที่กำลังเกิดขึ้นอย่างมากภายในศรีสะเกษ โดยในที่นี้ผู้ศึกษาได้คัดเลือกพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นภาพตัวแทนของศรีสะเกษที่เล่าเรื่องอดีตทางวัฒนธรรม ในที่นี้หมายถึง เหตุการณ์เกี่ยวกับผู้คนในท้องถิ่นที่เคยเกิดขึ้น และ/หรือผู้คนในท้องถิ่นเชื่อว่าเคยเกิดขึ้น ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรื่อง พิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าศรีสะเกษ เกาะกลางน้ำ พิพิธภัณฑ์บ้านขุนอำไพพาณิชย์ และพิพิธภัณฑ์วัดสระกำแพงใหญ่ โดยพยายามที่จะเล่าถึงความเป็นมาของเมืองศรีสะเกษตั้งแต่ยุคอารยธรรมขอม วัฒนธรรมชนเผ่า และบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนซึ่งได้นำไปสู่คำถามอันเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาชิ้นนี้ คือ พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นศรีสะเกษได้มีชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในมิติในบ้าง และสัมพันธ์กับบริบทท้องถิ่นอย่างไร

จากการศึกษาและประเด็นข้างต้น ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบงานศึกษาที่กล่าวด้วยเรื่องราวดังกล่าวโดยตรง มีเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของพิเนตร ดาวเรือง นครินทร์ ทาโยธิ และปรัสพงษ์ ภูเกิดพิมพ์ (2555) เรื่อง “วิเคราะห์สถานภาพพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” งานวิจัยของอภิรักษ์ สงเคราะห์ (2550) เรื่อง “โครงการอบรมเรื่องการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” งานวิจัยของศักดิ์ชาย สิกขา (2548) เรื่อง “รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โครงการออกแบบและพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในภาคอีสาน” ซึ่งกลุ่มงานดังกล่าวได้ให้ภาพรวมเกี่ยวกับที่มาและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย งานวิจัยของวุฒิชัย นาคเขียว และศิริวุฒิ วรรณทอง (2562) เรื่อง “พระธาตุเรืองรองกับการเผยแพร่แนวคิดชาตินิยมในอีสานใต้” งานวิจัยของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2561) เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรื่อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” งานวิจัยของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2561) เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์บ้านขุนอำไพพาณิชย์” งานวิจัยของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2562) เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ” งานวิจัยของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2562) เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษาภาพเขียนฝาผนังที่วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ” งานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี (2550) เรื่อง “วาทกรรม “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในสังคมไทย : ศึกษากรณีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคอีสาน” งานวิจัยของธนากร ลาโพธิ์ (2555) เรื่อง “พิพิธภัณฑ์ชนเผ่า จังหวัดศรีสะเกษ” งานวิจัยของธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2562) เรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองศรีสะเกษ ระหว่าง พ.ศ.2468 – 2537 : กรณีศึกษาบ้านขุนอำไพพาณิชย์” และงานวิจัยของธันยพงศ์ สารรัตน์ และชานาญ โสดา (2561) เรื่อง “การสื่อความหมายพระธาตุเรืองรองเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม” ซึ่งงานวิจัยกลุ่มดังกล่าวได้ให้ข้อมูลบางส่วนในประเด็นที่ศึกษาเท่านั้น และข้างต้นจะเห็นว่าการศึกษาเรื่องราว

ของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ผ่านมาไม่ได้ให้ภาพสะท้อนอดีตของเมืองศรีสะเกษได้ชัดเจนเท่าใดนัก ส่วนใหญ่เป็น การศึกษาบทบาทของแต่ละพิพิธภัณฑ์ โดยไม่ได้วิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นถึงลักษณะร่วมของพิพิธภัณฑ์ ในฐานะแหล่งผลิตชุดความรู้เรื่องอดีตทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และแม้ว่าจะมีงานศึกษาของฉันทพงศ์ สาร รัตน์ (2563) เรื่อง “พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการสร้างความรับรู้เรื่องอดีตของเมืองศรีสะเกษ” ที่ได้ศึกษาเป็น แนวทางทั้งในเรื่องการให้ความหมายและการสร้างความรับรู้เรื่องอดีตของเมืองศรีสะเกษผ่านพิพิธภัณฑ์ใน ท้องถิ่นแต่ยังไม่ได้มีการยกตัวอย่างหรือวิเคราะห์ตัวอย่างของชุดความรู้ที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน จะกล่าวไว้เพียงประเด็นกว้างๆ เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาอย่างลุ่มลึกเพื่อให้เข้าใจสภาพของ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นศรีสะเกษที่มีความสำคัญในฐานะแหล่งผลิตชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมใน ท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น และบทความวิชาการนี้ถือเป็นการขยายประเด็นเพิ่มเติมต่อยอดจากงานศึกษาของ ผู้เขียนที่เคยศึกษาไว้เป็นเบื้องต้นแล้วผ่านการศึกษาจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยอาศัยกลุ่มงานข้างต้นเป็นแนวทางศึกษา

การสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษ

หากเริ่มต้นเล่าประวัติศาสตร์ของศรีสะเกษตามแนวทางของประวัติศาสตร์กระแสหลัก มักเริ่มต้น ด้วยการกล่าวถึงบริบทการรับรู้ต่อศรีสะเกษในฐานะพื้นที่เก่าแกในวัฒนธรรมขอม กล่าวคือ จังหวัดศรีสะเกษเป็นเมืองโบราณตั้งแต่สมัยขอม จะเห็นได้จากโบราณสถานสมัยขอมที่ยังปรากฏอยู่ แต่ต่อมาขอมได้ เสื่อมอำนาจลงในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวไทยพื้นเมืองที่เรียกตัวเองว่า “กวย” หรือ “กุย” ได้อพยพ ข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวาประมาณ พ.ศ.2256 และได้แยกย้ายกันออกไป 6 กลุ่ม กลุ่มที่มี “ตาคะจะ” และ “เชียงขัน” ได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโคกลำดวนและมีพัฒนาการเรื่อยมาและสัมพันธ์กับบริบทของกลุ่มชนสี่เผ่า จนกลายเป็นจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน (สภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ศรีสะเกษ, 2548) ซึ่งเนื้อความที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นประวัติศาสตร์โดยสังเขปที่คนทั่วไปรับรู้เกี่ยวกับศรีสะเกษ

การนำเสนอชุดความรู้เรื่องศรีสะเกษในปัจจุบันที่ปรากฏทั้งในงานเขียนของท้องถิ่น และใน ปรากฏการณ์ทางสังคมของศรีสะเกษนั้นเริ่มขยายตัวออกไปมากกว่าเรื่องของเมืองเก่าในวัฒนธรรมขอม มา สู่เรื่องที่ใกล้ตัวของชุมชนมากยิ่งขึ้น และยังมีความพยายามรื้อฟื้นศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชน 4 เผ่า ผ่าน งานเทศกาลดอกคำดวนบานสืบสานประเพณี 4 เผ่าไทศรีสะเกษ ที่จัดขึ้น ณ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ศรี สะเกษ ประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่ดอกคำดวน ต้นไม้ประจำจังหวัดผลิดอกบานสะพรั่ง มี การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การรื้อฟื้นอาหารการกิน การแสดงดนตรีพื้นบ้าน (การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทยจังหวัดศรีสะเกษ, 2552) การทอผ้าและวิถีชีวิตที่ยังดำรงอยู่อย่างเรียบง่าย ทั้งนี้ยังมีการ ส่งเสริมกิจกรรมร่วมสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอยู่ห่างจากองค์การพัฒนาเอกชนหลายๆ องค์กร รวมถึงชุด ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น อนุสาวรีย์ หนังสือนันทิยา หนังสือพิมพ์ แบบเรียน บทกวี และคำขวัญ เป็นต้น ในส่วนการสร้างอนุสาวรีย์พระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนและอนุสาวรีย์แม่ศรีสะเกษ ซึ่งอนุสาวรีย์พระยา ไกรภักดีศรีนครลำดวนได้ถูกหน่วยงานในท้องถิ่นจัดสร้างใน พ.ศ.2547 และแล้วเสร็จในต้นปี 2548 หลังจากนั้นจึงมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบอนุสาวรีย์ให้สวยงาม โดยบริเวณอนุสาวรีย์ได้นำรูป หล่อครอบครวข้างเผือกมณฑลมาตั้งประดับบารมีให้อนุสาวรีย์ด้วย เนื่องจากมีแนวคิดย้อนกลับไปได้ว่า หากไม่ มีข้างเผือกมณฑลแตกโรหนิเตลิดหลุดออกมาหาครอบครวที่บริเวณเมืองขุขันธ์นี้ ก็คงจะไม่มีเมืองขุขันธ์ จนถึงทุกวันนี้ และตั้งชื่อบริเวณอนุสาวรีย์ว่า “สวนพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน (ตาคะจะ)” และได้มีการ

จัดงานเฉลิมฉลององค์อนุสาวรีย์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2548 โดยเป็นวันจัดงานรำลึกพระยาไกรภักดี ประเพณี แชนโฌนาตา บูชาหลักเมือง ลือเลื่องกล้วยแสนหวี ซึ่งก็ได้จัดงานอย่างยิ่งใหญ่โด่งดังไกลไปทั่วประเทศ (หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ, 2562) โดยในพิธีเปิดมีการจัดแสดงแสง สี เสียง เรื่องพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ บทบาทของพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนในเขตเขมรป่าดง สุดท้ายคือ การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทยอย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับเรื่องพระนางศรีสระเกศผ่านอนุสาวรีย์ของ นาง เป็นตำนานเล่าที่ยกมาอ้างอิงในช่วงไม่เกิน 20 ปี ซึ่งสัมพันธ์กับที่มาของชื่อบ้านนามเมืองของศรีสะเกษจากเรื่องราวของผู้หญิงที่มาสระผม ณ ที่แห่งนี้ เพราะ “ศรีสระ (ศรีษะ)” คือ “หัว” และ “เกษ (เกศ)” คือ “ผม” หรือ “หัว” ก็ได้ (รัตนะ ปัญญาภา, สัมภาษณ์, 2563) แต่ก็สามารถมาแทนที่ตำนานศรีสระเกศได้อย่างมีพลัง ที่จริงแล้วมีตำนานนางศรีอีกหลายเรื่องที่เป็นการรับรู้ของชาวศรีสะเกษยุค พ.ศ.2500 เป็นต้น มา แต่ปัจจุบันนี้คนยุคใหม่มีความเชื่อและผูกพันกับพระนางศรีสระเกศอย่างที่เราเรียกว่าไม่มีข้อสงสัย (ประดิษฐ์ ศิลาบุตร, สัมภาษณ์, 2562)

นอกจากนี้ยังมีบทบาทของหลวงปู่เครื่อง หลวงปู่หมื่น หลวงปู่มุ่ม หลวงปู่เกลี้ยง และหลวงปู่สรวง ที่ไม่ได้เป็นเพียงความหมายส่วนหนึ่งของความเป็นศรีสะเกษ แต่การกล่าวอ้างถึงพระเกจิอาจารย์เหล่านี้ได้ กลับมามีปฏิบัติการอยู่ในสังคม เป็นตัวแทนของผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น หลวงปู่เครื่อง (ลาว) หลวงปู่หมื่น (ลาว) หลวงปู่มุ่ม (เยอ) หลวงปู่เกลี้ยง (ส่วย/ลาว) และหลวงปู่สรวง (เขมร) เป็นต้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเครือข่ายเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น

การจัดแสดงและนำเสนอชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์จังหวัด ศรีสะเกษ

1. พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรือง

พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรือง เป็นส่วนหนึ่งของพระธาตุเรืองรองอยู่ในวัดบ้านสร้างเรือง บ้านสร้างเรือง ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอาคารสูง 6 ชั้น สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระอรหันต์ที่ขึ้นบนสุด ชั้นอื่นๆ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยหลวงปู่ธัมมาพิทักษ์ หรือชื่อตามสมณศักดิ์คือ พระครูวิบูลธรรมภาณ เจ้าอาวาสวัดอมรทายการาม (วัดใหม่ยายมอญ) แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นชาวบ้านสร้างเรืองโดยกำเนิด ได้ชักชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมสร้างพระธาตุเรืองรอง โดยเริ่มสร้าง พ.ศ.2524 แล้วเสร็จ พ.ศ.2539 โดยตัวพระธาตุเรืองรองไม่ได้สร้างเป็นเจดีย์เหมือนพระธาตุทั่วไป แต่สร้างเป็นอาคารคอนกรีตทรงไทยประยุกต์ ผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 30 เมตร สูง 43.6 เมตร มีมุขยื่นออกมาทั้ง 4 ด้าน เรียกว่า “จัตุรมุข” เรือนยอดเป็นทรงบุษบก

ภายในอาคารชั้นล่าง เป็นห้องโถงกว้างใช้ปฏิบัติธรรม และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีภาพจิตรกรรมฝาผนังลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ พร้อมคำบรรยายใต้ภาพและภาพตำนานพื้นบ้านอีสาน วาดโดยนายฉัตรชัย สุวรรณพรหม จิตรกรและข้าราชการครูในจังหวัดศรีสะเกษชั้นที่ 2 -3 เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จัดแสดงเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจังหวัดศรีสะเกษ คือ ลาวอีสาน เขมรถิ่นไทย กูย (กวย ส่วย และเยอ) นอกจากนี้ยังแสดงข้าวของเครื่องใช้โบราณ เช่น หวดนึ่งข้าว กระบองจุดไฟ และภาชนะต่างๆ ชั้นที่ 4 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ชั้นที่ 5 เป็นที่สำหรับนั่งสมาธิ และชั้นที่ 6

ประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระอรหันต์ที่หลวงปู่ธัมมา พิทักษา ได้รับมาจากสมเด็จพระสังฆราช วัดเขี้ยวแก้ว ประเทศศรีลังกา และมีระเบียบให้ยื่นชมภูมิทัศน์มุมสูงของท้องถิ่นทุ่งนาโดยรอบ

จะเห็นว่า พื้นที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีลักษณะเป็นห้องจัดแสดงถาวร มีแผ่นพับนำชมข้อมูลโดยสังเขปในเชิงการท่องเที่ยว โดยแกนเรื่องหลักที่สำคัญคือการเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองศรีสะเกษที่มีวิธีการเชื่อมโยงพัฒนาการทั้งหมดด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติและประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณคดี โดยเฉพาะการจัดการเวลาเพื่อเข้าสู่เส้นทางวิวัฒนาการของชาติไทย ซึ่งประเด็นในเรื่องของเวลานี้มีปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแทบจะทุกแห่ง เพราะเวลาคือแกนหลักที่ใช้เชื่อมโยงประวัติศาสตร์อันยาวนานที่บางครั้งก็ไม่ได้มีเหตุการณ์ที่สืบเนื่องมาปะติดปะต่อเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่นหรือภูมิภาคใดล้วนแล้วแต่สามารถจัดการเข้าไว้ในกรอบของเวลาที่รัฐชาติสร้างไว้ได้ภายใต้กระบวนการทัศน์ของยุคหลังสมัยใหม่ “เวลา” ถูกตั้งคำถามและหันกลับมาพิจารณาใหม่ในแง่ที่มองเวลาเป็นสิ่งที่สร้างทางสังคม (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2553) ซึ่งการอ้างหรือกล่าวถึงอดีตของผู้คนมักจะถูกติดอยู่กับเหตุการณ์ หรือการกระทำที่ติดตรึงอยู่ในความทรงจำและช่วงเวลาที่เกิดขึ้น โดยในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นการจัดการประวัติศาสตร์ของเมืองศรีสะเกษเข้าสู่ส่วนหนึ่งของช่วงเวลา “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ได้อย่างสิ้นไหล เราจึงเห็นกรอบโครงของเส้นเวลาจากห้องจัดแสดงใหญ่ที่มีลำดับจากอายุเก่าแก่ที่สุดไปจนกระทั่งถึงใหม่ที่สุด ซึ่งการจัดการเวลาในรูปแบบดังกล่าวทำให้อดีตของศรีสะเกษที่แต่เดิมอาจปรากฏอยู่อย่างกระจัดกระจายในรูปแบบต่างๆ เช่น ตำนาน เรื่องเล่าท้องถิ่น คัมภีร์ใบลาน ถูกนำมาจัดระเบียบเสียใหม่โดยการจัดเข้ากรอบของเวลา แต่จะอิงอยู่กับความเป็นชาตินิยมหรือประวัติศาสตร์ชาติเป็นหลัก ซึ่งแทรกอยู่วิถีชีวิตผู้คนในบางส่วน (วุฒิชัย นาคเขียว และศิริวุฒิ วรรณทอง, 2562; และอัยยาพงษ์, 2554)

อย่างไรก็ดี พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรื่องแห่งนี้ถือได้ว่าดำรงสถานะอันเป็นตัวแทนเชิงสถาบันของชาติที่เป็นทั้งผู้ผลิตและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย ตลอดทั้งมีภาระสำคัญในการสงวนรักษาสมบัติของชาติไทยและท้องถิ่นในฐานะส่วนหนึ่งของชาติไทย (จรัส พยัคฆราชศักดิ์, 2536) ทำให้นโยบายที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ให้ความสำคัญอยู่ที่การสนับสนุน/เน้นย้ำถึงมรดกและอดีตของชาติที่เจริญรุ่งเรือง ความหมายของศรีสะเกษที่เสนออยู่ในพื้นที่ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงเป็นไปในแนวทางที่ประกาศถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมโบราณในศรีสะเกษที่ช่วยสนับสนุนถึงความร่ำรวยทางอารยธรรมของชาตินับแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบัน

2. พิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ

พิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุด จังหวัดศรีสะเกษ ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ.2555 เพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองศรีสะเกษให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาหาข้อมูลจากวัตถุที่สำคัญในอดีตโดยสิ่งของจัดแสดงต่างๆ ได้มาจากการขอรับบริจาควัตถุโบราณหรือเอกสารหลักฐานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จากทั่วประเทศ อาทิเช่น หนังสือเรียนโบราณที่บอกเล่าเรื่องราวของการก่อตั้งเมืองศรีสะเกษ พระพุทธรูปโบราณ ภาพถ่ายเก่าเมืองศรีสะเกษ เหรียญโบราณ ภาพวิถีชีวิตคนเมืองศรีสะเกษ สิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เป็นต้น ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของอาคารภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ (สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, 2561) ซึ่งข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ที่ผู้ศึกษาจำเป็นต้องชี้แจงไว้ในเบื้องต้น คือ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีการบริหารจัดการที่ค่อนข้างอิสระ การปรับเปลี่ยนห้องจัดแสดงหรือเพิ่มชุดจัดแสดง ไม่จำเป็นต้องดำเนินงานขออนุมัติจากหน่วยงานราชการ จึงทำให้ห้องจัดแสดงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดเนื้อหาการจัดแสดงไว้ที่การจัดแสดงในเดือน

กันยายน พ.ศ.2562 มีภาพสะท้อนการเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาของศรีสะเกษที่องค์พระธาตุเรืองรอง และเศรษฐกิจของศรีสะเกษ ย่านการค้า บทบาทของคนจีน และสำนึกการเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ปรากฏอยู่ในหลายส่วน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของชนชั้นปกครองจากส่วนกลาง ภายใต้การปกครองของรัฐสยาม และต่อมาเป็นศรีสะเกษภายใต้การปกครองของรัฐสยาม และต่อมาเป็นศรีสะเกษภายใต้การปกครองของรัฐบาลไทย ซึ่งไม่ได้มีเพียงภาพขบวนการเรียกร้องดินแดนจากกรณีพิพาทเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร และงานฉลองรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่แสดงออกถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลไทย หากพิจารณาจากบริบทของภาพยนตร์นางสาวไทย จะพบว่าการประกวดนางสาวไทยเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลส่งเสริมให้มีการจัดขึ้นในงานฉลองรัฐธรรมนูญ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนที่ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยให้หันมาให้ความสนใจกับเรื่องของการปกครองแบบใหม่มากขึ้น (ชาติรี ประกิตนันทการ, 2557; และสุมิตรา กอบกิจสุขสกุล, 2531) นอกจากนี้ยังปรากฏเรื่องของการศึกษา โรงเรียน อันเป็นเครื่องมือหนึ่งที่รัฐไทยใช้ทั้งเพื่อสร้างสำนึกของพลเมืองไทยผ่านแบบเรียนประวัติศาสตร์ และเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพให้กับการพัฒนาประเทศ และยังมีห้องสมุดที่มีหนังสือด้านประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไว้คอยบริการด้วย

3. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศรีสะเกษ เกาะกลางน้ำ

กลุ่มอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศรีสะเกษ ณ บริเวณสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา จังหวัดศรีสะเกษ หรือที่ชาวศรีสะเกษเรียกกันว่าเกาะกลางน้ำ เป็นศูนย์บริการข้อมูลด้านการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้คนชาวศรีสะเกษตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมีวิถีชีวิตของชนเผ่า 4 เผ่า เป็นหลัก เนื่องจากในปัจจุบันชนเผ่าต่างๆ ค่อยๆ ถูกกลืนเลือนจางหายไปทุกวัน ศูนย์บริการข้อมูลนี้จะทำให้ชนรุ่นหลังได้รู้ได้ศึกษาความเป็นมาของบรรพบุรุษของเราและสืบสานวัฒนธรรมประเพณี 4 เผ่าไทย จังหวัดศรีสะเกษ มีงานสถาปัตยกรรมอีสานประยุกต์ที่สื่อถึงอารยธรรมชนเผ่าดังนี้ เือนนิทรศการ ยุ่งข้าว หอแจก เือนถักทอ เือนหมอแคน เือนเกษตรสาธิต ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น และส่วนหนึ่งยังมีความสัมพันธ์กับเรื่องราวของส่วนกลางและนโยบายของจังหวัดที่เข้ามาพัฒนาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชนดังกล่าวด้วยเช่นกัน (ธนาพันธ์ ลาโพธิ์, 2555) นอกจากนี้ ในบริเวณใกล้เคียงกันยังมีอาคารสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า หอศรีลำดวนเฉลิมพระเกียรติเกาะห้วยน้ำคำ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น มีภาพถ่ายเก่า วิดีทัศน์ โมเดลจำลองปราสาทสระกำแพงใหญ่ นิทรศการประวัติบุคคลสำคัญ และประวัติการสร้างอาคารจัดแสดง รวมทั้งนิทรศการบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษด้วย

4. พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนอำไพพาณิชย์

พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนอำไพพาณิชย์ หรือ ตึกขุนอำไพพาณิชย์ อยู่ที่ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองศรีสะเกษจังหวัดศรีสะเกษ เป็นอาคารโบราณแบบจีนผสมยุโรปที่ปราศจากฐานรากที่ทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม สร้างบนพื้นที่ 2 งาน 22 ตารางวา กรมศิลปากรเข้ามาบูรณะจนอยู่ในสภาพดี และขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2537 ซึ่งเดิมเป็นบ้านขุนอำไพพาณิชย์ (อินทร์ นาคสีหราช) คหบดีชาวศรีสะเกษ สร้างเมื่อ พ.ศ.2468 โดยช่างชาวจีน และญวน ที่เรียกว่าทรง ชิน-เวียดนามีส และเมื่อขุนอำไพพาณิชย์ถึงแก่กรรม ทายาทได้ให้เช่าเป็นที่พักอาศัยและทำการค้าอยู่นานร่วม 40 ปี ก่อนกรมศิลปากรจะเข้ามาบูรณะ และขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 2 ชั้นสีครีม ระเบียงลายปูนปั้นสีเหลืองเข้มและสีขาว แบ่งเป็น 6 คูหา ชั้นล่างปูพื้นด้วยไม้เนื้อแข็ง ทางเข้าทำเป็นบันได 6 บาน เปิดแยกข้างละ 3 บาน เือนประตูเป็นกรอบวงโค้ง มีบันไดทางขึ้นชั้นบน 2 ทาง ชั้นบนมีระเบียงพื้นไม้ยื่นออกมา 1 เมตร ตลอดแนวอาคาร หลังคามุงสังกะสี หน้าจั่ว ก่ออิฐฉาบปูน จุดเด่น

ของอาคารคือ การประดับลายปูนปั้นอย่างสวยงาม ทั้งบริเวณกรอบประตู หน้าต่างเสา และผนังอาคาร หน้า-หลัง เป็นลวดลายมงคลตามคติจีน เช่น ลายชก ลก ชิว หมายถึง ทรัพย์สมบัติ สถิติปัญญา และอายุยืน ลายค่างควายเงินเหรียญ หมายถึง ความพรั่งพร้อมด้วยโชคลาภ นอกจากนี้ยังมีลายพรรณพฤกษา และลายดอกไม้ต่างๆ เช่น ลายดอกบัว ลายก้านขด ฯลฯ บริเวณชั้นสองของอาคารได้จัดแสดงเครื่องใช้ส่วนตัวของครอบครัวนาคสีหราช รวมถึงของที่ขุนอำไพพาณิชย์ได้รับบริจาคมา โดยเป็นการรวบรวมข้าวของเครื่องใช้ที่นับวันจะสูญหายไปจากสังคมชนบทเข้าไปทุกที โดยเฉพาะเครื่องมือดักสัตว์ และเครื่องใช้ในครัวเรือน (โดยเฉพาะพวกเครื่องจักสานและภาชนะดินเผา) ส่วนโทรทัศน์ วิทยุ และจักรยานนั้นส่วนใหญ่เป็นของที่ตกทุนไปแล้วในปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นของที่ทันสมัยกว่าที่แสดงอยู่ เป็นที่น่าเสียดายว่าวิธีการจัดแสดงวัตถุในกลุ่มนี้โดยเฉพาะประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านนั้น คือนำมากองรวมกันไว้ไม่ต่างกับคลังหรือห้องเก็บของที่ชำรุดเสียหาย บางแห่งมีปลวกขึ้น ทั้งๆ ที่ข้าวของหลายชิ้นเป็นวัตถุที่ไม่ค่อยพบเห็นในปัจจุบัน เช่น บล็อกสำหรับทำอิฐใช้เอง และถาดไม้ที่ใช้สำหรับผึ่งข้าวเหนียวหลังจากหุงข้าวสุกแล้ว เป็นต้น รวมทั้งมีภาพระดับการทำบุญทางศาสนาอยู่ เนื่องจากตัวขุนอำไพพาณิชย์เป็นชาวจีนที่ฝึกไผ่ธรรม (สุมาลี ช.วรณชัย, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งท่านมองว่าความเป็นชุมชนนั้นมีความสัมพันธ์อยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ วิถีชีวิตของชาวชนบท (สังคมเกษตรกรรมและการทอผ้า) และพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันพุทธศาสนาเองก็เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความเป็นชาติ ดังที่ปรากฏวัตถุชุดที่สัมพันธ์ระหว่างผู้จัดแสดงกับองค์กรสงฆ์ส่วนกลาง (ศาสนา) และกษัตริย์ผู้อุปถัมภ์ค้ำชูพุทธศาสนา

5. พิพิธภัณฑวัตถุสระกำแพงใหญ่

พิพิธภัณฑวัตถุสระกำแพงใหญ่ อำเภอมุขมหารพริศ เป็นอาคารทางศิลปะขอมประยุกต์ มีสระน้ำล้อมรอบ เชื่อมต่อกับพื้นที่บริเวณวัด ก่อสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ.2556 แต่ยังไม่สามารถนำวัตถุโบราณที่ขุดได้จากปราสาทสระกำแพงใหญ่ ซึ่งอยู่ห่างจากอาคารพิพิธภัณฑวัตถุเพียง 50 เมตร มาจัดแสดงได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะกรมศิลปากรไม่อนุญาต และโบราณวัตถุจำนวนมากยังถูกเก็บบนพื้นดิน มีเพียงโรงเรือนขนาดเล็กที่กันแดดและฝนป้องกันความเสียหาย ปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรม ขาดการดูแลเรื่องความสะอาดและสภาพภูมิทัศน์ แต่อย่างไรก็ดีภายหลังจากที่พิพิธภัณฑวัตถุแห่งนี้เปิดทำการ ผู้ศึกษาเชื่อว่า พิพิธภัณฑวัตถุแห่งนี้จะถูกนิยามว่าเป็นพิพิธภัณฑสถานประเภทศิลปะและโบราณคดี อันมีแนวทางและหลักการจัดแสดงที่ให้ความสำคัญแก่ศิลปวัตถุ ทำให้นโยบายที่ตามมาคือไม่ควรที่จะมีคำบรรยายภาพถ่ายหรือแผนที่ประกอบอยู่ด้วยกับการจัดแสดงเป็นจำนวนมาก เพราะจะทำให้ศิลปะที่จัดแสดงอยู่นั้นถูกลดทอนความงามหรือคุณค่าลง ซึ่งเหตุผลดังกล่าวปรากฏอยู่ชัดเจนในหลักและวิธีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ดังนี้ “...ศิลปวัตถุที่มีความงามอย่างยิ่ง หากมีคำบรรยาย ภาพถ่าย แผนที่ประกอบอยู่ด้วย ศิลปวัตถุจะไม่มี ความหมายในทางศิลปะ แต่มีความหมายเป็นวัตถุที่สำคัญเพียงให้เรื่องราวเป็นหลักฐานทางโบราณคดีเท่านั้น...” (กรมศิลปากร, 2517)

ความหลากหลายของชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑจังหวัดศรีสะเกษ

1. พิพิธภัณฑวัตถุบ้านสร้างเรือง : มรดกของชาติ อดีตอันสูงส่งและมีคุณค่า

แกนเรื่องของพิพิธภัณฑวัตถุเป็นการขยายความจากประวัติศาสตร์ของชาติไทยด้วยการลำดับเรื่องราวและเวลาตามราชธานีไทย อดีตของศรีสะเกษในพิพิธภัณฑวัตถุแห่งนี้จึงได้มีพัฒนาการในรูปแบบเดียวกับภูมิภาคอื่นของประเทศไทย กล่าวคือ ชุมชนแรกเริ่มในยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางวิวัฒนาการของศรีสะเกษ ความมีอารยะของศรีสะเกษเริ่มต้นเมื่อกลุ่มคนและวัฒนธรรมจากขอมเข้ามา

พร้อมกับวิทยาการต่างๆ และสุดท้ายเรื่องราวของศรีสะเกษจบลงที่การเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากหลวงปู่ธัมมา พิทักษา และผู้เขียนภาพ เคยมีประสบการณ์การดำรงชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ ในช่วงปี 2490 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการยืนยันถึงควมมีอารยธรรมของชาติไทย และภายหลังเครื่องมือเครื่องใช้ที่จัดแสดง บางส่วนต่างได้รับบริจาคจากประชาชนหรือพระภิกษุ ทั้งนี้เราสามารถเข้าใจการจัดแสดง “อดีต” ของ พิพิธภัณฑ์ไว้ว่า เงื่อนไขของการจัดแสดงนั้น ตั้งอยู่บนนโยบายในการคัดเลือกวัตถุเพื่อขึ้นทะเบียนและเก็บรักษาว่าควรเป็น “โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลปะ” ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของประเทศชาตินับแต่อดีตกาล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสงวนรักษา อนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเหล่านี้ไว้มิให้สูญหายไปจากผืนแผ่นดินไทย (หลวงปู่ธัมมา พิทักษา, สัมภาษณ์, 2562) ด้วยนโยบายดังกล่าวทำให้วัตถุที่นำมาจัดแสดงถูกผูกติดอยู่กับเรื่องของชนชั้นสูงหรือศาสนา ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่พิพิธภัณฑ์จะต้องทำหน้าที่ปกป้องรักษารวมไปถึงจัดแสดงวัตถุเหล่านี้ให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจสืบไป ความหมายดังกล่าวคืออดีตของศรีสะเกษที่สำคัญและควรค่าแก่การจัดแสดง/อนุรักษ์ จึงน่าจะเป็นอดีตในยุคที่ผลิตสร้างงานศิลปะอันทรงคุณค่า ซึ่งผูกติดอยู่กับสถาบันกษัตริย์และพระพุทธศาสนา มากกว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนธรรมดาสามัญอีกทั้งการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์วัดแห่งนี้ไม่ได้เล่าเรื่องอย่างเป็นระบบ จึงเป็นการเปิดเสรีให้กับผู้เข้าชมในการศึกษาเรียนรู้อย่างอิสระ และการจะได้ความรู้หรือไม่ เรื่องอะไร ลึกซึ้งแค่ไหนย่อมขึ้นกับความสนใจและความรู้พื้นฐานของผู้ชมเป็นสำคัญ

2. พิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ : ประวัติศาสตร์ศรีสะเกษยุคร่วมสมัย

การนิยามความหมายต่อศรีสะเกษในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ไม่ได้ย้อนไปไกลถึงอาณาจักรโบราณอายุกว่า 1,300 ปี ซึ่งความสนใจของพิพิธภัณฑ์อยู่ในช่วงเวลาประมาณ 100 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น เรื่องราวที่จัดแสดงส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภายในเมืองศรีสะเกษนับตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนมาสู่ยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะสิ่งที่จัดแสดงเป็นภาพถ่ายที่บรรจุความทรงจำร่วมสมัยของศรีสะเกษในแต่ละช่วงเวลา เช่นภาพถ่ายที่แสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านและงานเทศกาลต่างๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากวัตถุจัดแสดงชุดอื่นๆ อาทิ การจำลองบรรยากาศของโรงภาพยนตร์ ห้องถิ่น และร้านค้า กลับมองเห็นความเป็นส่วนหนึ่งของยุคสมัย (ร่วมสมัย) ทำให้ประเด็นของสำนักต่ออดีตหรือประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีความกำกวมอยู่ระหว่างด้านหนึ่งที่ยังคงแสดงออกถึงสำนักที่อยู่ภายใต้กรอบโครงของชาติ แต่ในขณะเดียวกันผู้จัดแสดงก็พยายามเสนอมุมมองจากท้องถิ่นที่อาจให้รายละเอียดแตกต่างไปจากที่ส่วนกลางให้อยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่การปฏิเสธถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชาติ

3. พิพิธภัณฑ์สี่เผ่าไท เกาะกลางน้ำ : มรดกของท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ที่แตกต่าง

พิพิธภัณฑ์ชนเผ่าจังหวัดศรีสะเกษ เป็นสถานที่ที่รวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชนเผ่าจังหวัดศรีสะเกษ จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมท้องถิ่น อาทิ งานดอกลวดนครีพุทธเศวร 4 เผ่าไทย (ส่วย ลาว เขมร เยอ) การละเล่นในวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายเขมรที่เรียกว่า “ลิงอังกูล” คือ การทอยสะบ้า ในช่วงเทศกาลสงกรานต์หรือที่เรียกว่า “เทศกาลจะตึกเบรียะเลิงชนมัทมัย” “ประเพณียี่จั่ว” (บางหมู่คนเรียกว่า ผีฟ้าผีแดน) ประเพณีลงแขกของเผ่าลาวที่แสดงออกถึงความสามัคคีของชุมชนในอดีต เพื่อให้ความรู้แก่ผู้สนใจและเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัย นิทรรศการที่จัดแสดงมีหลากหลายหัวข้อ อาทิ นิทรรศการเกี่ยวกับช้าง ชาวส่วย ผ้าพื้นเมือง จิตรกรรมฝาผนัง เครื่องถ้วยและเตาเผาโบราณ วิถีชีวิตชาวอีสาน สถาปัตยกรรม ชุมชนโบราณ หมายถึง

อาคารจัดแสดงวัตถุสิ่งของ สื่อดิจิทัลและการแสดงผลงานศิลปวัฒนธรรม ดนตรี นาฏศิลป์ ภาษา ศาสนา และประวัติความเป็นมาของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชนเผ่าอันประกอบด้วยเผ่าส่วย เขมร ลาว และเยอ ในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมุมมองของอดีตผ่านเรื่องเล่าเหล่านี้กลับเสนอเรื่องราวและมุมมองในด้านที่ประวัติศาสตร์ไม่ค่อยกล่าวถึงนัก โดยเฉพาะเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนต่างๆ ในการเข้าถึงสิทธิการแสดงตัวตนหรือการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มมีการใช้สื่อสมัยใหม่เป็นหลัก เช่น โมเดลพร้อมภาพเคลื่อนไหว (Magic vision) หรือ วิดีทัศน์ ที่ให้ผู้เข้าชมมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการกดปุ่มเพื่อเริ่มนำเสนอ เป็นต้น อันเป็นความพยายามเพิ่มความสนุกสนานเพลิดเพลินให้ผู้เข้าชมตามความคาดหวังที่มีต่อพิพิธภัณฑ์ในฐานะแหล่งท่องเที่ยว ทั้งหมดนี้มักอาศัยความช่วยเหลือของคณะนักวิชาการในการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผสมผสานกับการศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ และการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบทภายนอกท้องถิ่น โยมีการดำเนินการด้วยการจ้างเหมาบริษัทที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ดำเนินการจัดพิพิธภัณฑ์นำเสนอข้อมูลทั้งทางวิชาการและความรู้พื้นบ้านอย่างเป็นวิชาการ

4. พิพิธภัณฑ์บ้านขุนอำไพพาณิชย์ : อัตลักษณ์เงินภายใต้ประวัติศาสตร์ชาติไทย

เรื่องราวที่เล่าอยู่ในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีทั้งการบอกเล่าถึงท้องถิ่น (ย่านการค้าตลาดเก่า) และการบอกเล่าถึงตัวตนของเจ้าของวัตถุ(ขุนอำไพพาณิชย์)ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้ต่อปัจจุบันของผู้จัดแสดง และสิ่งที่กำลังคาดหวังต่ออนาคต ในบริเวณชั้น 2 เป็นการจัดแสดงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในอดีตของบ้านหลังนี้และชุมชนย่านนี้ เป็นส่วนที่ไม่ได้กล่าวถึงช่วงเวลาในอดีตที่ชัดเจน แต่สำนึกที่ค่อนข้างชัดเจน คือวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม การค้า มีการประดับภาพสถานที่สำคัญของชุมชนในเขตเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของเมือง ทำให้เห็นการจัดแสดงสินค้า และวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ (ร้านค้า แหล่งจำหน่ายซื้อของ โรงภาพยนตร์ โรงเรียน)ผู้ศึกษามองว่า พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ด้านหนึ่งพยายามจะเสนอจุดเด่นหรือความแตกต่างของชุมชนไปจากชุมชนอื่นๆ แต่พร้อมๆ กันนั้นก็มีความพยายามที่จะจัดวางตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นส่วนมาชิกของชุมชนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดหรือชาติ ดังนั้นจึงปรากฏการจัดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชุมชนเข้ากับสถาบันกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีตั้งแต่สมัย ร.5 ถึง ร.10 ซึ่งเป็นการแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และในส่วนการนิยามถึงมรดกทางวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีรูปแบบเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนบุคคลค่อนข้างมาก (private museum) ตามที่ปรากฏจากการคัดเลือกวัตถุ และการดำเนินงาน ทำให้การนิยามถึงมรดกทางวัฒนธรรมจำกัดอยู่ที่ความสนใจส่วนบุคคลของผู้จัดแสดง (ทายาทขุนอำไพพาณิชย์) และอย่างไรก็ตาม แม้การคัดเลือกวัตถุจัดแสดงรวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ในเขตพิพิธภัณฑ์แห่งนี้จะเกิดขึ้นจากบุคคลกลุ่มเล็กๆ เพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มทายาท แต่ผู้ศึกษามองว่าอย่างน้อยก็เป็นเสียงหนึ่งที่สะท้อนถึงความคิดหรือการรับรู้ที่ดำรงอยู่ในศรีสะเกษเช่นเดียวกับเสียงจากพิพิธภัณฑ์แห่งอื่น

5. พิพิธภัณฑ์ปราสาทสระกำแพงใหญ่ : องค์ความรู้ในวิชาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ

หากพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เปิดทำการจะมีลักษณะเป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ในวิชาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ทำให้เรื่องเล่าและการนิยามอดีตของศรีสะเกษมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ทั้งจากอำนาจของความรู้ที่ใช้ศึกษา และจากฐานที่เป็นสถาบันอันเป็นตัวแทนของชาติ การให้ความหมายต่อศรีสะเกษในยุคปัจจุบันอาจจะเรียกได้ว่าดำเนินการตามแนวทางที่สอดคล้องกับความหมายของศรีสะเกษที่ถูกให้จากกลุ่มนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่มุ่งเน้นศึกษาประวัติศาสตร์ชาติไทย และเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือภูมิภาคเข้ากับชาติ และนักประวัติศาสตร์ศิลปะ กลุ่มที่มุ่งสร้างตัวแบบ (model) และเส้นทางวิวัฒนาการศิลปะในประเทศไทยรวมถึงของประเทศไทยเพื่อนบ้านให้อยู่ภายใต้กรอบที่สามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุมหรือเชื่อมโยงกับวิวัฒนาการของชาติไทย

การโต้ตอบของชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมที่หลากหลายระหว่างพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

1. อิทธิพลของประวัติศาสตร์ชาติและความเป็นไทย

แม้ว่าในแต่ละพิพิธภัณฑ์จะให้คุณค่าต่ออดีตที่แตกต่างกัน แต่หากพิจารณาในกรอบของประวัติศาสตร์แห่งชาติ และประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น จะทำให้เห็นถึงการยื้อกันระหว่างประวัติศาสตร์ทั้งสองฝ่ายภายใต้การจัดแสดงที่ดูเหมือนจะต่างยุคต่างสมัยกัน กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์วัดบ้านสร้างเรือง มีโครงเรื่องของประวัติศาสตร์และโบราณคดี มีวิวัฒนาการเป็นลำดับขึ้นจากยุคก่อนประวัติศาสตร์สู่สมัยประวัติศาสตร์ผ่านภาพเขียนฝาผนัง และวัตถุธรรมดาสามัญที่พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของคนอีสาน และให้โบราณและโบราณวัตถุบางส่วน กรมศิลปากรได้มาขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกของชาติ ซึ่งก็สามารถเข้าใจได้จากภาระหน้าที่ในเชิงสถาบันของพิพิธภัณฑ์เองที่ต้องรักษาสืบต่อซึ่งกันและกันของชาติให้คงอยู่สืบต่อไป ดังนั้น พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงมีความสอดคล้องต้องกันระหว่างประวัติศาสตร์ของชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชาติไทย

ในส่วนพิพิธภัณฑ์หอจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ จะเลือกยุคสมัยเริ่มต้นในการจัดแสดงที่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีการแสดงถึงมุมมองและเสียงจากท้องถิ่นให้แตกต่างไปจากเรื่องเล่าของชาติ ด้วยการเสนอชุดภาพถ่ายเหตุการณ์จากช่างภาพในท้องถิ่น รวมไปถึงพยายามให้ผู้ชมจากท้องถิ่นเป็นผู้เล่าเรื่องจากภาพถ่ายเอง แต่ในท้ายที่สุดพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ก็ยังไม่สามารถขยับพ้นไปจากประวัติศาสตร์ชาติได้ด้วยเสียงของท้องถิ่นดังกล่าว เป็นได้เพียงการเสนอรายละเอียดของเหตุการณ์หรือสถานที่อาจเพิ่มเติมหรือแตกต่างไปจากที่ประวัติศาสตร์ชาติเสนอไว้

พิพิธภัณฑ์สี่เผ่าไทย เกาะกลางน้ำ จะให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น โดยเล่ารายละเอียดที่แตกต่างเพียงเล็กน้อยภายใต้โครงเรื่องหลักของประวัติศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะการพัฒนาวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นจากนโยบายของรัฐ แต่ด้วยมุมมองของการเล่าที่พลิกให้ผู้เล่ากลายเป็นฝ่ายท้องถิ่นเองก็ทำให้มองเห็นว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับกลุ่มชน 4 เผ่าที่แตกต่างไปจากมุมมองที่ผู้เล่าคือชาติหรือข้าราชการจากส่วนกลาง ซึ่งจะแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์ถาวรภายในหอศรีนครลำดวน ซึ่งมีเรื่องราวสัมพันธ์กับส่วนกลางและสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลัก

ในส่วนพิพิธภัณฑ์บ้านขุนอาไฟพาณิชย เป็นการสะท้อนสำนึกความเป็นคนจีนผ่านประวัติศาสตร์การค้าของท้องถิ่นศรีสะเกษ ไม่ได้เป็นสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์จีนที่ย้อนกลับไปสู่ถิ่นฐานบ้านเกิดในเมืองนครราชสีมาก่อนที่จะอพยพมาสู่เมืองศรีสะเกษ หากแต่เป็นสำนึกของชุมชนชาวจีนที่ผูกพันกับอาชีพการค้าภายในการอุปถัมภ์ของส่วนกลาง และสัมพันธ์กับเส้นทางรถไฟอันเป็นผลจากนโยบายของรัฐบาลไทย ซึ่งสำนึกดังกล่าวดำเนินอยู่ภายใต้เรื่องเล่าของประวัติศาสตร์ชาติไทยและสัมพันธ์กับโครงการจัดการด้านวัฒนธรรมเพื่อสนองต่อนโยบายการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในที่นี้คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ) ด้วยการแนะนำถนนสายย่านวัฒนธรรม และการส่งเสริมในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นสถานที่จัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของศรีสะเกษเกือบทุกประเภท ซึ่งการชูความโดดเด่นดังกล่าวจึงเป็นไฮไลท์หนึ่งที่ถูกสนับสนุน

พิพิธภัณฑ์วัดสระกำแพงใหญ่ จะเน้นเรื่องวัฒนธรรมขอมในดินแดนไทยที่ขุดพบที่ปราสาทสระกำแพงใหญ่เป็นสำคัญสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติและอารยธรรม ผ่านวัตถุที่คัดสรรมาแล้วว่ามีความงามอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นวัตถุที่หาได้ยาก ใช้เทคนิคในการสร้างที่สลับซับซ้อน มีความประณีตงดงาม อาทิ งานหล่อโลหะ ปูนปั้น งานหินและไม้แกะสลัก อาจกล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ให้ความสำคัญ

เฉพาะวัตถุที่ควรต่อการเป็นภาพแทนของชาติมากกว่าจะเป็นวัตถุธรรมดาสามัญที่สามารถพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันภายใต้อาคารทรงศิลปะขอมประยุกต์

2. สำนักทางพุทธศาสนาในบริบทของความเป็นไทย

โดยผู้ศึกษาได้ยกพิพิธภัณฑวัดบ้านสร้างเรื่อง ซึ่งมีสำนักของพุทธศาสนาของผู้จัดแสดงอันเป็นพระสงฆ์มาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของหลวงปู่ธัมมา พิทักษ์ กัปปการ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง มีวัตถุประเภทคัมภีร์ใบลาน หีบพระธรรม เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม และปรากฏวัตถุที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัดภายใต้การปกครองขององค์กรสงฆ์ เช่น ภาพถ่าย ประกาศนียบัตรแสดงการเลื่อนชั้นยศ และการรับรางวัลของเจ้าอาวาสในโอกาสต่างๆ กับรับรางวัลจากเชื้อพระวงศ์ในราชวงศ์จักรี ถือได้ว่าเป็นสำนักภายใต้อุดมการณ์ชาติ

บทสรุป

พิพิธภัณฑที่ศึกษา 5 รูปแบบนี้ มีทั้งความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในการเลือกใช้ชุดความรู้และแนวทางการจัดแสดงซึ่งความพึงพอใจต่อความรู้ในพิพิธภัณฑแต่ละแห่งย่อมแตกต่างกันไปตามจริตของผู้ชมแต่ละคน จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเพิ่มทางเลือกให้ผู้ต้องการเข้าชมพิพิธภัณฑ ทั้งนี้ผู้เขียนตระหนักดีว่า การใช้พิพิธภัณฑแห่งเดียวเป็นตัวแทนของแต่ละแนวอาจไม่เพียงพอนัก จึงควรได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความชัดเจน

การนิยามถึงศรีสะเกษผ่านห้วงกาลเวลาที่ยาวนานนั้นได้ก่อให้เกิดมุมมองที่ประกอบสร้างความหมายขึ้นจากผู้คนหลากหลายกลุ่มและการขยายต่อสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันในรูปแบบของชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะความหมายของศรีสะเกษที่ปรากฏในห้องจัดแสดง เช่น พิพิธภัณฑวัดบ้านสร้างเรื่อง และพิพิธภัณฑวัดสระกำแพงใหญ่ อดีตของศรีสะเกษที่ได้รับการยกย่องเพื่อประกาศถึงความเป็นศรีสะเกษ ถูกนำเสนอผ่านวัตถุจัดแสดงที่แสดงออกถึงความรุ่งเรืองในศิลปวิทยาการ เป็นงานช่างชั้นครูชิ้นเลิศ (master piece) ซึ่งส่วนใหญ่มักจะแนบสนับอยู่กับความรุ่งเรืองของชาติไทย สถาบันกษัตริย์หรือศาสนา และยุคสมัยดังกล่าวครอบคลุมระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เมื่อกว่า 3,000 ปีมาแล้ว จนไปสิ้นสุดอยู่ที่เมื่อเกือบ 100 ปีที่ผ่านมา หลังจากที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย สำนักทางประวัติศาสตร์และการนิยามมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่พิพิธภัณฑแห่งนี้จึงมีความสอดคล้องต้องกันอยู่ที่สนับสนุนความยิ่งใหญ่ของชาติผ่านวัตถุที่คัดเลือกมาแล้วว่ามีคุณค่าและความงามคู่ควรต่อการเป็นมรดกของชาติ

พิพิธภัณฑจดหมายเหตุและห้องสมุดจังหวัดศรีสะเกษ เป็นพื้นที่ของพิพิธภัณฑชุมชนเมืองศรีสะเกษที่นำเสนอช่วงเวลาที่ย้อนกลับไปเพียงเมื่อกว่า 100 ปีที่ผ่านมา จนกระทั่งถึงเวลาเมื่อ 30-40 ปีที่แล้วในแง่ของยุคสมัยจึงดูเหมือนว่าพิพิธภัณฑแห่งนี้มีความต่อเนื่องจากยุคสมัยที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑข้างต้น แต่สาระที่จัดแสดงนั้นมีแนวทางแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นับตั้งแต่วัตถุที่ถูกคัดเลือกมาจัดแสดง เป็นการนำวัตถุของคนธรรมดาสามัญที่สามารถหาได้ตามบ้านเรือนของคนทั่วไป ไม่ใช่งานชิ้นเดียวในโลกหรืองานศิลปะชั้นยอดในพื้นที่พิพิธภัณฑแห่งนี้ แสดงถึงสำนักทางประวัติศาสตร์ที่ดูเหมือนเป็นการพลิกไปมาระหว่างสำนักของประวัติศาสตร์ชาติ และการพยายามนำเสนอประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากมุมมองเล่าของชาติ ด้วยรายละเอียดของเหตุการณ์และการนำเอาชีวิตของคนในท้องถิ่นมาจัดแสดงแทนที่จะเสนอวัตถุที่เป็นภาพแทนของชาติ แต่ในท้ายที่สุด สำนักของความเป็นศรีสะเกษที่ปรากฏก็ยังคงอยู่ภายใต้สำนักของการเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย ส่งผลให้การนิยามถึงมรดกทางวัฒนธรรมก้าวพ้นจากการ

เป็นมรดกอันเก่าแก่และมีคุณค่าของชาติไปสู่เรื่องของวิถีชีวิตอันดีงามในอดีต และความรู้สึกโหยหาอดีตในความทรงจำของชาวศรีสะเกษ อย่างไรก็ตามการนิยามถึงมรดกที่แตกต่างออกไปนี้มิใช่เกิดจากความสำนึกท้องถิ่นนิยมของผู้จัดแสดงดังที่แสดงออก หากยังได้รวมเอามิติของนโยบายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการแสดงออกของกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ในที่นี้คือกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดแสดง

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภูเพียง เป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีความสำคัญกับกลุ่มชนเผ่า โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงคำว่า "กูย" ในศรีสะเกษ คือใช้คำว่า "ส่วย" ที่แม้ในหนังสือราชการหรือชาวส่วยเรียกตัวเอง แต่ในช่วง 20 ปีมานี้ ลูกหลานชาวส่วยได้รับข้อมูลจากนักประวัติศาสตร์บางสาย ระบุว่า "ส่วย" เป็นคำดูถูก จึงหันกลับไปใช้คำว่า "กูย" หรือ "กวย" เหมือนชาวส่วยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ส่วนเยอ นับเป็นกูย (กวย) สาขาหนึ่ง หากใช้คำว่า "กูย" หรือ "กวย" ก็จะเหลือเพียง 3 เผ่าคือ เขมร ลาว กูยส่วยและกูยเยอ และการนิยามถึงเมืองศรีสะเกษ และพิพิธภัณฑสถานขุนอาโพนพิสัย มีจุดมุ่งหมายหลักของการจัดแสดง อาจดูเหมือนจำกัดที่เรื่องราววิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวจีน และแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นสำคัญของศรีสะเกษในยุคภายหลังการเข้ามาของทางรถไฟ ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชาติไทย ในขณะเดียวกันการขับเน้นอัตลักษณ์ความเป็นชาวจีนของชุมชนย่านนี้น่าจะมีที่มาสำคัญจากนโยบายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นทางเลือกกับนักท่องเที่ยว กรณีของพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้รับการสนับสนุนได้ด้วยการเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของท้องถิ่นบนย่านถนนสายวัฒนธรรม

อาจกล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการผลิตชุดความรู้เกี่ยวกับอดีตทางวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑสถานจังหวัดศรีสะเกษ โดยคนในท้องถิ่นผ่านมุมมองของปัจจุบันมองย้อนกลับไปสู่อดีต และผู้ศึกษาใครจะขอเสนอให้พิจารณาในแง่ที่ว่า การรับรู้อดีตและความหมายที่ปรากฏอยู่คือ การขยายความ การนิยามความหมาย หรือแม้แต่การโต้ตอบกับความเป็นศรีสะเกษในมุมมองอื่นๆ ซึ่งทำให้อดีตและความรู้เรื่องเมืองศรีสะเกษไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หากมีมิติทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเลื่อมซ้อนอยู่ด้วย ทั้งนี้การศึกษาครั้งถัดไปอาจศึกษาชุดความรู้ภายในพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นอื่นๆ เช่น พิพิธภัณฑสถานวัดจำปาบ้านห้วยนา ศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑสถานชุมชนโรงเรียนบ้านเพี้ยนาม พิพิธภัณฑสถานวัดบ้านปราสาท หรือประเด็นอื่นๆ ที่ไม่ปรากฏในพิพิธภัณฑสถานของจังหวัด เช่น ครั้งหนึ่งศรีสะเกษเคยเป็นจังหวัดที่ยากจนในอีสาน เป็นต้น และอาจใช้วิธีการศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาพื้นที่อื่นๆ ต่อไป และเมื่อพูดถึงชุดความรู้ ผู้คนทั่วไปจะนึกถึงความรู้ทางวิชาการที่เคยเป็นเรื่องไกลตัว แต่ในที่นี้กลับเป็นเรื่องราวที่วาดด้วยสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน จากของใช้ในครัวกลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษา เป็นต้น กระบวนการเรียนรู้แบบพื้นบ้านที่เคยถูกปฏิเสธจากโลกทัศน์ทางวิชาการในช่วงก่อนหน้านี้ จะสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงนี้และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบความรู้พื้นบ้านได้อย่างไร เป็นสิ่งที่น่าจะได้มีการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2517). *ประวัติศาสตร์กับงานพิพิธภัณฑสถาน*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัดศรีสะเกษ. (2552). *ศรีสะเกษ*. มปท.: มปป.
- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. (2536). *การศึกษาเรื่องของท้องถิ่น*. มหาสารคาม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- ชาติรี ประกิตนันทการ. (2547). *คณะราษฎรฉลองรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ณรงค์ฤทธิ์ สุมาลี. (2550). *วาทกรรมพิพิธภัณฑสถานในสังคมไทย : ศึกษากรณีพิพิธภัณฑสถานในภาคอีสาน*. วิทยานิพนธ์มนุษยวิทยามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนานนท์ ลาโพธิ์. (2555). *พิพิธภัณฑสถานเจ้าจังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต). คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2562). การศึกษาอิทธิพลของต่างประเทศจากสถาปัตยกรรมในเมืองศรีสะเกษ ระหว่าง พ.ศ. 2468 – 2537 : กรณีศึกษาบ้านขุนอำไพพาณิชย์. นครปฐม: การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 16 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม วันที่ 3 - 4 ธันวาคม 2562.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2562). ภาพสะท้อนสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษาภาพเขียนฝาผนังภายในองค์พระธาตุเรืองรองจังหวัดศรีสะเกษ. สุรินทร์: การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชชมงคลสุรินทร์ ครั้งที่ 10” : วิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุรินทร์ วันที่ 19 – 20 กันยายน 2562.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์. (2563). *พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกับการสร้างองค์ความรู้เรื่องอดีตของเมืองศรีสะเกษ*. บทความประกอบการประชุมวิชาการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม ครั้งที่ 1 ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วันศุกร์ที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์; และคณะ. (2561). การจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านสร้างเรือง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารโพธิวิชัย วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 2(2), 91 – 123.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์; และคณะ. (2562, มกราคม – มิถุนายน) การจัดการพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนอำไพพาณิชย์. *วารสารมนุษยกับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 5(1), 4-13.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์; และคณะ. (2562). การจัดการพิพิธภัณฑสถานอย่างสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ. ร้อยเอ็ด: การประชุมวิชาการและแสดงผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 : ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์ตามหลักพุทธศาสตร์ พัฒนาชาติอย่างมั่นคง ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด อำเภอเมืองฯ จังหวัดร้อยเอ็ด วันเสาร์ที่ 24 สิงหาคม 2562.
- ฉันทพงศ์ สารรัตน์; และชำนัญ โสตา. (2561). การสื่อความหมายพระธาตุเรืองรองเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม. นครปฐม: *รวมบทความวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 8* ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม วันศุกร์ที่ 22 มิถุนายน 2561.
- ประดิษฐ์ ศิลบุตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. ฉันทพงศ์ สารรัตน์, เป็นผู้สัมภาษณ์. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2562.
- พินทร ดาวเรือง นครินทร์ ทาโยธี และปรีสนพพงษ์ ภูเกิดพิมพ์. (2550). วิเคราะห์สถานภาพพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 31(2), 1-12.

รัตน์ ปัญญาภา, รองศาสตราจารย์ ดร., เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. ธนยพงศ์ สารรัตน์, เป็นผู้สัมภาษณ์. ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, วันที่ 3 เมษายน 2563.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2553). *วันवार กาลเวลา แลนานาคักราช*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

วุฒิชัย นาคเขียว; และศิริวุฒิ วรรณทอง. (2562). *วัดพระธาตุเรืองรองกับการเผยแพร่แนวคิดชาตินิยมในอีสานใต้ พ.ศ.2510 จนถึงปัจจุบัน*. สุรินทร์: การประชุมวิชาการระดับชาติมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 จัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ วันที่ 22-23 สิงหาคม 2562.

ศักดิ์ชาย ลิกขา. (2548). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม : โครงการออกแบบและพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในภาคอีสาน*. อุบลราชธานี: คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ. (2561). *พิพิธภัณฑ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ.

สภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ; และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (2548). *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษ: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ.

สุมาลี ข.วรรณชัย, เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. ธนยพงศ์ สารรัตน์, เป็นผู้สัมภาษณ์. ณ บ้านขุนอำเภอไพพานิชย์ 1166 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ 16 ตุลาคม 2562.

สมิตรา กอบกิจสุขสกุล. (2531). *การประกวดนางสาวไทย (พ.ศ.2477 – 2530)*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หลวงปู่ธัมมา พิทักษา, เป็นผู้ให้สัมภาษณ์. ธนยพงศ์ สารรัตน์, เป็นผู้สัมภาษณ์. ณ วัดบ้านสร้างเรือง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2562.

หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ. (2562). *เอกสารแนะนำจังหวัดอุษาคเนย์*. ศรีสะเกษ: หอการค้าฯ.

อภิรักษ์ สงเคราะห์. (2550). *โครงการอบรมเรื่องการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

อรทัย อัยยาพงษ์. (2554). *การศึกษารูปแบบการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์พระธาตุเรืองรอง ตำบลห้วยปล้อง อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ*. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรบัณฑิต). คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

การบริหารเวลา : บริหารจัดการอย่างไรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Time Management: How to Manage Time to Be Efficiency and Effectiveness

หัตถุภรณ์ แก่นท้าว
Hutthaporn Kaentao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: hatthagorn@gmail.com

Received November 8, 2021; **Revised** December 8, 2021; **Accepted** December 10, 2021

บทคัดย่อ

การบริหารเวลา คือ การรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นนักบริหารเท่านั้นที่จะสามารถบริหารเวลา ทุกคนก็สามารถทำได้เพียงแต่ต้องรู้จักที่จะแบ่งเวลา โดยจัดสรรเวลาของตนเองให้ถูกต้องและเหมาะสมตามวันเวลาที่กำหนดและการควบคุมการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเวลาและวัตถุประสงค์ที่กำหนด เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในงานหน้าที่ที่รับผิดชอบ

คำสำคัญ: เวลา; การบริหารเวลา; ผู้บริหาร

Abstract

Time management is to know, plan and allocate time to work correctly and appropriately. It is not necessary that only an executive can manage time. Everyone can do it, only need to know where to divide the time. Allocate your time correctly and appropriately according to the specified date and time and control the operation to achieve the specified time and objectives. Causing efficiency in work, responsibility
Keywords: time, time management, executive

Keywords: Time; Time Management; Executive

บทนำ

โดยทั่วไปคนมักทำงานและดำรงชีวิตโดยไม่คำนึงถึงเวลามากนัก แต่เมื่อเรามองย้อนหลังไปในอดีตจะพบว่า การวางแผนสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดเป้าหมายและความสำเร็จทั้งหลายจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเวลาทั้งสิ้น เวลาเป็นระบบอ้างอิงความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ต่อสิ่งอื่น ๆ เวลาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสะสมไว้ได้และเวลาจะไม่มีการหมุนเวียนกลับมาอีก พระธรรมปิฎก (2542) กล่าวว่าเวลานี้โลกอยู่ในภาวะที่เราพูดได้อย่างชัดเจนว่าถูกรอบงำด้วยระบบแข่งขันหาผลประโยชน์พูดง่าย ๆ อยู่ในยุคของการแข่งขัน การบริหารเวลาจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังธรรมข้อหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่แสดงไว้ในสัปบุริสธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของเวลาว่าหัดเป็นคนรู้จักเวลา คือหัดคิด หัดรู้เวลาไหนควรทำหรือไม่ควรทำ ตลอดถึงการรู้จักจัดสรรเวลาและตรงต่อเวลา ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ไว้ว่า “ทรัพย์เสียไปแล้วอาจหาใหม่ได้ด้วยทรัพย์ ความรู้เสื่อมไปแล้ว อาจบำรุงไว้อีกด้วยการศึกษาเล่าเรียน สุขสำราญอันตรธานไปแล้ว อาจทำให้เกิดได้ขึ้นด้วยรู้ประมาณการบริโภคและกินยา ส่วนเวลาที่เสียไปแล้วล่วงไปเลย เรียกเอาคืนไม่ได้” ดังนั้นการบริหารทรัพยากรเวลาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างที่สุดเนื่องจากเวลามีจำกัดอย่างยิ่งต้องมีการวางแผนการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ได้รับผลตอบแทนสูงสุดเสมอ (ปราชญา กล้าผจญ, 2543) ในทำนองเดียวกัน เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลาว่า ชีวิตของเราจะเป็นชีวิตที่ก่อเกิดคุณค่าแก่คนอย่างกว้างขวางมากหลายอย่างลึกซึ้ง และอย่างสูงส่งเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้เวลา ใช้ชีวิตในโลกนี้ของเราว่าเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากน้อยเพียงไร เราต้องบีบความสามารถออกมาใช้ประโยชน์ให้หมด เหมือนอ้อยที่เข้าเครื่องรีดต้องรีดน้ำออกมาให้หมด มิฉะนั้นเราจะตายไปโดยยังเหลือสิ่งดีที่ใช้ยังไม่หมด เช่นเดียวกับ ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลาไว้ว่า คุณค่าของเวลา ก็เหมือนกับโภคทรัพย์อื่น ๆ ถูกกำหนดโดยกฎการเสนอและการสนอง ถ้าน้ำมันมีมากพอก็จะมีราคาไม่แพง ในทำนองเดียวกัน เราส่วนใหญ่รู้สึกว่ามีน้ำไม่มียา แต่คนที่หลงทางในทะเลทราย น้ำคือโชคลาภที่ยิ่งใหญ่ เวลาเป็นโภคทรัพย์ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับทุกคน มันเป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ และนักวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถจะหาสิ่งทดแทนเวลาได้ เมื่อเวลาผ่านไปมันก็จะผ่านไปไม่หมุนกลับมาอีก ดังคำโบราณได้กล่าวว่า “เวลาเป็นเงินเป็นทอง” “สายน้ำไม่คอยท่า วันเวลาไม่คอยใคร”

เวลานั้นสำคัญไฉน

“เวลา” เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดที่ทุกคนได้รับมาอย่างเท่าเทียมกัน การบริหารเวลา คือการใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าตามเวลาที่ผ่านไป เพราะไม่มีใครสามารถขอเวลาเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบริหารและจัดสรรเวลาที่ได้รับมาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ก้าวไปสู่เป้าหมายในชีวิตตามที่ต้องการได้ หากผู้บริหารใช้เวลาไปอย่างไรประโยชน์ ทำให้ภารกิจต่างๆ ไม่สำเร็จลุล่วง หรือไม่สามารสร้างสรรคผลงานที่มีคุณค่าได้ ในที่สุดก็จะนำไปสู่ความเครียดความวิตกกังวล และมีผลทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมจนไม่สามารถอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารได้อีกต่อไป ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรรู้จักนำเทคนิคต่างๆของการบริหารเวลามาช่วยลดการใช้เวลา จนเหลือเวลาเพียงพอที่จะนำไปทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดประโยชน์ได้เพิ่มขึ้นอีกมากมาย ซึ่งเราทุกคนต่างมีเวลาเท่ากันทั้งสิ้น มีกันคนละ 24 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้น ทุกคนจึงมีสิทธิที่ใช้เวลานี้ได้เท่า ๆ กันต่างก็คิดว่าใครจะใช้เวลานั้นไปในทางไหนใช้ได้ถูกต้องใช้เวลาเป็นหรือรู้จักนำเอาเวลามาใช้เพื่อคุณค่าและความสุขของชีวิตได้ มากน้อยเพียงใด

จากคำนิยามข้างต้นสอดคล้องกับคำอธิบายที่นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลา 9 ประการ ได้แก่

1. เวลาเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทรัพยากรทั้งหลายเวลาจะมีจำกัดที่สุด เช่น ในหนึ่งวันจะมีเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ไม่สามารถเพิ่มเวลาให้มากขึ้นเหมือนทรัพยากรอื่น ๆ ได้ ซึ่งความสำคัญและค่าของเวลาโดยมีคำกล่าวตีราคาของเวลาว่า “เวลาเป็นเงิน เป็นทอง” (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536)
2. เวลาเป็นทรัพยากรอย่างเดียวกันที่ทุกคนมีเท่ากันเวลาให้โอกาสทุกคนอย่างยุติธรรม ไม่มีชนชั้นฐานะทางเศรษฐกิจ มีแต่ทุกคนจะแตกต่างกันในเรื่องของการใช้เวลาว่าใครจะใช้เวลาได้ประโยชน์มากกว่ากัน
3. เวลาจัดเป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนกันได้แม้ว่าเราจะประหยัดทรัพยากรอื่นได้ แต่กับเรื่องของเวลาเราจะประหยัดได้ก็ต้องใช้เวลาให้คุ้มค่าทุกนาที
4. เวลาเมื่อเดินไปข้างหน้าตลอดเวลาและจะผ่านไปเรื่อย ๆ ไม่มีหวนย้อนกลับมาอีก การย้อนห้วงเวลากลับคืนมาเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้
5. เวลาเป็นสิ่งที่มีความยิ่งกว่าทรัพย์สินใดไม่ว่าจะเป็นเงินทองของมีค่าในโลกนี้ ทรัพย์สินสิ่งใดใช้ไปแล้วยังสามารถหาทดแทนได้ แต่เวลาเมื่อใช้ไปแล้วไม่อาจจะหาสิ่งใดมาทดแทนได้

ผู้บริหารกับการบริหารเวลาใน 4 ด้าน

การบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพมิใช่เพียงแค่จัดสรรเวลาในการทำงานเพียงอย่างเดียวการบริหารเวลาที่ดียิ่งขึ้นจะต้องสามารถจัดแบ่งเวลาให้กับเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญได้ด้วยนอกเหนือจากเรื่องการทำงานด้วย ดังนั้นเวลาจึงแบ่งมิติของการบริหารเวลาเป็น 4 ด้าน (อาภรณ์ภูววิทยพันธุ์, 2563) ได้แก่

- 1) เวลาสำหรับด้าน“บริหารงานของตนเอง” : เวลาที่ใช้เพื่อจัดการงานโดยการวางแผนการกำหนดกลยุทธ์การทำงานและการคิดวิเคราะห์ปรับปรุงระบบการทำงาน
- 2) เวลาสำหรับด้าน“บริหาร/พัฒนาลูกน้อง” : เวลาที่ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของลูกน้องโดยการสอนงานการเป็นพี่เลี้ยงการอบรมลูกน้องในขณะทำงาน (OJT : On the Job Training)
- 3) เวลาสำหรับด้าน“บริหารชีวิตส่วนตัว” : เวลาที่ใช้เพื่ออยู่กับตนเองหรือทำกิจกรรมที่สบายๆซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบและอยากจะทำ
- 4) เวลาสำหรับด้าน“บริหารครอบครัว/คนที่รัก” : เวลาที่ใช้เพื่ออยู่กับครอบครัว/คนที่รักโดยการพาไปเที่ยวนอกบ้านหรือการหากิจกรรมที่ทำร่วมกัน

ผู้บริหารกับการบริหารตารางเวลา

การจัดทำตารางการใช้เวลาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักการจัดทำตารางการใช้เวลา ดังต่อไปนี้ (สกลิต กองคำ, 2542)

1. ก่อนจะสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์ ผู้บริหารควรพิจารณาว่าหน้าที่การงานที่จะต้องปฏิบัติทั้งหมดมีอะไรบ้าง
2. พิจารณาลำดับความสำคัญของงาน โดยพิจารณาว่างานที่สำคัญและเร่งด่วนมีงานอะไรบ้างจัดไว้เป็นลำดับที่หนึ่ง งานสำคัญแต่ไม่เร่งด่วนจัดไว้เป็นลำดับที่สอง นอกนั้นเป็นงานประจำวันอื่น ๆ หรืองานที่ไม่สำคัญ จัดไว้เป็นลำดับที่สาม

3. เลือกรงานที่สำคัญและเร่งด่วนมากำหนดเป็นเป้าหมายหลักในแต่ละวันและควรเลือกปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม อาจจะเป็นช่วงเวลา 10.00 น. ถึง 12.00 น. หรือ 13.00 น. ถึง 15.00 น.ของแต่ละวันก็ได้ เวลาที่เหลือจึงเป็นช่วงเวลาของงานสำคัญแต่ไม่เร่งด่วน และงานประจำวันอื่น ๆ

4. ในแต่ละวันผู้บริหารควรบันทึกสิ่งที่ได้ปฏิบัติจริงว่าทำงานอะไร หรือติดต่อกับใครทุกวันตลอดสัปดาห์

5. เมื่อสิ้นสุดสัปดาห์ผู้บริหารควรจะได้ประเมินการใช้เวลาของตนเอง เพื่อตรวจสอบดูว่าสิ่งที่ได้ปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละวันมีส่วนสนับสนุนเป้าหมายประจำวันมากน้อยเพียงใด และได้ทำงานลักษณะอื่น ๆ อีกหรือไม่ หากพบว่าบกพร่องจะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข การใช้เวลาของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการบันทึกงานที่ปฏิบัติเพื่อบริหารเวลา (ประดิษฐ์ พิเสฏฐศลาศัย, 2551)

เวลา	งานที่ควรปฏิบัติ	ลักษณะงาน	วิธีทำงานให้มีประสิทธิภาพ
07.30- 08.30 น.	ตรวจอาคารและบริเวณขององค์กร	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เดินดูอาคารสถานที่โดยรอบ
08.30- 09.00 น.	การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	ถามทุกข์-สุข และปัญหาการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชานอกห้องทำงาน
09.00- 10.00 น.	เซ็นหนังสือราชการหรือให้แขกเข้าพบ	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เซ็นหนังสือราชการที่ไม่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยปฏิบัติราชการแทนหรืออนุญาตให้แขกเข้าพบ
10.00- 10.15 น.	เปลี่ยนอริยาบทหรือพูดคุยโทรศัพท์	เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ควรค่าแก่การปฏิบัติ	อาหารว่างและหรือติดต่องานทางโทรศัพท์เฉพาะเรื่องที่น่าสนใจหรือจำเป็น
10.15- 12.00 น.	ตรวจสอบสมุดจดบันทึกประจำวันและบริหารงานเร่งด่วน	สำคัญและเร่งด่วน	ดำเนินการ สั่งการ แก้ไขให้คำปรึกษา แนะนำ กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้อง
12.00- 13.00 น.	พักผ่อน	-	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00- 15.00 น.	เข้าพบผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่าตามที่นัดหมายหรือใช้ช่วงเวลานี้เป็นเวลาสำรอง	สำคัญและเร่งด่วน/งานเร่งด่วนแต่ไม่สำคัญ	มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้บริหารต้องการพบ หรือประชุมฉุกเฉินและหรืองานฉุกเฉินอื่น ๆ
15.00- 16.00 น.	เซ็นหนังสือราชการหรือพิจารณาอนุมัติงานโครงการ หรือกิจกรรม	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เซ็นหนังสือราชการที่ไม่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยปฏิบัติราชการแทนหรือให้ผู้เกี่ยวข้องกับงานโครงการกิจกรรมเข้าชี้แจง

16.00- 16.30 น.	เตรียมงานหรือกิจกรรมที่จะปฏิบัติในวันต่อไป	เร่งด่วนแต่ไม่สำคัญ	บันทึกลักษณะงานที่จะปฏิบัติในวันต่อไปเป็นเรื่อง ๆ
-----------------	--	---------------------	---

นอกจากนี้การใช้เวลาในการบริหารงานและเวลาที่ใช้ในการดำเนินการในระดับต่าง ๆ ของผู้บริหารในการบริหารงานในองค์กรนั้น เมื่อจะทำการมอบหมายงานจะต้องคำนึงว่าเขาเป็นบุคลากรในระดับใด มีการงานรับผิดชอบในระดับใด และควรมอบหมายงานให้เหมาะสม เพราะเมื่อมอบหมายงานให้บุคลากรนั้นแล้วจะมีผลกระทบต่อการบริหารเวลาซึ่งผู้บริหารระดับสูงมักจะใช้เวลาในการบริหารงานในส่วนที่จะต้องปฏิบัติเองไม่มากนัก โดยผู้บริหารระดับต้นส่วนใหญ่เมื่อจะต้องปฏิบัติงานเองมักจะใช้เวลาส่วนน้อยในการบริหารงาน(Alec, 1990) ดังภาพที่ 1

ผู้บริหารสูงสุด	90 % 10%	
ผู้บริหารระดับสูง		
ผู้บริหารระดับกลาง	บริหารงาน (มอบหมาย)	ปฏิบัติงาน (ทำเอง)
ผู้บริหารระดับต้น	30 %	70%

ภาพที่ 1 สัดส่วนของการบริหารงานและการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับต่าง ๆ
ที่มา : Alec, 1990

จากภาพประกอบนี้ อธิบายได้ว่า ผู้บริหารสูงสุดใช้เวลาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ในการบริหารงานและมีเวลาปฏิบัติงานเองไม่มากนัก ประมาณร้อยละ 10 ผู้บริหารระดับต้นใช้เวลาส่วนน้อยประมาณร้อยละ 30 ในการบริหารงาน และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานเองประมาณร้อยละ 70 จะเห็นได้ว่าผู้บริหารเมื่อดำรงตำแหน่งสูงขึ้นเท่าใดการมอบหมายงานให้ผู้อื่นรับผิดชอบแทนตนก็ยิ่งมากขึ้น ทำให้มีเวลาในการพิจารณาวางแผนงานมากขึ้นตามไปด้วยตรงกันข้ามกับผู้บริหารระดับต้นจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ลงมือปฏิบัติงานเอง ทำให้มีเวลาในการบริหารงานน้อยกว่า ดังนั้นผู้บริหารที่รู้จักแบ่งเบาภาระหน้าที่ของตน โดยการมอบหมายงานให้ผู้บริหารระดับรองลงมาช่วยรับผิดชอบดำเนินการ ตามหลักการดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารเวลาของผู้บริหารมีประสิทธิภาพดี

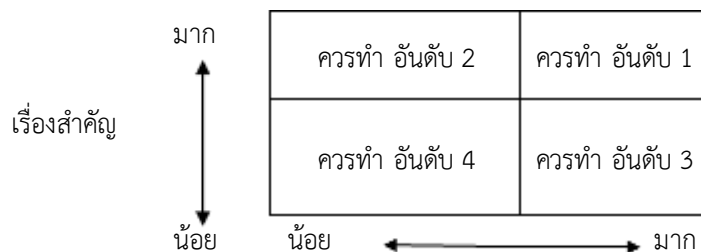

หลักและเทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร

ในการบริหารเวลานั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้เวลา หมายถึง การตรงต่อเวลา ตลอดจนการใช้เวลาอย่างมีค่าและมีประโยชน์ โจนส์ (Jones, 1999) ได้กล่าวถึงหลักในการบริหารเวลา มีดังนี้

1. ตั้งจุดประสงค์
2. ตั้งจุดมุ่งหมาย
3. ทำแผนปฏิบัติการ
4. กำหนดตารางเวลาในการทำงาน
5. จัดลำดับความสำคัญของงานก่อน-หลัง
6. จัดระบบงานเอกสาร
7. ควบคุมการใช้โทรศัพท์
8. ควบคุมการใช้เวลาร่วมกิจกรรมและงานพบปะ
9. มอบงานบางอย่างให้ผู้อื่นทำแทน
10. ควบคุมการใช้เวลาในการประชุม
11. ควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัย

มีนักวิชาการได้ เสนอแนะว่า ผู้บริหารจำเป็นจะต้องแยกแยะภารกิจที่เป็นเรื่องด่วนออกจากเรื่องสำคัญ แล้วจัดอันดับว่าจะทำอะไรก่อนหลัง(Prioritizing) วิธีง่าย ๆ ที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้ คือ สร้างรูปบนแกน 2 แกน แกนตามแนวดิ่งเป็นเรื่องสำคัญ โดยแบ่งเป็นสำคัญมาก – น้อย แกนตามแนวนอนเป็นเรื่องด่วน โดยมีความด่วนมาก – น้อยการผสมผสานของสองแกนจะทำให้เกิด 4 ช่อง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์,2537) ดังภาพที่ 2

จากภาพอธิบายรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ภารกิจนั้นเป็นเรื่องด่วนมากสำคัญมาก เรื่องนั้นเป็นเรื่องวิกฤติ จงรีบทำทันทีที่เข้าไม่ได้เรื่องด่วนมากสำคัญมาก จึงเป็นเรื่องที่ควรจะทำเป็นอันดับที่ 1
2. ภารกิจที่เป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ไม่ใช่เรื่องด่วน เรามีเวลาไม่พอที่จะทำงานชิ้นนี้เราอาจมอบหมายงานนี้ให้คนอื่นทำหรือเราทำเองในภายหลัง แต่ต้องไม่ทิ้งงานนี้ไว้นานเกินไปเนื่องจากงานนี้เป็นงานสำคัญ อาจเป็นงานที่จะช่วยให้เราบรรลุเป้าหมายเราจึงต้องทำงานนี้ แต่ทำเป็นอันดับ 2 ด้วยว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ไม่ใช่เรื่องด่วน
3. ภารกิจที่เป็นเรื่องด่วนมากแต่เป็นเรื่องไม่สำคัญ เราอาจพิจารณาเรื่องนี้เป็น 2 แนวทาง ดังนี้
แนวทางที่ 1 ทำเดี๋ยวนี้ทันทีที่แต่อย่าใช้เวลามากรีบทำให้เสร็จ แนวทางที่ 2 มอบหมายให้คนอื่นทำ

เนื่องจากงานนี้เป็นงาน ไม่สำคัญจึงมอบให้คนอื่นทำแทนได้ เรื่องด่วนมากแต่ไม่ใช่เรื่องสำคัญจึงควรทำเป็นอันดับ 3

4. ถ้าเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องด่วน และเป็นเรื่องไม่สำคัญ เราควรถามตัวเราเองว่าควรจะทำเรื่องนี้หรือไม่ เราอาจเก็บขึ้นชั้น เก็บใส่โต๊ะ ไม่สนใจหรือมอบหมายให้คนอื่นทำเรื่องที่ไม่ด่วนและไม่สำคัญจึงเป็นเรื่องที่ควรทำเป็นอันดับ 4

นอกจากนี้ยังมีเทคนิคสำคัญของการบริหารเวลาของผู้บริหารมีสาระสำคัญ 12 ประการดังต่อไปนี้ (สกลิต กองคำ, 2542)

1. **การบันทึกและวิเคราะห์การใช้เวลาประจำวัน** หมายถึง การบันทึกการทำงานโดยละเอียดว่าในวันหนึ่ง ๆ ได้ทำอะไร ใช้เวลานานเท่าใด โดยบันทึกติดต่อกันเป็นเวลา 1-2 สัปดาห์ แล้วนำ ผลการบันทึกนั้นมาวิเคราะห์ว่าแต่ละวันได้ใช้เวลาสำหรับงานประเภทใดบ้าง เช่น งานประจำวันพิเศษ งานสร้างสรรค์ การพูดโทรศัพท์ การพูดคุยปะทะสังสรรค์ การพักผ่อนและรับประทานอาหาร เป็นต้น จากการวิเคราะห์ก็จะทำให้ผู้บริหารทราบว่า ท่านได้ใช้เวลาในทางที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากน้อยเพียงใด

2. **การวางแผนงานไว้ล่วงหน้า** ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานการทำงานไว้ล่วงหน้าในแต่ละวัน โดยทำตารางการทำงานอย่างคร่าว ๆ ทุกวัน เพื่อให้การทำงานมีระเบียบไม่สับสนการจัดลำดับความสำคัญของงาน งานใดเร่งด่วนสำคัญให้ทำก่อน เมื่อเสร็จแล้วจึงทำงานที่สำคัญรองลงไป และตั้งเป้าหมายในแต่ละวันว่าจะทำงานกี่เรื่อง อะไรบ้าง การวางแผนงานล่วงหน้าจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้บริหารทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้บริหารใช้เวลามากในการวางแผนงานเรื่องใด ก็จะใช้เวลาน้อยในการทำงานเรื่องนั้นให้สำเร็จ

3. **การแบ่งงานและมอบหมาย** งานบางอย่างผู้บริหารไม่ต้องทำเอง เพราะบุคคลในองค์กรบางคนมีความสามารถเท่ากับผู้บริหาร หรืออาจมากกว่าผู้บริหาร ถ้าท่านแบ่งงานให้และเป็นการที่ท้าทายความสามารถ ผลงานที่มีประสิทธิภาพจะเป็นสิ่งที่ตามมา นอกจากจะแบ่งงานให้ตัวผู้บริหารจะต้องมอบหมายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ผู้รับมอบด้วย การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้ผู้บริหารมีเวลาว่างมากขึ้นสามารถไปปฏิบัติงานอื่นได้ การแบ่งงานและมอบหมายงานนี้มีข้อสังเกตคือ ถ้าเป็นการใช้งานผู้ใต้บังคับบัญชาในลักษณะงานที่ผู้บริหารไม่ต้องการแล้ว หรืองานที่ผู้ใต้บังคับบัญชาคนอื่น ๆ ก็ไม่ต้องการเช่นกัน ลักษณะนี้ถือว่าไม่ใช่การแบ่งงานให้ทำแต่เป็นการกำหนดงานให้ทำ

4. **กล้าที่จะกล่าวคำปฏิเสธ** การบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพนั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือผู้บริหารต้องรู้จักปฏิเสธอย่างมีมโนลหุหนักแน่นต่อคำขอร้องที่ไม่สามารถปฏิบัติได้หรือไม่ได้ช่วยให้การปฏิบัติงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ รวมถึงหากปฏิบัติแล้วจะทำให้เสียเวลาในการทำงานอื่นที่สำคัญกว่า ผู้บริหารที่แสดงให้เห็นเพื่อนร่วมงานทราบว่าไม่สนใจทำงาน ที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ อาจเป็นเพราะไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ หรือไม่มีความสามารถ ในครั้งต่อ ๆ ไป เขาจะไม่กล้ารบกวนอีก ทำให้มีเวลาปฏิบัติงานที่เห็นว่าสำคัญและมีประโยชน์ได้เต็มที่ การปฏิเสธคำขอร้องที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ไม่ใช่เรื่องเสียหายสำหรับผู้บริหารกลับจะเป็นผลดีเสียอีกที่การกระทำและคำพูดตรงกัน

5. **หลีกเลี่ยงความไม่เป็นระเบียบ** โดยเฉพาะโต๊ะทำงานของผู้บริหารกล่าวคือ โต๊ะทำงานจะต้องจัดหมวดหมู่ของเอกสารและหนังสือให้เป็นระบบ เช่น เอกสารรอการปฏิบัติควรอยู่ด้านซ้ายหนังสือคู่มือกฎระเบียบอยู่ตรงกลาง เอกสารปฏิบัติเรียบร้อยแล้วควรอยู่ด้านขวาของโต๊ะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตือน

ความทรงจำว่างานใดปฏิบัติแล้วหรือยังไม่ปฏิบัติหากยังไม่ปฏิบัติให้แล้วเสร็จจะทำได้ต่อไปในวันรุ่งขึ้น โดยไม่ต้องไปเสียเวลากับการตรวจสอบอีก

6. ไม่เป็นคนที่ต้องการความสมบูรณ์และถูกต้องที่สุดในทุกเรื่อง งานของผู้บริหารบางเรื่องก็จำเป็นต้องการความสมบูรณ์ถูกต้องที่สุด เช่น การบริหารเงิน แต่งานบางอย่างไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์และถูกต้องที่สุดก็ได้ เช่น งานโต้ตอบหนังสือราชการ โดยเฉพาะรูปแบบของหนังสือราชการและการผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ จากการพิมพ์ ถ้ามีแต่ไปให้ความสำคัญของรูปแบบว่าครุฑจะต้องอยู่ห่างจากขอบบนของกระดาษพิมพ์เท่านั้นเท่านี้ และการพิมพ์ข้อความต้องไม่มีที่แก้ไขแล้ว จะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและวัสดุมาก แทนที่ผู้บริหารจะมาเสียเวลาอยู่กับเรื่องพวกนี้ ควรจะไปทำงานในเรื่องที่ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การจะดีกว่าเพราะจะทำให้องค์การเจริญก้าวหน้า ดังนั้น ผู้บริหารต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าเรื่องใดบ้างที่ต้องการความสมบูรณ์ถูกต้องที่สุด และเรื่องใดบ้างที่พอจะยืดหยุ่นได้

7. ไม่เป็นคนที่แยกตัวออกจากงานไม่ได้ มีผู้บริหารจำนวนมากที่ทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับการทำงาน มักจะไม่มองคนรอบข้างว่าอยู่ดีมีสุขหรือไม่ ซึ่งผู้บริหารลักษณะนี้อาจจะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ในด้านสังคมและคนในครอบครัวอาจจะมีปัญหา และจะกลายเป็นคนแปลกหน้าสำหรับสังคมและครอบครัว เพราะฉะนั้นจึงควรตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราจะให้ความสำคัญกับสิ่งใดมากกว่ากัน ระหว่างงานกับครอบครัวและสังคมรอบข้างไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ญาติพี่น้อง และปรับลดความความตึงในงานลงบ้าง ไม่ควรตึงเกินไป ให้อยู่ในทางสายกลางที่พอดี

8. ตัดกิจกรรมที่ไม่สำคัญออกเสียบ้างบางกิจกรรมแม้ว่าจะเกี่ยวข้องกับภาระงานซึ่งอาจจะมีทั้งเร่งด่วนและไม่เร่งด่วน แต่การเป็นผู้บริหารไม่จำเป็นจะต้องทำทุกอย่าง แบกความเสี่ยงไว้ทุกอย่าง ดังนั้น การเป็นผู้บริหารที่ดีควรจะแจกจ่ายงานมอบหมายงานให้กับผู้รับผิดชอบหลาย ๆ คนและหลาย ๆ ด้าน เพื่อกระจายความเสี่ยง เพื่อให้เวลาในชีวิตเกิดความสมดุล

9. การหยุดพักผ่อน การทำงานเป็นเวลานานติดต่อกันโดยไม่พักผ่อนจะทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย เมื่อยล้า สมองมึนงง ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ผลงานไม่มีประสิทธิภาพ ถ้าหากผู้บริหารมีอาการดังกล่าว จะต้องหยุดพักผ่อนโดยนั้งเฉย ๆ สักครู่ หรือลุกออกจากที่นั่งแล้วเดินไปมา หรือจะยืนมองทิวทัศน์ไปนอกห้องก็แล้วแต่ความเหมาะสม ประมาณ 2 – 3 นาที การพักผ่อนเช่นนี้จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเป็นการรักษาสุขภาพอีกทางหนึ่งด้วยการพักผ่อนแบบนี้ไม่ควรทำบ่อยจนทำให้เสียงาน

10. อย่าผัดวันประกันพรุ่ง นิสัยผัดวันประกันพรุ่ง จะทำให้เกียจคร้าน เป็นการสะสมงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เหมือนดินพอกหางหมู ทุ กเท่าไรก็ไม่เสร็จ นับว่าเป็นการปล่อยเวลาให้สูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นผู้บริหารจงคิดเสมอว่าต้องลงมือปฏิบัติงานเสียเดี๋ยวนี้ การสะสมงานที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ก็จะมีหมดไป

11. มีสมาธิที่ดี การมีสมาธิที่ดีในการทำงานนับว่าเป็นเรื่องสำคัญผู้บริหารที่ทำงานหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันจะไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการตัดสินใจในการทำงานแต่ละอย่างไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากไม่มีสมาธิ ดังนั้นควรทำงานแต่ละชิ้นด้วยความตั้งใจ โดยทำงานที่สำคัญต้องทำวันนี้ก่อน รองลงไปคืองานที่ควรทำวันนี้ และงานสุดท้ายต้องทำวันเวลาไหนก็ได้ โดยไม่ต้องรีบการทำเช่นนี้จะเป็นการประหยัดเวลาในการทำงาน

12. จัดตัวการที่จะทำให้สูญเสียเวลา ตัวการสำคัญที่ทำให้เสียเวลา คือผู้บริหารเองเพราะทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญของงาน ขาดการกระจายงานและบางครั้ง

ชอบทำงานที่ไม่สำคัญและมีประโยชน์น้อย นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากบุคคลอื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น มีการประชุมร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาและองค์การเอกชนมากเกินไปหรือมีแขกมาพบโดยไม่ได้นัดหมาย หรือมีงานจร งานฝากมาให้ปฏิบัติ เป็นต้น

สรุป

การบริหารเวลาเพื่อการบริหารงานกับการให้ความสำคัญกับงานซึ่งในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องรู้งานที่ตนบริหารครอบคลุมการปฏิบัติงานทั้งหมดของหน่วยงาน ต้องเข้าใจกิจกรรมในแต่ละวันของหน่วยงานและสามารถแยกแยะได้ว่างานใดมีความสำคัญและงานใดไม่มีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสำนึกในการจัดลำดับความสำคัญของงานและมีทักษะในการบริหารงานคือ ความสามารถในการกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมุ่งกระทำในสิ่ง ๆ นั้นก่อนถ้าขาดทักษะดังกล่าว งานจะล้นมือโดยไม่มีเวลาให้คิดถึงองค์การและอนาคตขององค์การ องค์การก็จะดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารหรือผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความสามารถ แต่เป็นเพราะขาดแนวทางที่ชัดเจน ต่างกับผู้บริหารที่มุ่งวัตถุประสงค์ สามารถแบ่งแยกสิ่งสำคัญและไม่สำคัญได้ เลือกว่าแต่สิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญเสมอ ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้บริหารรู้จักการบริหารเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *บริหารเวลาเพื่อความสำเร็จ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชัดเชตสมิเตีย.
- ชาญชัย อาจันสมภาร. (2546). *การเพิ่มมูลค่าเวลา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปราชญา กล้าจัญญ. (2543). *88 ลู่ทางสู่ความสำเร็จของนักบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2542). *การศึกษาทางเลือก สู่วิวัฒนาการหรือวิบัติในโลกยุคโลกไร้พรมแดน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 13-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประดิษฐ์ พิเชษฐผลาคัย. (2551). *การใช้เวลาในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สถิต กองคำ. (2542). *เอกสารคำสอนรายวิชาเทคนิคการบริหารการศึกษา*. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- อาภรณ์ ภูวพิพันธุ์. *เทคนิคการบริหารเวลากับการสร้างสมดุลของชีวิต*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.siamhrm.com/สืบค้นเมื่อ> 17 กุมภาพันธ์ 2563.
- Alec. M. R. (1990). *The Time Trap*. New York: Amacom.
- Jones. K. (1999). *Time Management*. New York: Amacom.

การศึกษาสร้างคน คนสร้างประเทศชาติ Important of Education is Essential to our Country

อุทัย ภูเจริญ
Uthai Phucharoen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
Suphanburi Sri Suvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
Email: xuthaipku@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 8, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิต นอกเหนือจากความจำเป็น ด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิต และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดการคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั่นเอง

คำสำคัญ: คน; สร้างชาติ; การศึกษา

Abstract

According to give some more knowledge to people has ability, basic skills required, good mental characteristics. They are ready to fight for themselves and society. They are ready to engage in a career for Education helps people to grow up both intellectually, mentally, physically and socially. Education is therefore a necessity in our live more than necessary residential side Food and medicine. There is 5th factor of Education of life, which is the factor that helps solve all aspects of life and the most important factor of life

in a world that is changing rapidly in science and technology. However, in affecting the way of life must change quickly as education has become more important and necessary. Education must focus on the idea that a person thinking which the Thai population is still lacking in what they thought. At the same time, the government must cooperate with the private sector to promote the nation's intelligence in order to develop their country or having largely ceremonial roles.

Keywords: Person; Courty Building; Education

บทนำ

การศึกษาเป็นความจำเป็นของชีวิต เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อวิถีดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับการศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดความคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั้นเอง

กระบวนการศึกษาในการสร้างบุคลากรจะต้องประกอบด้วย สถานศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเต็มไปด้วยครู อาจารย์ที่มีคุณภาพเช่นกัน รวมทั้งการสนับสนุนของภาครัฐ แต่ที่สำคัญที่สุดคือทุกคนในประเทศที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาจะต้องเน้นให้บุคคลเกิดความคิดที่เป็นการคิดให้เป็น ซึ่งประชากรไทยยังขาดการคิดเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการส่งเสริมกำลังปัญญาของชาติเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหรือการที่จะมีบุคคลมาสร้างชาตินั้นเอง กำลังปัญญา หมายถึง คุณภาพของกำลังคนอันเป็นแรงงาน ตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากตารางดัชนีกำลังปัญญาของประเทศไทย ระดับการศึกษาของแรงงานไทยยังอยู่แค่ระดับประถมต้น และในแง่สัดส่วนของนักวิทยาศาสตร์และเงินลงทุนด้านวิจัยก็ยิ่งต่ำกว่าประเทศญี่ปุ่น เกาหลี หรือ ฮองกง ดังนั้น ภาครัฐต้องมีความจริงใจที่จะสนับสนุนการศึกษาเพื่อการพัฒนาแรงงานอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศต่อไป (อัญญา ศรีสมพร, 2552)

ความหมายการศึกษา

การศึกษา คือ ปัจจัยกำลังอำนาจที่สำคัญที่สุดของชาติ เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคน และคนพัฒนาชาติ ทุกคนในสังคมไทยควรมีบทบาทและหน้าที่ในการช่วยกันติดอาวุธการศึกษา ให้กับคนในชาติ เพื่อที่ประเทศของเราจะได้พัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ข้อนี้หากพิจารณาความหมายของการศึกษาตามพจนานุกรม ที่ให้ไว้ว่า หมายถึงการเล่าเรียน การฝึกฝน และการอบรมเพื่อให้เกิดความรู้

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2531) แล้วก็จะเห็นได้ว่าการศึกษของคนในชาติเป็นสิ่งจำเป็นประการแรก เพราะเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาด้านต่างๆ ในยุคใหม่จะอยู่ที่ความรู้ ดังที่กล่าวว่า “ความรู้คืออำนาจ” (พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยา, 2544)

แต่เท่าที่ผ่านมาการศึกษาของไทยยังไม่ได้มีสัมฤทธิ์ผลมากนัก เพราะการศึกษาไม่ได้ส่งเสริมให้คนรู้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร และในขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดความแบ่งแยก เป็นความแบ่งแยกที่หลากหลาย และซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งที่จริงแล้วการศึกษา ต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมที่มีความพร้อมในการแข่งขันกับสังคมโลก ดังนั้น การศึกษาต้องเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ มีความกระตือรือร้น โดยเป้าหมายต้องสามารถพัฒนาคนให้มีความเป็นคน คือ จะต้องคำนึงว่า วิชาต่างๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ต่อเนื่องด้วยตนเองได้ การพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ทำให้บัณฑิตใหม่มีแนวคิดและพฤติกรรมที่สามารถต้านทานกระแสสังคมปัจจุบันได้อาทิ เช่น ลดความเป็นนักวัตถุนิยม มีความประหยัด มีธรรมะ คือ หิริโอตตัปปะ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อบาป ดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ นับว่า มีความสำคัญอย่างยิ่ง (พรศักดิ์ ตระกูลชีวพานิตต์, 2540) ที่จะสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษามีหน้าที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมที่นิยมในวัฒนธรรมแห่งปัญญา

ระบบการศึกษา : ยุทธศาสตร์เพื่อการศึกษาในการสร้างคน

เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า ปัจจุบันเข้าสู่สหัสวรรษใหม่เป็นสหัสวรรษแห่งดิจิทัล เป็นยุคที่ความเจริญทางเทคโนโลยีวิ่งเข้ามาหาเราอย่างรวดเร็ว มีความแรงและต่อเนื่อง เป็นวัฒนธรรมบริโภค ที่สร้างค่านิยมในวัตถุ และขณะเดียวกันก็ได้กัดกร่อนความเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผล ธุรกรรมวัฒนธรรมเชิงปัญญาลงเป็นการรุกรานที่เห็นได้ชัดในระนาบของคุณภาพคนและคุณภาพการศึกษาของคน และหากพิจารณาอย่างชัดเจนแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาของระบบการศึกษาไทยปัจจุบัน เกิดจากหลายปัญหา อาทิเช่น การศึกษาไทยเป็นระบบการศึกษาที่ไร้ปัญญา มีโครงสร้างทางการศึกษามาก ครูอาจารย์สอนไปเรื่อยๆ สอบแบบไม่มีปัญญา เพราะหมดทุกระดับไม่ว่าจะเป็นประถม มัธยม อุดมศึกษา ระบบการศึกษาจัดอยู่ในสภาพที่ไร้ปัญญา (อดุลย์ วิริยเวชกุล, 2538) มหาวิทยาลัยอันเป็นชุมชนของผู้ทรงคุณรู้นั้น แท้ที่จริงกลับมีปัญญาอันเป็นทาส ยาวชนไทยเป็นจำนวนมากไม่รักการอ่าน เด็กหลงติดในสื่อที่ไร้ประโยชน์ การอ่านเป็นทักษะและนิสัยที่ต้องสร้างให้แก่คนไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทยอย่างเร่งด่วน (ผู้จัดการรายวัน, 2519–2523) และจะเห็นได้ว่าระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาของไทยได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่า การขาดเอกภาพทางนโยบาย ส่งผลให้การจัดการศึกษาทั้งระบบของไทยไม่มีความเป็นเอกภาพด้านระบบ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการวางแผนงบประมาณ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ประสบปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2543) โดยด้านปริมาณถึงแม้จะมีสถาบันศึกษาจำนวนมากแล้วก็ตาม อัตราส่วนผู้ได้รับการศึกษาเทียบกับประชากรกลุ่มอายุของประเทศไทยยังนับว่าต่ำมาก หากนำมาเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ จากรายงานของ IMD ใน World Competitive Yearbook 1998 พบว่าอัตราส่วนประชากรอายุระหว่าง 20–24 ปี ที่ได้รับการศึกษาของไทยมีเพียงร้อยละ 18.7 ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างแคนาดา จัดได้ร้อยละ 102.9 สหรัฐอเมริการ้อยละ 80.6 ส่วนประเทศในเอเชียด้วยกันนั้นอย่างเกาหลีจัดได้ร้อยละ 48.2 สิงคโปร์ร้อยละ 38.4 และญี่ปุ่นร้อยละ 30.4 หมายความว่า ประเทศไทยจัดการศึกษาอยู่ในอัตราเฉลี่ยที่ยังน้อยกว่าประเทศอื่นๆ ส่วนด้านคุณภาพ ผลการเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในเอเชียของเอเชียวิค (Asiaweek) ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา คงพอจะยืนยันได้ถึงสิ่งที่ต้องพัฒนาอีกมาก

ดังนั้น หากไม่มีการตระหนักในสาระหรือเนื้อแท้ของคุณค่าของการศึกษาที่จะบังเกิดมีแก่เยาวชน ในอันที่จะให้สอดคล้องกับการเตรียมเขาเหล่านั้นเพื่อให้อยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีคุณค่า คือสามารถที่จะ ประกอบอาชีพการงานที่เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์ได้ ซึ่งสะท้อนได้ถึงคุณภาพและมาตรฐานของ การศึกษาหรือผลการเรียนรู้ ที่เยาวชนของชาติพึงจะบังเกิดมีขึ้นจากระบบการจัดการศึกษาว่าอยู่ในระดับ เชื้อถือได้และประสิทธิภาพมากกว่าเรื่องปริมาณ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งสอดคล้อง กับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ ของอำรุง จันทวานิช ว่า (อำรุง จันทวานิช, 2542) ตลอดเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันการจัดการศึกษาของไทยอาจ เรียกได้ว่า พอมีความสำเร็จระดับหนึ่ง ในด้านปริมาณนักเรียน นักศึกษาที่เพิ่มขึ้น แต่ทว่าในด้านคุณภาพ นั้นไม่ว่า จะเป็นคุณภาพของครู อาจารย์ คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้จบ การศึกษาทุกระดับชั้น มีแนวโน้มต่ำลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของผู้จบการศึกษานั้น เมื่อ เปรียบเทียบกับนานาชาติแล้วของไทยอยู่ในลำดับท้ายๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เพราะอย่างเช่น กรณี ของประเทศไทยนั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังไม่เคยมีระบบการตรวจสอบหรือการประกันคุณภาพ การศึกษาที่มีรูปแบบที่ชัดเจน ภาครัฐโดยกระทรวงศึกษาธิการ ทบวง มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆ ทำ หน้าที่กำกับดูแลในภาพรวมเป็นหลัก มีการตรวจสอบเพียงในช่วงก่อนการอนุมัติให้เปิดสอนหลักสูตรต่างๆ บางระดับเท่านั้น การติดตามตรวจสอบอย่างเป็นระบบมีอยู่น้อยมาก (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544) แต่ ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นความมากในระดับที่การศึกษาเป็นเรื่องหนึ่งที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญ ดังปรากฏตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ที่ว่า “จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ” อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พร้อมกันนี้บทบัญญัติในมาตรา 81 ยังได้ระบุให้รัฐจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา พร้อมไปด้วยโดยมุ่งเน้นให้เกิด “ความรู้คู่คุณธรรม” และ “การปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม” ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด ของการพัฒนาประเทศโดยที่พัฒนาการทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมจะประสบผลสำเร็จ ต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ (ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์, 2544)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 20 สิงหาคม 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มีสาระที่เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ครอบคลุมตั้งแต่ความมุ่ง หมาย หลักการจัดการศึกษา สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การ บริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของไทยอย่างใหญ่หลวงในรอบร้อยปี (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม, 2542) ข้อนี้เป็นผลลัพธ์จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อันทำให้เกิด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งติดตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเกี่ยวกับการ บริหารและการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า โดยเนื้อแท้ของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของ ชาตินั้นมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปการศึกษาของชาติขึ้น โดยทำให้เกิดพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นแม่บทในการดำเนินงานจัดการศึกษาของชาติให้เป็นเอกภาพ มีคุณภาพ และมีมาตรฐานทัดเทียมกับอารยประเทศในบริบทที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ มุ่งหวังให้ปวงชนชาวไทยได้มีการศึกษาอย่างถูกต้องทิศทาง การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ การ

ดำเนินงานต้องมุ่งเน้นคุณภาพเป็นประเด็นสำคัญ ไม่มุ่งเน้นเพียงปริมาณเท่านั้น ทั้งนี้ก็ด้วยจุดหมายเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของชาติได้บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ หากแต่ว่า ในความจริงแล้วชาวบ้าน คือ พลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศหวังเพียงว่าลูกหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูงๆ ขึ้นไป มีงานทำหรือเป็นเจ้าคนนายคนในอนาคตเท่านั้น

ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาสรางคนดี คนดีสรางชาติที่ดีให้มั่นคง

ข้อพิจารณาด้านยุทธศาสตร์การสรางคนดี ด้วยกระบวนการที่แข่งขันการศึกษา นั้น จะเห็นได้ว่าในอดีตการศึกษาขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาเอง ดังเช่นระบบโรงเรียนในระยะแรกมีอิทธิพลจากอังกฤษและต่อมาได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้คนผ่านการศึกษาเพื่อเข้าสู่ระบบราชการ โดยภาพรวมเป็นระบบที่เน้นการเรียนหนังสือและระดับชั้นอย่างเป็นด้านหลัก มีโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ภายใต้การบริหารควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีการแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบที่ไม่ได้มีระบบการประสานสัมพันธ์ทั้งเชิงการบริหารและเชิงวิชาการที่มีประสิทธิภาพ (โครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทย, 2539) ซึ่งระบบการจัดการศึกษาลักษณะนี้พบข้อบกพร่องอยู่มาก ต่อมา ในปัจจุบันนี้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 เกิดขึ้น เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาที่ต้องการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญคือคนเก่ง คนดี และคนที่มีความสุข เป็นการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธพิสัย คือเป็นคนมีความรู้ ความคิดและการนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นความพยายามสนองความต้องการในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ และต่อสังคมโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง

ดังนั้น หลักปรัชญาในการจัดการศึกษาได้หันมาเน้นที่ความเป็นมนุษย์อย่างเป้นด้านหลัก หมายความว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความเป็นมนุษย์ให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา อันเป็นการสอดคล้องกับปรัชญาการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับ 8 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เป้นสำคัญ (รุ่ง แก้วแดง, 2543) เป็นเรื่องที่สำคัญในทำนองที่สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรมุณี (ประยูรธ ปยุตโต) ที่ว่า จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมคน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจ พัฒนาอะไรก็ติดถ้าจิตไม่พัฒนา (พระราชวรมุณี (ประยูรธ ปยุตโต), 2518) ดังมีหลักคำสอนทางพุทธศาสนาปรากฏในอังคุตตรนิกายอัฐกนิบาต ในพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมที่อ่านวนประโยชน์สุขขั้นต้น เรียกเป็นภาษาบาลีว่า “ทิกฺขุธัมมิภักตถสังวัตตนิกรธมม” มี 4 ข้อ ดังนี้คือ

1. การมีความพร้อมในความหมั่นอุตสาหวิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริต มีความขำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุบายวิธีที่สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี เรียกว่าอภฺฐานสัมปทา
2. การรู้จักรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายเสื่อมเสีย เรียกว่าอารักขสัมปทา
3. การคบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาพูดคุย สำเหนียกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา เรียกว่า กัลยาณมิตรตทา

4. มีความเป็นอยู่แต่พอตัวอย่างเหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ ผิดเคืองหรือฟุ่มเฟือยจนเกินไปให้รายได้เหนือรายจ่าย ส่วนเหลือเก็บออมไว้ใช้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เรียกว่าสมชีวิตา

อย่างไรก็ตาม คนดีที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างชาติได้นั้นควรเป็นคนดีในระนาบของคนดี ทั้งบุคลิกภายนอกและภายใน ที่สำคัญคือมีความรู้กว้างขวาง ความเชี่ยวชาญระดับมืออาชีพสามารถนำ ความรู้มาปฏิบัติได้จริง มีบุคลิกภาพด้านมนุษยสัมพันธ์มีความเบิกบาน และมีจิตใจที่ยึดมั่นในคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกตัญญู ดังความตอนหนึ่งในหนังสือ เรื่องปรมาจารย์ขงจื้อ (Jingpan, 1993) ว่า “ชีวิตที่พึงประสงค์ในทัศนะของขงจื้อคือชีวิตที่มีคุณธรรม และคุณธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยหลักเมตตาธรรม (Jen) ซึ่งเหมือนเชือกที่จะมาร้อยคนในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” โดยคุณธรรมเกิดจากการ ได้รับการปลูกฝังทางการศึกษาที่ดีด้วย ดังที่ จูลี (Weley, 1969) ปราชญ์สำคัญของลัทธิขงจื้อสมัยใหม่ได้ อธิบายความรู้ว่าเปรียบเหมือน “ตา” และการกระทำเปรียบเหมือน “ขา” โดยให้เหตุผลว่าแม้เราจะมีตาดี แต่ถ้าไม่มีขา เราก็เดินไม่ได้ ขณะเดียวกัน แม้เราจะมีขาแต่ถ้าไม่มีตาก็เดินไม่ถูกทางเช่นกัน ความรู้กับการกระทำจึงเป็นเรื่องที่ต้องอิงอาศัยกัน เป็นความอิงอาศัยกันดังปรัชญาการศึกษาจีนที่ว่า (Jingpan, 1993) ถ้ารักเรียนก็ชื่อว่า อยู่ใกล้ความรู้ แต่ความรู้ทางพุทธิปัญญาหรือความเชื่อทางศาสนาใดๆ ก็ตาม หากไม่ได้ ช่วยให้เกิดการปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงามแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ประโยชน์และไม่มีคุณค่าใดๆ อย่างเช่นบุคคลผู้หนึ่ง เขาสามารถท่องโคลงทั้ง 300 บท ในหนังสือโคลงขับได้จนขึ้นใจแล้ว จากนั้นก็ได้รับมอบหมายงาน ราชการบ้านเมืองให้ทำ แต่กลับไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนได้หรือเมื่อเขาถูกส่งตัวไปยังต่างแดนในฐานะทูต แต่กลับไม่อาจเจรจาความเมืองได้เสียอย่างนี้แล้ว คุณความดีของผองการเรียนรู้ของเขานั้นอยู่ที่ตรงไหนกัน การศึกษาที่แท้จริงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ อาทิเช่น ความใฝ่การศึกษา การมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จัก แยกแยะความดีความชั่วได้ ดังความตอนหนึ่งว่า สิบชั่วหลังคาเรือนจะหาคนซื่อสัตย์สุจริตอย่างขงจื้อนั้นไม่ ยาก แต่จะหาคนที่มีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาอย่างขงจื้อนั้นมันน้อยมาก

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงตามทัศนะของขงจื้ออยู่ที่การถ่อมตนและตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนรู้และสิ่ง ที่ตนไม่รู้อยู่ตลอดเวลา สาเหตุหลักคือของจื้อมองเห็นว่า การศึกษาจะช่วยให้คนรู้จักจำแนกแยกแยะผิดถูกชั่ว ดีอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำได้ การศึกษาสำหรับขงจื้อแล้วไม่ใช่เพียงแค่การเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็น กระบวนการขัดเกลาทางศีลธรรมด้วย ในหนังสือเรื่องจินสามยุค (คณิน บุญสุวรรณ, 2519) กล่าวการ สนทนาระหว่างจื้อจาง กับขงจื้อ เกี่ยวกับความดีและคนดี ความว่า “เมื่อจื้อจาง ถามเกี่ยวกับความดี ขงจื้อ ตอบว่า ใครก็ได้ที่สามารถนำหลัก 5 ประการนี้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 1.ความสุภาพอ่อนโยน 2.จิตใจ กว้างขวาง 3.มีศรัทธาตั้งมั่นดี 4.ขยันหมั่นเพียร และ 5. มีความเมตตาการุณย์” จากข้อความดังกล่าวนี้ พบว่า ความดีในทัศนะของขงจื้อไม่ใช่สิ่งสัมบูรณ์(Absolute) แต่เป็นสิ่งที่สัมพัทธ์(Relative) ในทางปฏิบัติ คนจึงไม่สามารถเป็นคนดีได้ หากปราศจากการช่วยเหลือเกื้อกูลจากสังคม (Jingpan, 1993) เช่นเดียวกัน “ยอดคนย่อมไม่ทอดทิ้งเพื่อนบ้านของตัวเอง” อันเป็นที่มาของหลักขงจื้อตามหลักสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล 5 ชุดในเวลาต่อมา คือ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน 2.ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับ บุตรธิดา 3.ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา 4.ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง 5.ความสัมพันธ์ระหว่าง เพื่อนกับเพื่อน โดยสัมพันธ์ภาพนี้เป็นสัมพันธ์ภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์และการตอบแทนที่ดี งามในเวลาต่อมา

ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความกตัญญูของท่านเหลียวผานที่ว่า “... ลูกต้องเคารพบูชาบรรพชน สรรเสริญคุณความดีของบรรพชนให้แผ่ไพศาล ลูกจะต้องปกปิดความผิดพลาด

ของพ่อแม่ไว้อย่าให้เป็นสิ่งที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล ชาตบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ลูกจะต้องเทิดทูนรักษาไว้ด้วยชีวิต ลูกจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อองค์ฮ่องเต้ไม่เสื่อมคลาย (เจ้อจันทน์ อ๋อพรณ, 2535 : 47-48) และหลักความเชื่อที่ว่า “บุตรที่มีความกตัญญูยอมพยายามสร้างเนื้อสร้างตัวด้วยความขยันขันแข็ง เพื่อความมั่นคงของครอบครัว ความกตัญญูทำให้เขาได้รับความเชื่อถือทางธุรกิจ ประกอบกับการรู้จักประหยัด รู้จักอดออม ย่อมสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้โดยไม่ยาก ยิ่งกว่านั้น เครื่องมือสำคัญในการสร้างตนและครอบครัวของคนจีนก็คือความเชื่อพื้นฐานที่ว่า “การนำความสมบูรณ์พูนสุขมาสู่ครอบครัวถือว่าเป็นปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินชีวิต” (ศิลป โพรพิชัย, 2530)

บทสรุป

อย่างไรก็ตาม ลักษณะสำคัญอีกอย่างของคนดีที่สามารถสร้างชาติอันเป็นผลจากการศึกษาคือการเป็นคนคิดเป็น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ศ.และแนวคิด ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน) กล่าวคือการแสวงหาแนวทางตอบข้อสงสัยบางประการ โดยการนำข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดวางในกระบวนการคิดอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีคิดที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด อาทิเช่น การตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ดีที่สุด การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จะเห็นได้ว่าการคิดเป็นเปรียบได้กับการเรียงอิฐที่กระจัดกระจายให้เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยนำอิฐแต่ละก้อนมาประกอบกันในแต่ละที่อย่างเหมาะสม การเรียงอิฐเปรียบได้กับการจัดระเบียบและเข้าใจความสัมพันธ์และตรรกะของข้อมูล ที่เราได้ใช้การคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบลึกซึ้งและมีระบบระเบียบ ข้อมูลที่เรียงกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยจนกลายเป็นความคิดที่ละเอียดรอบคอบดีที่สุดเช่นเดียวกับอิฐที่ได้รับการวางเรียงอย่างเหมาะสมกลายเป็นอาคารที่งดงามได้ในที่สุด คนที่คิดเป็นจะเข้าลักษณะนี้ และทำอย่างไรเราจึงรู้จักการใช้ความคิดที่ถูกต้อง รู้จักวิธีการใช้เหตุผล รู้จักวิธีการคิดสร้างสรรค์สำหรับคำตอบ ขอแนะนำให้พิจารณาดังนี้คือ

ประการที่ 1 คนดีต้องมีลักษณะของการเป็นนักคิดที่ดี กล่าวคือรับรู้ข้อมูลตามความเข้าใจของตนเอง ไม่ละเลยแม้ข้อมูลจก้ากวม ไม่ด่วนสรุป พยายามหาทางเลือกที่แตกต่าง เก็บไว้เพื่อคิดต่อได้ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดค้นหาให้กว้างขวางครอบคลุมมากที่สุด แก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความจริงใจ เสียสละ อดทน มีทิศทางของตนเอง กล้าเสี่ยง เรียนรู้จากความผิดพลาด มีความยืดหยุ่นและมีจินตนาการ พิจารณาทางเลือกที่แตกต่างได้ ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ ส่งผ่านความรู้และนำทักษะมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

หากเราต้องการเป็นคนดีที่เป็นนักคิดที่ดีด้วยแล้ว เราควรพัฒนานิสัยการคิดเพื่อให้มีลักษณะของผู้เป็นนักคิด อาทิเช่น มีคำถามหรือข้อสงสัยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ ไม่เชื่อหรือคล้อยตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ รักความรู้ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีลักษณะเป็นนักเรียนตลอดชีวิต นิยมใช้เหตุผลมากกว่าชอบตัดสินใจตามอารมณ์ความรู้สึก เป็นผู้มองปัญหามากกว่าจมอยู่กับปัญหา มองข้ามความหวาดกลัวต่อสถานการณ์ แต่มีสติสัมปชัญญะในการแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูลและคิดอย่างเป็นระบบก่อนพิจารณาตัดสินใจสิ่งใด ค้นความจริงเชิงมีโนทัศน์ มีกรอบความจริงที่ชัดเจนในเรื่องที่จะคิด บรรณาธิกรภาพทางความคิด ไม่มีความจำกัดทางความคิด กล้าที่จะคิดแตกต่าง แต่รอบคอบในการพิจารณาความคิดนั้น ซื่อสัตย์ต่อความจริง ยึดหลักจริงคือจริง แท้คือแท้ มีหัวใจที่เปิดกว้างไม่ยึดมั่นว่าสิ่งที่ตนเองคิดนั้นถูกเสมอไป แสวงหาทางเลือกที่หลากหลาย ทำทนายตัวเองให้คิดเชื่อมโยงในสิ่งที่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้

ประการที่ 2 คือ ต้องรู้จักวิธีคิด 10 ประการคือ 1. ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์(Critical Thinking) 2.ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์(Analytical Thinking) 3. ความสามารถในการคิดเชิงสังเคราะห์(Synthesis-Type Thinking) 4.ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ(Comparative Thinking) 5. ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์(Conceptual Thinking) 6. ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์(Creative Thinking) 7. ความสามารถในการคิดเชิงประยุกต์(Applicative thinking) 8. ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์(Strategic Thinking) 9. ความสามารถในการคิดเชิงบูรณาการ(Integrative Thinking) 10. ความสามารถในการคิดเชิงอนาคต(Futuristic Thinking)

ประการที่ 3 ต้องรู้จักการคิดเชิงระบบ(Systematic thinking) คือต้องมีวิธีการคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบเป็นลำดับขั้นและอย่างครบถ้วนโดยใช้วิธีคิด 10 ประการในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของการคิดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และคุณลักษณะดังกล่าวมานี้ จะเกิดมีได้ก็ด้วยการอาศัยระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และคนที่มีคุณภาพ อันจะรวมและประสานสอดคล้องกันจนกลายเป็นพลังสำคัญก่อให้เกิดระบบการศึกษาที่สร้างคนดีที่มีความรู้ เป็นความรู้ในระนาบของความรู้ทุกอย่างในบางอย่างและความรู้บางอย่างในทุกอย่าง มีความคิด ดังปรากฏในหลักความคิดอาทิ เช่น หนังสือเรื่องผู้ชนะ 10 ทิศ และมีคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามในระนาบของการฝึกตนให้มีวินัย ฝึกใจให้มีวัฒนธรรม อนึ่ง ความรู้ ความคิด คุณธรรม เป็นคุณลักษณะในมิติของคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดและทำอย่างคนรุ่นใหม่ มีความพร้อมในทุกด้านไม่ว่าด้านปัญญา ความเชี่ยวชาญ ความเบิกบานและคุณธรรม ที่พร้อมจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชาติต่อไป.

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณิน บุญสุวรรณ. (ผู้แปล). (2519). *จีนสามยุค. โดยลูเซียน ดับเบิลยู พาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงสยาม.
- เจื้อจันท์ อัมพรพรณ,ผู้แปล. (2535). *โอวาทสี่ของท่านเหลียวฝาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ประเสริฐ สุทธิประสิทธิ์. (2544). ISO9000 ในสถานศึกษา : หัวใจอยู่ที่ความตระหนักในการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พรศักดิ์ ตระกูลชีวานันต์. (2540). *การสอน ISO9002. ในระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2518). *ปรัชญาการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ.2525*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *คุณภาพการศึกษาไทย ในทัศนะประชาชน. มติชนรายวัน*. 7 กรกฎาคม.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2539). *อนาคตการศึกษาไทยในสองทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543) *การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางการศึกษา ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : แนวโน้มและประเด็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: ฟินน์พลบลิซซิง.

- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ.(2542). *การวิเคราะห์*
พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติในรูปของนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2538). *การอุดมศึกษาปริทัศน์ 2*. มหาวิทยาลัยมหิดล. พฤศจิกายน 2538.
- อัญญา ศรีสมพร. (23 พฤษภาคม 2552). *การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 ตุลาคม
2562. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com>
- อำรุง จันทวานิช. (2542). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประเทศ*.
เอกสารการวิจัย ว.ป.อ. รุ่น 41.
- Bloom, A. (1971). Far Eastern Religions Tradition. in W. Recharad Comstock (ed.). *Religion
and Man : An Introduction*. New York: Harper&Row Publishers.
- Jingpan, C. (1993). *Confucius as a Teacher*. Malaysia: Delta Publishing Sdn Bhd.
- Weley, A. (1969). *Three Ways of Thought in Ancient China*. London: George Allen & Unwin.

บทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
The Study The Role of Entrepreneurs in Community Economic
Management

¹วันทนา เนาว์วัน และ ²แสงจิตต์ ไต้แสง
Wanthana Naowan¹, Saengchit Taisaeng²

¹²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand.
Email: ¹wanthana_nt@hotmail.com, ²Email : phdpoo@hotmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 2, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิธีวิจัยเชิงปริมาณ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งประธานและเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นที่ปฏิบัติงานในธุรกิจชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 152 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน พบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด ลำดับแรก คือ การเผชิญความเสี่ยง ได้แก่ การหาแหล่งจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย ความต้องการประสบความสำเร็จ ได้แก่ การบริหารจัดการที่ดีเกี่ยวกับธุรกิจ และความเป็นอิสระ ได้แก่ การจัดหาและการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: บทบาทผู้ประกอบการ; การบริหารจัดการ; เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

The objective of this research was to study the role of entrepreneurs in community economic management. Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province The quantitative research method was a survey research. The sample group consisted of entrepreneurs and community business network members. Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province A total of 152 people were used as a 5-level estimation

scale questionnaire with a confidence value of 0.965. The statistics used in the data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that The role of the operator On average, at all high levels, the first order is to find a variety of products to sell good management about business and finding a variety of products to sell statistically significant level at the .05

Keywords:- Entrepreneur's Role, Management, Community Economy

บทนำ

ปัจจุบันพบว่าบทบาทผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีการขับเคลื่อนตามระบบและกลไกด้านการบริหารจัดการตามสถานการณ์ต่างๆในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งจากสังคมไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาถือว่าอยู่ในยุคสังคมเกษตร มีการศึกษาแนวทางจากวิวัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และสภาพ ที่ตั้งของประเทศไทย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ส่วนใหญ่ประเทศไทยเป็นชุมชนที่เป็นสังคมชนบทแบบครอบครัว โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งผู้ประกอบการในทุกภาคส่วนล้วนแต่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการต่อการออกแบบระบบการบริหารจัดการธุรกิจให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ยังส่งผลให้ผู้บริหารมีบทบาทด้านการพัฒนาสังคมตามโครงสร้างของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้ประกอบการต้องบริหารจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามโครงสร้างทางสังคม (Hoyer & MacInnin, 2010) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้านตามหลักคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรมนุษย์ในสังคมไทยมีการเพิ่มจำนวน ตามธรรมชาติในอัตราที่ลดลงมาอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่ในเวลาเดียวกันการบริหารจัดการตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงยังจะช่วยสนับสนุนให้ประชาชน มีการวางแผนหรือเฝ้าหาข้อมูลข่าวสารและศึกษา หาความรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน เพื่อรองรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นมาในอนาคต รวมถึงด้านความเป็นอยู่ของชุมชน ใช้หลักแนวทางแบบพอเพียงสามารถพึ่งพาตนเอง พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ (Wiratchnipawan, 2010) อย่างไรก็ตาม สภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวเป็น สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาระดับชุมชน ผู้ที่จะมีบทบาทในการขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนให้เกิดการพัฒนาและพร้อมต่อการหาแนวทางมาวมในการแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน (Department of the Interior, 2010)

จากบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งพื้นที่ในการวิจัยส่วนใหญ่พบประเด็นปัญหาผู้ประกอบการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ รวมถึงการจัดการด้านการผลิตสินค้าให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้าและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ลูกค้าได้มีโอกาสเลือกและตัดสินใจซื้อจากความหลากหลายของรูปแบบสินค้า และการจัดหาแหล่งการกระจายสินค้าตามช่องทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (ชูชัย สมितिไกร, 2553) ที่มีการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในด้านต่างๆ รวมถึงคุณลักษณะของ

ผู้ประกอบการริซซาล (Rissal, 1992) ที่ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการ เช่น ด้านการเรียนรู้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการในการจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จตามกระบวนการในการทำดำเนินงานของธุรกิจ และสอดคล้องกับปัจจัยในการดำเนินงานด้านการจัดหาแหล่งวัตถุดิบและการกระจายสินค้าให้ทันต่อการผลิตที่มีจำนวนสินค้าที่มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น โพลเกอร์ (Volker, 2003) ต้องขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในดำเนินงานด้านการจัดซื้อและบริหารพัสดุอย่างมืออาชีพ รวมถึงขีดความสามารถด้านความเป็นผู้ประกอบการและศักยภาพในการบริหารจัดการจัดซื้อพัสดุอย่างมืออาชีพ โดยมีการวางแผนการจำหน่ายให้สินค้าเข้าถึงต่อความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด การเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการได้มีการพัฒนาธุรกิจให้เกิดการเติบโต ตามบทบาทหน้าที่การจัดการเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในด้านต่างๆ ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีหน้าที่รับผิดชอบกระบวนการผลิตสินค้า หรือบริการมีหลายขั้นตอน ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ในการผลิตเป็นอย่างดีผู้ประกอบการต้องบริหารเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (แสงจิตต์ ไต่แสง, 2561) รวมทั้งเป็นทุนในการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการจะต้อง คัดหาบุคคลที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับตำแหน่งงาน โดยใช้หลักการการบริหารการตลาด เป็นกระบวนการที่ทำให้สินค้าหรือบริการถึงมือผู้บริโภค เพื่อตอบสนอง ความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภค

บทความนี้นำเสนอการศึกษาบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเป็นการศึกษาหลักการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการให้บรรลุเป้าหมาย การจัดการธุรกิจและแหล่งเงินทุนเพื่อรองรับการจัดการเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดการพัฒนาธุรกิจด้านการบริหารจัดการให้เกิดการเติบโตตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการธุรกิจอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมคิด บางโม (2555) ให้ความหมายของผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ลงทุน ประกอบธุรกิจโดยยอมรับความเสี่ยงต่อการขาดทุนและกำไร รวมทั้งควบคุมดำเนินการธุรกิจด้วย ตนเอง ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับธุรกิจที่ประกอบการ มีเงินทุนอยู่ บ้าง ไม่ใช่กู้มาลงทุนทั้งหมด รักความอิสระไม่ยอมเป็นลูกจ้างใคร พร้อมทั้งจะทำงานหนัก นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจอีกหลายประการ อาทิ การบริหารบุคคล การเงิน และบัญชี การจัดซื้อ การบริหารการตลาด การโฆษณา การผลิต เอกสารธุรกิจ การบริหารความเสี่ยง การขนส่งและวัฏจักรธุรกิจ ฯลฯ ดังนั้นผู้ที่ สนใจจะประกอบธุรกิจจะต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ เข้าใจ เพื่อประกันความสำเร็จในการประกอบการ

นุตประวีณ์ เลิศกาญจน์วดี และคณะ (2554) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของผู้ที่ต้องการจะเริ่มทำธุรกิจนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถนำไปปรับใช้ ต่อยอดในการทำธุรกิจได้ อีกทั้งยังเป็น เกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จในการทำธุรกิจของบุคคลนั้นได้ใน ระดับที่ค่อนข้างสูงอีกด้วย

บทบาทของผู้ประกอบการในกิจการขนาดเล็กเริ่มต้นจากเจ้าของกิจการ นับว่ามี ความสำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและโอกาสที่กิจการเหล่านี้จะเติบโตกลายเป็น กิจการขนาดใหญ่ ความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ประกอบการจะปฏิบัติ ภารกิจในบทบาทดังต่อไปนี้

(Longenecker, Moore, Moore, & Petty, 1994) บทบาทของนักลงทุนเนื่องจากการเริ่มกิจการ ส่วนมากเกิดจากผู้ประกอบการมี ความมั่นใจในความคิดของตัวเอง แต่ไม่มีผู้ร่วมทุนทำให้การลงทุนในกิจการครั้งแรกต้องเป็นเงิน ส่วนตัวดังนั้นผู้ประกอบการจึงเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยงลงทุน เพื่อลงมือทำประโยชน์ต่อสังคม โดยพิสูจน์ ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

1. บทบาทของผู้จัดการ แม้ว่ากิจการที่ตั้งขึ้นจะเป็นเพียงกิจการขนาดเล็กใน ฐานะผู้ประกอบการ จำเป็นต้องประกอบภารกิจในฐานะผู้จัดการเพื่อให้สามารถดำเนินการตาม เป้าหมายของกิจการได้จนบรรลุผลสำเร็จ โดยผู้ประกอบการต้องหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ในการ จัดการและต้องพยายามสร้างสม ประสพการณ์ในการจัดการให้มากขึ้นด้วย

2. บทบาทของผู้นำโดยปกติกิจการขนาดเล็กมักจะจ้างบุคคลเข้ามาท างานตาม ความเหมาะสมขององค์กร ทำให้ผู้ประกอบการต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำอย่างเด่นชัด โดยต้อง เป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานใหม่ ๆ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพงานปัจจุบัน และผลักดันให้เกิดการ ทำงาน เป็นทีม โดยอาศัยศิลปะในการปกครอง ตลอดจนส่งเสริมขวัญและกำลังใจ อีกทั้งพัฒนา ลูกน้องให้เติบโตก้าวหน้าเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้วย

3. บทบาทของผู้สร้างสรรค์สังคม เมื่อผู้ประกอบการได้ริเริ่มกิจการเพื่อช่วยเหลือ และทำประโยชน์กับสังคมและผู้บริโภคในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว หากว่ากิจการเติบโตและขยายตัว ออกไปนอกจากเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าแล้ว ผู้ประกอบการยังสามารถกระทำเพื่อรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่มุ่งดำเนินกิจการแบบมุ่งกำไรเพียงอย่างเดียว หรือทำ กิจการที่ ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้บริโภคหรือชุมชน จึงจะ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณค่าสมควรแก่การ ยกย่องของสังคม และการสนับสนุนของประชาชนหรือลูกค้าต่อไป

นอกจากนี้ Dess, Lumpkin และ Taylor (2005) ได้นำเสนอปัจจัยของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบการตัดสินใจ และการปฏิบัติของ ธุรกิจ ได้แก่ ความเป็นอิสระในการบริหารงาน การสร้างนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความสามารถในการ แข่งขัน และการเผชิญกับความเสี่ยงโดย 5 ปัจจัยดังกล่าวสามารถใช้ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจ ความหมายของแต่ละปัจจัย (สุภชัย เหมือนโพธิ์ และ อีรศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ, 2561) มีดังนี้

1) ความเป็นอิสระในการบริหารงาน หมายถึง ความเป็นอิสระใน การทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่่อมุ่งหวังให้ธุรกิจบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กร

2) การสร้างนวัตกรรม หมายถึง ความพยายาม ที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ที่ได้จากการทดลอง หรือจากประสบการณ์ และการมี กระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ

3) การทำงานเชิงรุก หมายถึง ลักษณะของ การมองไปข้างหน้าเพื่อแสวงหาความเป็น ผู้นำในตลาด เป็นการมองการณ์ไกลเพื่อ แสวงหาโอกาส และความต้องการใน อนาคต

4) ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง ความพยายามในการแข่งขันกับคู่แข่งใน ธุรกิจมีลักษณะที่ซบดื้อ หรือมีการตอบ สนองต่อการแข่งขันที่รุนแรง เพื่อพัฒนา ตำแหน่งของธุรกิจ หรือจัดอุปสรรคคู่แข่งในตลาด

5) การเผชิญกับความเสี่ยง หมายถึง การตัดสินใจ และ การปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน หรืออาจต้องเผชิญกับความเสี่ยง ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

เอเลน Allen (2006) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้ประกอบการ 5 ประการ ประกอบด้วย

1) การเผชิญกับความเสี่ยง ผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบและเผชิญต่อความเสี่ยงในการดำเนินงานซึ่งอาจส่งผลต่อความสำเร็จ หรือล้มเหลว

2) ความต้องการประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหาต่างๆภายในธุรกิจ มีการกำหนดเป้าหมายเพื่่อมุ่งสู่ความสำเร็จ

3) ความเป็นอิสระ ผู้ประกอบการจะต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง

4) การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน ผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความเชื่อมั่นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวมาจากการกระทำของตน

5) ความอดทนต่อความไม่ชัดเจน ผู้ประกอบการต้องมีความอดทนต่อสิ่งต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ความไม่แน่นอนหรือความไม่ชัดเจนในปัจจัยต่างๆที่อาจเกิดขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการ หรือ ผู้ลงทุน เป็นผู้ประกอบธุรกิจโดยยอมรับความเสี่ยงต่อการขาดทุนและกำไร รวมทั้งควบคุมดำเนินการธุรกิจด้วยตนเองผู้ที่สนใจจะประกอบธุรกิจจะต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ เข้าใจ เพื่อประกันความสำเร็จในการประกอบการ เพื่อลงมือทำประโยชน์ต่อสังคม โดยพิสูจน์ ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ความเป็นอิสระในการบริหารงานการทำงานเชิงรุก ความสามารถในการแข่งขัน การเผชิญกับความเสี่ยง การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน หรือ ความอดทนต่อความไม่ชัดเจน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปประกอบในการสร้งกรอบแนวคิดและทฤษฎีสันับสนุนการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของ เอเลน Allen (2006) Dess, Lumpkin & Taylor (2005), Longenecker, Moore, Moore, & Petty (1994) โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ

1.1 ประชากรในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งประธานและตำแหน่งเจ้าหน้าที่ทุกระดับชั้นที่ปฏิบัติงานในธุรกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตามสถานภาพการกำหนดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีเมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 คน โดยจำแนกเป็นประธานธุรกิจชุมชนจำนวน 43 คน เจ้าหน้าที่ 109 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งมีทั้งคำถามลักษณะปลายปิด และคำถามปลายเปิด โดยส่วนของคำถามปลายปิด ประกอบด้วย แบบที่ให้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อตอบที่กำหนด โดยผู้วิจัยทำการกำหนดโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประเภทกิจการในการดำเนินงานด้านบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทคุณลักษณะผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยใช้การทดสอบความตรง และความเที่ยง ดังนี้

การตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหาเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานวิจัย จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อความเหมาะสมของแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องของงานวิจัยให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมด้านภาษา

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงและมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด หลังจากนั้นนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.965

ผลการวิจัย

ประเภทกิจการในการดำเนินงานด้านบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ประเภทที่ 1 เครื่องเบญจรงค์ ผ้าม้าย้อม ไผ่แขวนเสื่อบุนวมมีจำนวน 26 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.1 ประเภทที่ 2 กลุ่มตุ๊กตาไม้สัก แคนตาลูป กลุ่มอรัญญิกและกลุ่มเครื่องสำอางค์สมุนไพร ยาสมุนไพรอายุวัฒนะ แจกันห่มผ้าไหม ผลิตภัณฑ์เป่าแก้ว มีจำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 16.4 ประเภทที่ 3 ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่มีจำนวน 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 15.8 ประเภทที่ 4 กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ผลิตภัณฑ์จักรสาน มีจำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 11.2 ประเภทที่ 5 กลุ่ม มันทะ อัญมณี บ้านทรงไทย จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.3 และประเภทที่ 6 กลุ่มรูปหอม หินกลิ้ง (ครกหิน) มีจำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 1.3

บทบาทของผู้ประกอบการ พบว่า โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.64$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการเผชิญความเสี่ยง ได้แก่ การหาแหล่งจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.39$, $SD = 0.84$) ด้านความต้องการประสบความสำเร็จ ได้แก่ การบริหารจัดการที่ดีเกี่ยวกับธุรกิจ ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.74$) และด้านความเป็นอิสระ การจัดหาและการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 4.32$, $SD = 0.88$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

จากการศึกษาเรื่องบทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์บทบาทผู้ประกอบการด้านการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการเผชิญความเสี่ยง ได้แก่ การหาแหล่งจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ปุณฺณทริกา สุคนธสิงห์ (2557) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพและสวยงาม ตรงความต้องการของลูกค้า มีความรู้ด้านการผลิต การพัฒนาต่างอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุนด้าน งบประมาณ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น ออกร้านหรือจัดหาตลาดให้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือปัจจัยการผลิตด้าน ความต้องการประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการที่ดีเกี่ยวกับธุรกิจสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรศักดิ์ อุณ อารมย์เลิศ และคณะ (2558) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญา เศรษฐกิจพอเพียงด้านนวัตกรรม กระบวนการสูงสุด รองลงมาคือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์หากพิจารณาถึง ปัจจัยเกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญา เศรษฐกิจพอเพียง พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัย ทุน ทางสังคมสูงที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยการบริหารพัฒนาบุคลากรและ ด้านความเป็นอิสระ ได้แก่ การจัดหา และการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แนวคิดความเป็นผู้ประกอบการเป็นบุคคลที่ ทำหน้าที่ในการใช้โอกาสที่มีอยู่ในตลาดและมีการจัดหาและนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ (บุญทวรรณ วิงวอน, 2555) ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลคุ้มค่าและต้องเป็นผู้ริเริ่มยอมรับความเสี่ยงในการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ พบว่า บทบาทของผู้ประกอบการ ต้องพัฒนาศักยภาพด้านการ บริหารจัดการเกี่ยวกับธุรกิจ และการหาแหล่งการจัดจำหน่ายสินค้าที่หลากหลาย ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมี ความรู้ในการผลิตและจำหน่ายสินค้า การบริหารจัดการธุรกิจต้นทุนอย่างเหมาะสม และปัจจัยในการบริหาร จัดการในด้านเงินทุน ด้านการจัดหาบุคลากร รวมถึงกระบวนการด้านการผลิตสินค้า เพื่อตอบสนองความ ต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินงาน ในการพัฒนาศักยภาพด้านบทบาทหน้าที่ของผู้ทำให้มี ศักยภาพด้านการบริหารจัดการ เพื่อลูกค้า ดังนั้นผู้ประกอบการต้องเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาทักษะความรู้ ความชำนาญ ผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและมุ่งเน้นด้านการบริการให้มีความคุณภาพดี นอกจากนั้น ผู้ประกอบการต้องบริหารเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการจะต้อง จัดหาบุคคลที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์และแนวทางการจัดการธุรกิจให้ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ค้นพบว่า องค์ความรู้ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการในธุรกิจชุมชน ดังนี้

1. การเพิ่มทักษะด้านการบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน
2. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพด้านการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบการในธุรกิจชุมชน
3. การพัฒนาการกลยุทธ์ทางการตลาด และการนำนวัตกรรมสมัยใหม่เข้าบริหารจัดการธุรกิจ

ชุมชน

4. การบริหารจัดการตามแนวทางการจัดการธุรกิจแบบบูรณาการผสมผสานด้านความชำนาญกับการพัฒนาธุรกิจสมัยใหม่

5. การพัฒนาธุรกิจชุมชนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมแบบยั่งยืน

6. การศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจแบบยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมธิไกร. (2553). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ อุ่ณารมย์เลิศ, จุริวรรณ จันทลา, ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา, สัมพันธ์ สุกใส และ วาสนามะลินิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7(2), 79-92.
- นุตประวีณ์ เลิศกาญจน์วดี และคณะ. (2554). *ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- บุญทวรรณ วิงวอน. (2555). *การเป็นผู้ประกอบการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปุนทริกา สุคนธสิงห์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้า ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ ธีรศักดิ์ อุ่ณารมย์เลิศ. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 131-144.
- สมคิด บางโม. (2555). *การเป็นผู้ประกอบการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เอส เค. บุ๊คส์.
- แสงจิตต์ ไต้แสง. (2561). การวางแผนทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขปัญหาการสร้างเครือข่ายภารกิจชุมชน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 1-8.
- Allen, K. R. (2006). *Launching New Ventures: An Entrepreneurial Approaching*. (4th ed). Boston: Houghton Mifflin.
- Dess, G. G., Lumpkin, G. T., & Taylor, M. L. (2005). *Strategic Management: Creating Competitive Advantage*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Longenecker, J. G., Moore, C. W., & Petty, J. (1994). *Small Business Management – An Entrepreneurial Emphasis Small Business Management*. New York: J.W. South Western.
- Rissal, R. (1992). *A Study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia*. Indonesia: George Washington University.

- Tabtim, T. (2013). Country or City?: Rural Thailand. *Journal of Sociology and Anthropology*. 32(2), 152-153.
- Volker, K. l. (2003). *Competency Requirements of Purchasing and Supply Management Professionals for the Beginning of The 21st Century*. (Ph.D. Dissertation). Walden University.
- Wiratchnipawan, W. (2010). *Management in the Moral of the Community*. Bangkok: Odeon Store.
- Hoyer, W. D, & MacInnin, D. J. (2010). *Customer Behavior*. (5th ed.). Ohio: South-Western Cengage Learning.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ Administration of Sangha Affairs of the Sangha Administrative Monks in the Three Southern Border Provinces

รังสรรค์ วัฒนชัยวนิช
Rangsan Watthanachaiwanich

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
Pattani Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail: rangsan.watthachai@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 8, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ถอดองค์ความรู้มาจากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 178 รูป ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamané และทำการสุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 24 รูป เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ครั้ง จากจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน ผลการวิจัยพบว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์; พระสังฆาธิการ; สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

This article, "Administration of Sangha Affairs of the Sangha Administrative Monks in the Three Southern Border Provinces", decoded the knowledge from the research on "Factors Affecting the Administration of Sangha Affairs and Social Development of Sangha Administrative Monks in the three Southern Border Provinces" with the objectives to study the level of Sangha administration factors affecting the administration of the Sangha affairs and the problems and obstacles in the administration of the Sangha monks' affairs in the three southern border provinces. The sample consisted of 178 Buddhist monks in the three southern border provinces. The samples were obtained by determining the sample size by using Yamané formula and purpose sampling. There was a survey conducting by using questionnaires created with a scale for estimation at 5 levels. The informants were monks in the three southern border provinces consisting of provincial primate Deputy Dean of the Province Counselor, District Dean, District Dean, District Dean, District Abbot, Deputy Abbot and Assistant Abbot Data were selected by 24 specific subjects. Data were collected by 3 group conversations from Narathiwat Province, Yala Province and Pattani Province to receive in-depth information on factors affecting the administration of clergy affairs and social development of Sangha Administrative Monks in the three southern border provinces and to be analyzed using concepts and theories related to administration in accordance with the set objectives in its entirety. The results of the research showed that the administration of the clergy administration of the Sangha Administrative Monks in the three southern border provinces in general was at a high level except the education side, it was at a medium level.

Keywords: Administration of Sangha Affairs; Sangha Administrative Monks; Three Southern Border Provinces.

บทนำ

ตั้งแต่อดีตการปกครองคณะสงฆ์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบการปกครองที่ดี พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์การแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงาน การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน ประกอบกับการพัฒนาในด้านต่างๆ แก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์ได้มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมนำการปกครองพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ (พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) 2557)

ปัจจุบันการบริหารงานคณะสงฆ์มีระบบการบริหารที่ดีเพราะการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั้นผู้มีอำนาจรัฐและนิกายจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ตลอดถึงการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ (คู่มือพระสังฆาธิการ สถาบันพระสังฆาธิการ, 2558) โดยที่วัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนาธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาดความสว่าง ความสงบและความร่มเย็น ให้กับสิ่งมีชีวิตและชุมชน วัดกับสังคมจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นยาวนานจนเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ที่ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมา วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทย เป็นศูนย์กลางชุมชนคนไทย ตลอดทั้งวัดยังเป็นแหล่งวิทยาการ และศูนย์กลางการพัฒนาทั้งปวง พระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัยดังนั้นงานในคณะสงฆ์ต้องมีความพร้อมในส่วนของการวิทยาการด้านการบริหารและการจัดการต้องก้าวหน้าไปมากทันโลกทันเหตุการณ์ คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ เพราะกิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย จะเห็นว่ากฎหมายคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน ได้ทำให้การบริหารคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้าเพราะยึดติดขั้นตอนตามระบอบราชการมากเกินไป ฉะนั้น คณะสงฆ์ควรมีระบบการบริหารและการปกครองของตนเองที่ผสมผสานส่วนดีของระบอบราชการและเอกชนเข้ากับหลักพระธรรมวินัยให้ทันกับเหตุการณ์พัฒนาไปตามยุคสมัย (พระสมุห์กำพร สุชาติ (พิเชษฐสกุล), 2554)

โดยที่ปัจจุบันกลุ่มพระภิกษุ สามเณร ที่ปฏิบัติศาสนกิจอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติศาสนกิจให้เหมาะสมสอดคล้องเพื่อให้ตนเองอยู่รอดภายใต้สถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง เพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและศาสนสมบัติ เช่น การงดออกบิณฑบาตร หรือการออกบิณฑบาตรโดยมีกำลังของเจ้าหน้าที่ทหารคอยคุ้มกันนอกจากจะปรับเปลี่ยนเรื่องวิธีการบิณฑบาตรแล้ว เรื่องศาสนพิธีก็ต้องปรับตัวเช่นพิธีเวียนเทียน การจัดงานศพ ต้องย้ายมาทำตอนกลางวันเพื่อความปลอดภัยของชาวบ้าน และพระสงฆ์ในพื้นที่ซึ่งการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางด้านหลักคำสอนของศาสนาเป็นอย่างมาก การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (สมบุญ บัญญัติ และคณะ, 2556) แต่อย่างไรก็ตามจากภารกิจทั้ง 6 ประการของพระสังฆาธิการในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงอยู่คู่ประเทศไทยได้นั้นจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนา โดยที่พระสังฆาธิการมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจพระพุทธศาสนากันอย่างลึกซึ้งและเพียงพอ โดยมีความเข้าใจกันเพียงผิวเผิน เข้าใจว่าพระพุทธศาสนามีไว้ให้ทำบุญ ทำมากได้มากทำน้อยได้น้อย หลงวัตถุนิยม โดยยังไม่เข้าใจว่าพระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนาตน พัฒนาสังคม และให้สังคมร่วมกันพัฒนา ไม่ใช่เรื่องเฉพาะเพียงการทำบุญเท่านั้น ความเจริญของพระพุทธศาสนากับความเจริญของสังคมในสมัยนี้เป็นเรื่องเดียวกันเดี๋ยวนี้คนเข้าใจแต่เพียงว่าใครทำบุญก็ทำไป จึงทำให้สังคมไทยไม่เจริญตามแนวทางพระพุทธศาสนาหรือพระพุทธศาสนาไม่ช่วยให้สังคมเจริญ (รังสรรค์ วัฒนาชัยวิช, เอกรินทร์ สังข์ทองและเรชา ชูสุวรรณ, 2559)

ดังนั้นจึงต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้เจริญถาวรสืบต่อไปเนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับเป็นที่ศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

วิธีการศึกษา

บทความวิชาการเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ถอดองค์ความรู้มาจากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่แบบสอบถาม เรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 178 รูป ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamané และทำการสุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purpose Sampling) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ โดยอาศัยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้จำแนกข้อมูลตามตัวแปรอายุ พรรษา จังหวัด วุฒิ การศึกษาสามัญ วุฒิกศศึกษาปริยัติธรรม วุฒิกศศึกษาบาลี ประสพการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ เพื่อนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ทำการวิเคราะห์ภาพรวม รายด้านและรายข้อคำถาม แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์สมบูรณ์ (Absolute criteria) เพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) โดยมีพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส จากจังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลาซึ่งคณะผู้วิจัยจะทำการสุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ได้ตัวแทนทั้งสิ้นจำนวน 24 คน มาจำแนกตามกลุ่มข้อมูล (Content Analysis) นำเสนอเป็นความเรียงในส่วนของการนำเสนอข้อมูล ใช้การนำเสนอแบบตาราง โครงสร้าง แผนภาพ การบรรยาย และภาพประกอบเอกสาร

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในสามจังหวัดชายแดนใต้	$\bar{X}$	S.D	ระดับการบริหาร กิจการคณะสงฆ์
ด้านการปกครอง	4.09	.654	มาก
ด้านการเผยแผ่	4.27	.652	มาก
ด้านการศึกษา	3.52	.593	มาก
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.43	.694	ปานกลาง
ด้านสาธารณสงเคราะห์	3.70	.584	มาก
ด้านการสาธารณูปการ	3.76	.633	มาก
รวม	3.80	.488	มาก

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, $SD = .488$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ด้านการเผยแผ่ ($\bar{x} = 4.27$, $SD = .652$) มีผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการสูงกว่าด้านอื่น ๆ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{x} = 3.43$, $SD = .694$) มีผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการต่ำกว่าด้านอื่น ๆ และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายข้อดังนี้

1) ด้านการปกครอง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อบริหารกิจการวัด บำรุงวัดให้เจริญก้าวหน้าเป็นศาสนสถานที่สัปปายะและน่าเลื่อมใสศรัทธา ($\bar{x} = 4.30$, $SD = .728$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อให้ความสำคัญในการระงับอธิกรณ์และวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุ ($\bar{x} = 3.84$, $SD = 1.176$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

2) ด้านการเผยแผ่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อสนับสนุนรณรงค์ส่งเสริมให้มีการอบรมนักรธรรมและบาลีก่อนสอบ ($\bar{x} = 4.43$, $SD = .765$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อตรวจเยี่ยมสำนักศาสนศึกษาในสังกัดอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 4.03$, $SD = 1.019$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

3) ด้านการศาสนศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อ

จัดตั้งและส่งเสริมศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน ($\bar{x} = 4.24$, $SD = .825$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อจัดตั้งและส่งเสริมสนับสนุนศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ($\bar{x} = 2.74$, $SD = 0.830$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อจัดเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ($\bar{x} = 4.10$, $SD = .673$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อจัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือสื่อธรรมะ เป็น CD ในการเผยแผ่ธรรมะสู่สาธารณชน ($\bar{x} = 2.65$, $SD = 1.154$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

5) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม ($\bar{x} = 4.08$, $SD = .575$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อการจัดทำแผนผังวัดตามสภาพที่ดินของวัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัด ($\bar{x} = 3.32$, $SD = 0.755$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

6) ด้านการสาธารณูปการพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อให้ความสะดวกในการใช้สถานที่ที่มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการในการสงเคราะห์ประชาชน ($\bar{x} = 4.38$, $SD = .487$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ และข้อจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและจัดอบรมประชาชน ($\bar{x} = 3.30$, $SD = 1.173$) มีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยข้ออื่นๆ

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอในภาพรวมรายด้าน ดังรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการปกครอง ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่า พระภิกษุมาจากที่ต่าง ๆ มีพื้นฐานและประสบการณ์แตกต่างกัน ตลอดทั้งมีจำนวนมาก ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดขึ้นได้ แต่ยังคงผู้ตัดสินใจ หรือปกครองที่คอยชี้แนะแก้ไข อีกทั้งเจ้าอาวาสมีภารกิจมาก พระภิกษุไม่ค่อยสนใจและให้ความร่วมมือในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญภาวนา ในส่วนของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือ ต้องมีการชี้แจงกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ ของวัดให้พระภิกษุที่มาใหม่ได้เข้าใจ และปลูกจิตสำนึกในความสามัคคีทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ควรมีพระผู้ใหญ่คอยดูแล เอาใจใส่และบอกประโยชน์และความสำคัญในการทำวัตรสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา

2) ด้านการศาสนศึกษา ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่า พระภิกษุสามเณรบางรูปไม่ค่อยสนใจในการศึกษาเท่าที่ควร ขาดการพัฒนาตนเอง ขาดสิ่งสนับสนุนอุปกรณ์การศึกษาเล่าเรียนที่จำเป็นในส่วนหนึ่งของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือควรมีการอบรมในทุกอาทิตย์เพื่อบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแลพระภิกษุ สามเณรผู้เป็นนักเรียนโดยให้ทางวัดสอบถามและให้การช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษาเท่าที่จำเป็น

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่า กองทุนในการศึกษามีน้อย ไม่เพียงพอแก่นักเรียนที่จะเข้ารับทุน ทางวัดไม่มีการประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน และยังไม่มีเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ใน

ส่วนของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบและมีผู้ดูแลอย่างชัดเจน และเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดีระหว่างวัดกับโรงเรียน ทางวัดควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เดือนร้อน และควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่าคณะพระวิทยากรมีจำนวนน้อย ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ ขาดแคลนงบประมาณจากสำนักงานพุทธศาสนาในการเผยแผ่ ไม่มีเอกสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อพระภิกษุ สามเณร ที่มีความต้องการ ไม่มีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ ในส่วนของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือควรมีการเพิ่มจำนวนพระวิทยากรให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการสรรหางบประมาณจากทางราช หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีเอกสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อพระภิกษุ สามเณร ที่มีความต้องการ ควรมีการสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

5) ด้านการสาธารณูปการ ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่าอุปกรณ์ต่างๆ ขาดผู้ดูแลและซ่อมแซมให้มีสภาพที่ใช้งานได้นาน การทำความสะอาดภายในอาคารสถานที่ ยังไม่ดีพอ ที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกาไม่เพียงพอโดยเฉพาะของอุบาสกในด้านที่พักยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ระบบน้ำ ไฟยังไม่ดีเท่าที่ควรและยังไม่เพียงพอในเวลาที่ญาติโยมมาปฏิบัติธรรมมาก ๆ สิ่งก่อสร้างยังไม่สามารถใช้งานได้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องภายในวัดเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในส่วนของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือควรมีผู้ดูแลและซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสภาพที่ใช้งานได้นาน ควรมีคู่มือในการเก็บรักษาอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อความเรียบร้อย ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยของอุบาสก อุบาสิกาให้เพียงพอแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม ควรมีการจัดระบบน้ำ ไฟให้เพียงพอและสะอาด ปลอดภัยแก่ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม ควรใช้ประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างต่างๆ อีกทั้งควรมีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องภายในวัดเพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ และซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุดเสียหายให้ทันเวลา

6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ในส่วนของปัญหาด้านนี้ พบว่า วัดขาดเงินทุนที่ไปจัดสร้างสาธารณะสมบัติเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ ทางวัดให้ใช้สถานที่วัดในการประกอบอาชีพหรือจัดการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปหรือหน่วยงานทางราชการและเมื่อทางวัดต้องการใช้สถานที่ดังกล่าวเกิดปัญหาในการย้ายออกของชุมชนหรือหน่วยงานของราชการทำให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องในข้อพิพาทต่างๆ ในส่วนของแนวทางแก้ไขในด้านนี้นั้น คือจัดหาเงินทุน วัสดุ อุปกรณ์เท่าที่จำเป็นในการก่อสร้างสาธารณะสมบัติ การใช้สถานที่วัดต้องมีการทำนิติกรรมสัญญาในการเช่าและระบุระยะเวลาการเช่า เงินค่าเช่า หรืออื่นๆ ให้มีความชัดเจน

ส่วนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นตัวแปรตาม และใช้ตัวแปรย่อย 8 ตัวแปร เป็นตัวแปรอิสระ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Enter

X^1 หมายถึง จังหวัด

X^2 หมายถึง อายุ

X^3 หมายถึง พรรษา

X^4 หมายถึง ตำแหน่งพระสังฆาธิการ

X^5 หมายถึง สายสามัญ

X^6 หมายถึง ทางธรรม

X^7 หมายถึง เปรียญธรรม

X^8 หมายถึง ประสบการณ์

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพิจารณาว่าเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter โดยใส่ตัวแปรอิสระจำนวน 8 ตัวแปร แล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใด และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระ สังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้	B	S.E	Beta	t	Sig.
จังหวัด(x^1)	-.191	.152	-.321	-1.252	.212
อายุ (x^2)	-.187	.163	-.286	-1.147	.253
พรรษา (x^3)	-.050	.161	-.116	-.313	.754
ตำแหน่งพระสังฆาธิการ (x^4)	-.032	.071	-.103	-.454	.650
สายสามัญ (x^5)	.230	.148	.554	1.553	.122
ทางธรรม (x^6)	.235	.080	.295	2.954	.004*
เปรียญธรรม (x^7)	.221	.160	.356	1.384	.168
ประสบการณ์ (x^8)	-.172	.119	-.253	-1.443	.151
ค่าคงที่	2.792	.348		8.017	.000

Multiple R = .285^a R Square = .081 Adjusted R Square = .038 Std. Error = .47969F = 1.862

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านทางธรรม (X^6) ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิสัมพันธพหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.285 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ 0.081 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ 0.038 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Standard Error) เท่ากับ 0.47969 แสดงว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านทางธรรม (X^6) สามารถทำนายระดับความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการพัฒนาสังคม ได้ร้อยละ 81.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรแล้วพบว่าด้านทางธรรม (X^6) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีอุดมธารณารักษ์ (2555) ได้ทำการศึกษารื่อง ประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบูรณ์จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบูรณ์จังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ภิกษุและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบูรณ์จังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ชำราชาการที่มีเพศ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิ ทางการศึกษาสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาสายบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ของอำเภอวังสมบูรณ์จังหวัดสระแก้วโดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหาร กิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบูรณ์จังหวัดสระแก้ว ด้านการปกครอง พบว่า เจ้าอาวาสบางวัดไม่ทราบปัญหาของพระภิกษุสามเณรในวัด และไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร เมื่อมีเหตุเสียหายเกิดขึ้นทำให้แก้ไขปัญหาดำเนินการด้านการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ในการสอนพระภิกษุสามเณรมิหน้าที่หลายด้านทำให้การจัดการไม่ค่อยเต็มที่ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ พบว่า มีครูพระที่สอนศีลธรรมหรือพระภิกษุที่มีความรู้ไปสอนในโรงเรียนไม่เพียงพอและการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอ ด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่า พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ด้านการสาธารณูปการพบว่า บางวัดมีการก่อสร้างที่ไม่ค่อยเป็นสัดส่วนทำให้สถานที่แคบ และด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่า บางวัดมีการดูแลพระภิกษุสามเณรที่เจ็บป่วยได้อย่างไม่ทั่วถึง เพราะยังขาดปัจจัยในการสนับสนุน ทำให้พระภิกษุสามเณรที่เจ็บป่วยบางครั้งต้องอาศัยญาติดูแลรักษาแทน

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ปรากฏผลดังนี้

1) ด้านการปกครอง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย สิงอุดม (2557) การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการมีภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8 พบว่า ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองสภาพการณ์ออก (จักษุมา) 2) ภาวะผู้นำด้านความชำนาญในงาน (วิรุโร) 3) ภาวะผู้นำด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ดี (นิสสยสัมปันโน) และการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมสังฆโสภณสูตร อยู่ในระดับมากทั้งหมด และ ภาวะผู้นำด้านการมีปัญญา/ความสามารถ (เวียดโต) ภาวะผู้นำด้านการเป็นผู้มีระเบียบวินัยดี (วินีโต) ภาวะผู้นำด้านความกล้ากล้า/กล้าหาญ (วิสาร์โท) ภาวะผู้นำด้านการรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร (ธัมมานุธัมมปฏิปันโน) อยู่ในระดับมาก 2 หลักพุทธธรรม และ ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เหมาะสม สำหรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ประกอบไปด้วย 4 ทฤษฎี (1) ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะผู้นำ (2) ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมผู้นำ (3) ผู้นำตามสถานการณ์ (4) ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป จะมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในระดับมากที่สุดและพระสังฆาธิการต้องมีปัญหาที่กว้างไกล มีความชำนาญในการใช้ความคิด หรือ มีทักษะทางด้านความคิดหรือที่เรียกว่าผู้นำต้องเก่งความคิดที่จะก่อให้เกิดเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก๓ การบูรณาการ

หลักพุทธธรรมและทฤษฎีภาวะผู้นำในการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 พบว่า พฤติกรรมของผู้นำที่ควรให้ความสนใจในสมาชิกในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากร และ พฤติกรรมของผู้นำที่ต้องให้ความสนใจกับการทำให้เป้าหมายของงาน จะมีการกำหนดเป้าหมายมาตรฐาน มีการมอบหมายงานรวมทั้งการผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ส่วนการภาวะผู้นำที่ผู้นำควรมีและควรได้รับการพัฒนา สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประการดังนี้ประการแรก เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ควรให้ความสนใจในสมาชิก โดยผู้นำที่ให้ความสนใจแก่สมาชิกจะส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรประการที่สอง เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำที่ต้องให้ความสนใจกับการทำให้เป้าหมายของงานหรือขององค์การประสบความสำเร็จ จะต้องให้ ความสนใจในการทำให้เป้าหมายและงานประสบความสำเร็จ โดยจะมีการกำหนดเป้าหมายมาตรฐาน มีการมอบหมายงานรวมทั้งการผลักดันให้เกิดความสำเร็จ เหล่านี้คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งทำให้เกิดความสงบสุขและความสามัคคีแก่สังคมได้

2) ด้านการเผยแผ่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านเผยแผ่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของพระมหาโกศลรุ่ง รุจิธมโม (ทองมา), 2555) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร (การบริหารการศึกษา) ผลการศึกษา พบว่าพระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการให้ความสำคัญการวางแผนการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นชาวพุทธมีการจัดสาธารณูปโภคภายในวัด, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้นและมีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการส่งเสริมให้พระภิกษุไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะแก่ประชาชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้ความสำคัญกับชุมชนเพื่อช่วยงานสังคม และดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านที่เข้ามาทำบุญในวัด ด้านการศาสนศึกษา จัดสรรงบประมาณการเงินจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนนักเรียน บาลี และปริยัติอย่างทั่วถึงและคัดเลือกครูสอนนักเรียน บาลีที่มีคุณภาพสอนและใช้กฎระเบียบการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะและออกกฎระเบียบใหม่ๆเพื่อพัฒนาวัดอยู่เสมอตามลำดับผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวม ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แนวทางการบริหารกิจการ พระสังฆาธิการต้องมีส่วนร่วมและเข้าร่วมประชุมตามมติมหาเถรสมาคมเพื่อชี้แจงข่าวสารการประชุมหรือเพื่อชี้แจงกฎระเบียบภายในวัด มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเพิ่มบุคลากรทางการศึกษาทั้งครูผู้สอนและนักเรียน และส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจครูผู้สอน ผู้บริหารควรมอบทุนศึกษาสงเคราะห์แก่ผู้เรียนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา หน่วยราชการ

และเอกชน ตลอดจนวางแผนสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น ควรนำงบประมาณไปพัฒนาด้านอื่นให้สมดุลกันด้วย และมีส่วนร่วมกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดกิจกรรมการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มากขึ้น

3) ด้านการศาสนศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดคล้อยกับงานวิจัยของเสาวนีย์ ไชยกุล และนางจงจิตร แสงทอง (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและศาสนสงเคราะห์จังหวัดพะเยา” การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ จังหวัด พะเยา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา จำนวน 50 รูป ใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบเจาะจงและสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ อย่างมีโครงสร้างประกอบด้วย บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา บทบาทในด้านการ พัฒนาศาสนศึกษา บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทในด้านการพัฒนาการศึกษา สงเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลจากการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1. บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา 1.1 บทบาทพระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา ในด้านการบริหารจัดการศึกษา ศาสน ศึกษา เป็นบทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร เช่น เป็นเจ้าสำนักเรียน เป็นผู้จัดการ เป็นผู้อำนวยการ เป็นต้น ซึ่งบทบาทในด้านนี้จะมุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล บริหาร งบประมาณ และบริหารด้านวิชาการ เป็นต้น 1.2 บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนศึกษา มีการ ส่งเสริมและสนับสนุนในลักษณะเด่น ในด้านการจัดตั้งกองทุนการศึกษา การมอบทุนหรือรางวัล สำหรับพระภิกษุสามเณรในกรณีที่สอบได้ การส่งเสริมให้มีการสำเร็จการศึกษาในทุกระดับชั้น การ จัดหางบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียน การสอน และมีการจัดอบรมสัมมนา 1.3 บทบาทในฐานะเจ้าอาวาสต่อการจัดการศึกษา ศาสนศึกษา มีบทบาทในสอง สถานะ คือ เป็นทั้งบทบาทผู้บริหาร และบทบาทของผู้ปกครองคณะสงฆ์ภายในวัดที่ตั้งสำนักเรียน หรือสถานที่เรียนในระดับต่างๆ ดังนั้นจึงมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา 1.4 บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนต่อการพัฒนาศาสนศึกษา มีบทบาทที่ สอดคล้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ศาสนศึกษา 2. บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ 2.1 บทบาทด้านการบริหาร การศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.น.) การสงเคราะห์ทุนการศึกษา การใช้ ที่ดินหรือสถานที่ทางวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และการเป็น พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 2.2 บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่ พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการที่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ กล่าวโดยสรุป พระสังฆาธิการ คือบุคคลที่เป็นกำลังหลักสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนงานทั้ง 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ อันได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ ด้าน การบริหารและการปกครอง ด้าน การศึกษาอบรมและสั่งสอน และด้านการให้ความสะดวกตาม สมควรในการบำเพ็ญกุศล งานทั้ง 4 ด้านนี้ ถือเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญในการช่วยทำให้ พระพุทธศาสนา สามารถคงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน ภาระงาน ต่างๆ ที่พระสังฆาธิการได้รับนั้นล้วนแต่ มีความสำคัญในทุกๆ ด้าน ความสามารถในการบริหารจัดการงาน ในด้านต่างๆ ต้องอาศัยทั้งความรู้ และประสบการณ์รวมทั้งทักษะในการคิดเพื่อวางแผนในการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคล ส่วนทักษะด้านเทคนิคเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับพระสังฆาธิการในการ บริหารงานและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะที่ช่วยให้การประสานความร่วมมือเป็นไปได้อย่างดีทั้ง จากภายในและภายนอก

4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต (2559) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่มีการจัดการวัดแบบผสมผสานสืบเนื่อง ต่อๆกันมาในแต่ละชุมชนวัดจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนผสมผสานให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน 1) ด้านการปกครอง มีวัฒนธรรมการปกครองแบบยึดหยุ่นผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างผู้ปกครอง บางวัดคณะกรรมการมีบทบาทในการปกครองวัดมากกว่าเจ้าอาวาส 2) ด้านการศาสนศึกษา มีวัฒนธรรมส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีแก่พระภิกษุสามเณรภายใน วัด การลดลงของพระภิกษุสามเณรที่ไม่ได้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีอย่างต่อเนื่อง การ มีหนังสือคอมพิวเตอร์ไว้สำหรับค้นคว้ามิน้อยไม่เพียงพอต่อการค้นคว้า 3) ด้านการเผยแผ่ มีการจัดให้ มีการแสดงธรรมเทศนาภายในวัดในช่วงเช้าพรรษา ออกพรรษาและงานบุญประเพณีสำคัญตามท้องถิ่น 4) ด้านสาธารณูปการ สิ่งปลูกสร้าง กุฏิ ศาลา โบสถ์ เป็นต้น คงสภาพเดิมไว้เพื่อให้เป็น เอกลักษณ์ รวมถึงการจัดทำป้ายแสดงเขตพื้นที่วัด สภาพป้ายบอกความสำคัญของอาคารสถานที่บาง วัดเป็นป้ายแผ่นผังกาบเก่า 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีวัฒนธรรมการสร้างโรงเรียนไว้ภายในวัด เพื่อให้โรงเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับทางวัด และจัดให้มีการเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนาแก่ นักเรียนรวมถึงการจัดให้มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชน ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในวัด 6) ด้านการสาธารณะสงเคราะห์วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามี วัฒนธรรมด้านการสาธารณะสงเคราะห์ มีลักษณะของการใช้หลักธรรมสงเคราะห์ประชาชน เช่นการแนะนำให้ประชาชนพระภิกษุสามเณรได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อการดูแลสุขภาพ งดเว้นสิ่งของ มินเมาที่เป็นอบายมุข และประชาชนมักประสบกับปัญหาด้านอุทกภัยเป็นประจำทุกปี วัดได้ สงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความเดือดร้อนให้เข้ามาพักพิงในวัดในระยะสั้น สภาพปัจจุบันและอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 รองลงมาคือ ด้านการปกครองค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 น้อยที่สุดคือ ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์โดยบูรณาการโดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ และให้ สอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับภารกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ ดังนี้ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษาสงเคราะห์ 6) การสาธารณสงเคราะห์ 3. รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1) รูปแบบการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านการปกครอง เจ้าอาวาสมีการนำหลักพระธรรมวินัยมาอบรมสั่งสอน พระลูกวัดซึ่งเป็นพระใหม่ควบคู่กับหลักกฎหมาย กฎหมายคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม บูรณาการกับหลักคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านการศาสนศึกษา เจ้าอาวาสเป็นผู้รับภาระหลักในการบริหารกิจการด้านศาสนศึกษารับนโยบายด้านการศึกษาคณะสงฆ์มาปรับจัดทำแผนการจัดการศึกษาให้แก่พระลูกวัดและพุทธศาสนิกชนในเขตปกครอง และแบ่งภาระงานด้านการสอนมอบแก่พระลูกวัดที่มีความรู้ความสามารถเป็นครูสอน 3) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านการเผยแผ่ เจ้าอาวาสบริหารจัดการวัดให้เป็นสถานที่เผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา มีการสร้างถาวรวัตถุ เอกสารคำ

สอนเผยแผ่สู่สาธารณชน 4) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านสาธารณูปการ เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ใช้สถานที่ภายในวัดเป็นที่สงเคราะห์ประชาชน 5) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านการศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสดำเนินการให้เกิดการจัดการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลด้านการศึกษาอื่น ๆ ที่นอกจากการจัดการศึกษานักธรรมบาลีแก่พระสงฆ์และประชาชน โดยแบ่งเป็นการจัดการศึกษาออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์แบบไม่เป็นทางการ และรูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์แบบเป็นทางการ 6) รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัดให้เกิดการสงเคราะห์ประชาชนและพระสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่ในฐานะเจ้าอาวาส สงเคราะห์ประชาชนในชุมชนให้ได้รับการบรรเทาความเดือดร้อนเพื่อให้สาธารณชนได้รับประโยชน์

5) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีอุดมธารณารักษ์ (2555) ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการสงฆ์ของอำเภอวังสมบุญจังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ภิกษุและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบุญจังหวัดสระแก้ว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ชำนาญการที่มีเพศ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิ ทางการศึกษาสามัญ วุฒิทางการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาสายบาลีต่างกัน มีความคิดเห็น เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ของอำเภอวังสมบุญจังหวัดสระแก้วโดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ของอำเภอวังสมบุญจังหวัดสระแก้ว ด้านการปกครอง พบว่า เจ้าอาวาสบางวัดไม่ทราบปัญหาของพระภิกษุสามเณรในวัดและไม่ค่อยใกล้ชิดกับพระภิกษุสามเณรเท่าที่ควร เมื่อมีเหตุเสียหายเกิดขึ้นทำให้แก้ไขปัญหายุ่งยาก ด้านการศาสนศึกษา พบว่า บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการสอนพระภิกษุสามเณรมีหน้าที่หลายด้านทำให้การจัดการไม่ค่อยเต็มที่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า มีครูพระที่สอนศีลธรรมหรือพระภิกษุที่มีความรู้ไปสอนในโรงเรียนไม่เพียงพอและการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอ ด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่า พระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน ด้านการสาธารณูปการพบว่า บางวัดมีการก่อสร้างที่ไม่ค่อยเป็นสัดส่วนทำให้สถานที่แคบและด้านการสาธารณสงเคราะห์พบว่า บางวัดมีการดูแลพระภิกษุสามเณรที่เจ็บป่วยได้อย่างไม่ทั่วถึง เพราะยังขาดปัจจัยในการสนับสนุนทำให้พระภิกษุสามเณรที่เจ็บป่วยบางครั้งต้องอาศัยญาติดูแลรักษาแทน

6) ด้านการสาธารณูปการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในสามจังหวัดชายแดนใต้ ด้านการสาธารณูปการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) (2557) ผลการวิจัยพบว่า 1) การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครอง

คณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตร ข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชนและสังคมไทย 2) หลักเกณฑ์การปกครอง คณะสงฆ์ มีการปกครองตามลำดับชั้นการปกครอง โดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้น ๆ โดยปกครองตามลำดับชั้นไปตามลำดับ เมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาค ดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสังฆาธิการที่ตนให้การอุปสมบท กลยุทธ์การปกครอง คณะสงฆ์ภาค 1 ในปัจจุบัน มีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ภาคที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการปกครองในเขตพื้นที่ (ภาค) อย่างครอบคลุมและเหมาะสม มีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละจังหวัด อย่างชัดเจน การปกครองควรเป็นไปตามจารีตอันดีงามที่บูรพาจารย์เคยประพฤติปฏิบัติอันไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย จึงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการปกครองคณะสงฆ์ มีการปฏิบัติตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับ จึงเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ยึดเอาความถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็น เครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ภาค 13) เพื่อเสนอกลยุทธ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 โดยกลยุทธ์ในการปกครอง ผู้ปกครองต้องมีความรู้ความสามารถสูง มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการสื่อสารและการคมนาคม เดินทางไปมาสะดวก สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว การปกครองคณะสงฆ์ให้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก โดยเน้นบริหารจัดการเชิงพุทธ มุ่งการสร้างสามัคคี โดยบริหารแบบพ่อปกครองลูก ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 ในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยจุดแข็งของ การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 อยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองและใกล้สถาบันการศึกษาทั้งระดับการศึกษาพื้นฐาน มีสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นร้อยละ การสอบผ่านของนักธรรมและเปรียญธรรม ซึ่งสอบได้ในอัตราสูง และมีพระสงฆ์ประจำพรรษาจำนวนมาก เป็นการจัดการภายในที่มีความเข้มแข็ง เพราะมีความรู้ความสามารถในการปกครองสูงและมีภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งถือเป็นแนวทางในการส่งเสริมกลยุทธ์ การปกครองของคณะสงฆ์ภาค 1 ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมสงฆ์ทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ครอบคลุม
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาคอื่นๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างกันและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้มีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สิงอุดม. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดอภิชิต สุวณฺณโชโต. (2559). *รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีอุดมธารณารักษ์. (2555). *ประสิทธิผลการบริหารกิจการสงฆ์ ของอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว*. บทความทางวิชาการจากผลงานวิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม. รวบรวมจัดพิมพ์โดยคณะสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). (2557). *กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (ทองมา). (2555). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์กำพร สุชาโต (พิเชฐสกุล). (2554). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ วัฒนาชัยวนิช, เอกรินทร์ สังข์ทอง และเรชา ชูสุวรรณ. (2559). สภาพการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 27(2), 128-143.
- สถาบันพระสังฆาธิการ. (2558). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สมบุรณ์ บุญฤทธิ์ และคณะ. (2556). *การศึกษาผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณร ในจังหวัดยะลาปัตตานี และนราธิวาส จากเหตุการณ์ความไม่สงบ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ ไชยกุล และนางจงจิตร แสงทอง. (2554). *บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
แบบ 7E และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

The Development of Achievement in Chemistry And Science
Process Skills of 10th Grade Students Through 7E Learning Cycle
Model and the Active Learning

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์
Natnichakorn Sriboriboon

โรงเรียนบัวเขตวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
Buachet Wittaya School, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education,
Thailand.

E-mail: natnicha.siboriboon@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 2, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี ด้วยรูปแบบ
การเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้นตอนและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาค่า
ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมเคมี 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง
ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี 4) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระหว่าง
ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี และ 5) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรม
เคมี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบัวเขตวิทยา
จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมเคมี
จำนวน 6 เล่ม 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี
4) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุด
กิจกรรมเคมี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 16.0 ผลการวิจัย
สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ชุดกิจกรรมเคมีที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 88.35/82.80 2) ค่า
ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมี เท่ากับ 0.6806 3) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยก่อน
เรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($t=24.13$) 4) นักเรียนมีคะแนนทักษะ
กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
($t=31.75$) 5) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเคมีที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับสูงมาก

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์วิชาเคมี; ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์; รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 7E; การ
จัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The purpose of the study were 1)to develop Chemistry activity learning with the 7E Learning Cycle Model and the Active Learning with the efficiency of the processing performances and the performance results (E1/E2)at the determining criteria as 80/80 2) to study the Effectiveness index (E.I.) of Chemistry activity learning. 3) to compare mean between students' Achievement in Chemistry of pre-post learning. 4) to compare mean between students' Science Process skills of pre-post learning.5) to study of students' satisfaction after using the Chemistry active learning. A sample size consisted of 33 at the 10th grade level from Buachedwittaya School with the technique Simple random sampling. The research instruments were 1) Chemistry activity learning 6 books.2)the Learning Achievement Test of pre- post learning. 3) the Learning Achievement Test in Chemistry. 4) the Learning Achievement Test in Science Process skills. 5) the Satisfaction test. Analyze data with SPSS for Windows Version 16.0

The results of these research as: 1) the efficiency of the processing performance and the performance results (E1/E2)of Chemistry activity learning that of 88.35/82.80 2) the Effectiveness index (E.I.) of Chemistry activity learning 0.6806 3) Students' learning achievements after using the Chemistry active learning level higher than pre-learning were also found evidence of statistically significant at the .05 level($t=24.13$). 4) Students' learning Science Process skills after using the Chemistry active learning level higher than pre-learning were also found evidence of statistically significant at the .05 level ($t=31.75$). 5) Students' satisfaction of learning activity with Chemistry activity learning It found that very high.

Keywords: Achievement in Chemistry; Science Process Skills; 7E Learning Cycle Model; the Active Learning

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศ ในอนาคต ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพและด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง และยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวัง ให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะ ตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การสื่อสารไร้พรมแดน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสามารถทำได้ทุกที่ทุกเวลา ปัจจุบันมีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายทุกวินาทีทำให้เนื้อหาวิชามีมากขึ้น กว่าที่จะเรียนรู้จากในห้องเรียนได้หมด ซึ่งการสอนแบบเดิม ไม่สามารถจะพัฒนาให้ ผู้เรียนให้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนไปปฏิบัติได้ดี ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของนักเรียน จากผู้สอนคือผู้ถ่ายทอด ปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการ ค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเอง จนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนทุกคน วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) วิชาวิทยาศาสตร์ถูกบรรจุและจัดให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาโดยมุ่งเน้นให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอและนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้อย่างมีคุณภาพ สามารถวินิจฉัยและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ได้มีการปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้การเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างปีการศึกษา 2557-2559 ในวิชาเคมีพื้นฐาน ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนต่อในรายวิชาเคมีเพิ่มเติมในระดับสูงต่อไปนั้น พบว่า หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ปฏิกิริยาเคมี มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยอื่นๆ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าว โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ปฏิกิริยาเคมีให้สูงขึ้นดังนี้

Active Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต เป็นการผสมผสานวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน Active Learning จึงถือเป็นการจัดการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน การเรียนรู้เชิงรุกมีความหมายร่วมกันอยู่ 2 ประเด็นคือ 1) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลายวิธี โดยผู้เรียนเป็นผู้ฟัง พูด อ่าน เขียน อภิปราย หรือ มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยกิจกรรมดังกล่าวผู้เรียนจะได้รับข้อมูลและประสบการณ์จากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของตนเอง 2) ผู้เรียนได้คิดในสิ่งที่ทำ ซึ่งเป็นการคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า (สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี, 2560)

การสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยการสืบเสาะแสวงหาความรู้ และตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ทั้งสิ้น 7 ขั้นได้แก่ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความสนใจ 3) ขั้นสำรวจค้นหา 4) ขั้นอธิบาย 5) ขั้นขยายความรู้ 6) ขั้นประเมินผล และ 7) ขั้นการนำความรู้ไปใช้ ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

เรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น พบว่า ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก (ขุนทอง คล้ายทอง, 2554 ; จงรักษ์ ปัญญารัตนกุลชัย, 2554; จินดารัตน์ แก้วพิกุล, 2554 ; จินตวีร์ โยสีดา, 2554; พิชามญช์ พันธุ์ยุลา, 2554 ; ธัญชนก โหม่งกตหลด, 2554 ; นิติมา รุจิเรชาสุวรรณ, 2555) ผลการศึกษารูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นในต่างประเทศ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีระดับผลสัมฤทธิ์ ความสนใจในวิชาวิทยาศาสตร์ ทศนคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Kolebas, 1972; Davis, 1979; Sanger, 2007; Rens & Schee, 2009; Yang & Li, 2009)

สื่อการสอนประเภทชุดกิจกรรมสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้น โดยผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการคิดวิจารณ์ ความสามารถแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถของนักเรียนให้แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดีในการเรียนวิชาเคมีมากขึ้น นักเรียนมีคะแนนด้านความพร้อมในการเรียน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านเชาวน์ปัญญา ด้านการปรับตัวทางสังคม และเจตคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศิริลักษณ์ วิทยา, 2555; Meek, 1972; Bard, 1975; William, 1981; Ingo, 2002)

นอกจากรูปแบบการสอนและสื่อการเรียนรู้จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามหลักสูตรแล้ว หากครูผู้สอนนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ก็จะส่งผลให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีของธอร์นไดค์ (1875-1949) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุดกิจกรรมเคมีดังนี้ 1) การยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย จำนวน 6 เล่ม 2) การสร้างแรงจูงใจผู้เรียนโดยการจัดเรียงกิจกรรมแบบผสมผสานทั้งแบบง่ายและยาก ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้สำเร็จทุกกิจกรรมและยังกระตุ้นให้ผู้เรียนติดตามและทำกิจกรรมอื่นๆต่อไป 3) การให้นักเรียนฝึกหัดและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีความชำนาญ สามารถทำได้ดี และจดจำได้นาน และ 4) การนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตมาให้ผู้เรียนได้ฝึกและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ โดยหน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมีก็มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน ดังนั้นเมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้วก็จะส่งผลให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย

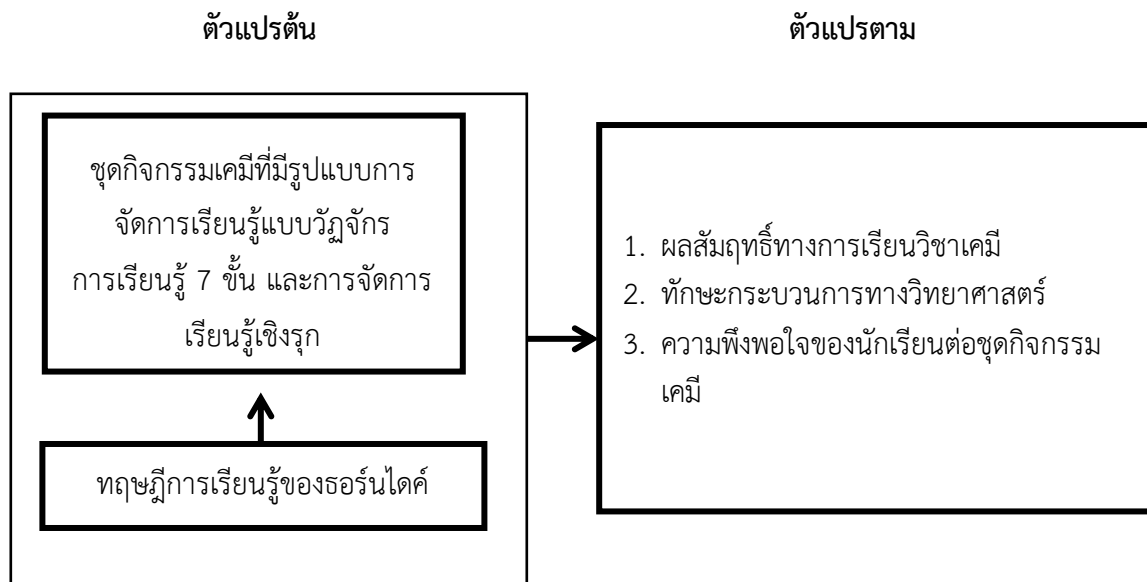
วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้น และการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมเคมี

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมเคมี

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบัวเขตวิทยา อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 33 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย(Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากจากทั้งหมด 5 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี ประกอบด้วยชุดกิจกรรมทั้งสิ้น จำนวน 6 เล่ม ซึ่งแต่ละเล่มประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้
 - เล่มที่ 1 การเกิดปฏิกิริยาเคมี
 - เล่มที่ 2 พลังงานกับการเกิดปฏิกิริยาเคมี
 - เล่มที่ 3 อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี
 - เล่มที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี (ธรรมชาติของสาร ตั้งต้น ความเข้มข้นของสารตั้งต้น พื้นที่ผิว)

เล่มที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี (อุณหภูมิ ตัวเร่งและตัวหน่วงปฏิกิริยา ความดัน)

เล่มที่ 6 ปฏิกิริยาเคมีในชีวิตประจำวันและผลกระทบ

- 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนในชุดกิจกรรมเคมี จำนวน 10 ข้อ/เล่ม
- 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี จำนวน 40 ข้อ
- 4) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 20 ข้อ
- 5) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมเคมี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ และแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จำนวน 20 ข้อ
- 2) แนะนำการใช้ชุดกิจกรรมเคมี
- 3) นักเรียนศึกษารายละเอียดในชุดกิจกรรมแต่ละเล่มในประเด็นต่อไปนี้คือ
 - 3.1 สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ในชุดกิจกรรมเคมี
 - 3.2 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)
 - 3.3 ปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จนครบทุกกิจกรรม
 - 3.4 ตรวจสอบคำตอบจากเฉลย แล้วบันทึกคะแนนลงในตาราง
 - 3.5 ทำแบบทดสอบหลังเรียน
 - 3.6 ตรวจสอบแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน บันทึกคะแนนลงในตาราง เพื่อให้ นักเรียนทราบผลการเรียนและพัฒนาการของตนเอง
- 4) หลังจากศึกษาชุดกิจกรรมเคมี ครบ 6 เล่มแล้ว ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 5) นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี โดยใช้สูตรการหาประสิทธิภาพ E1/E2
- 2) วิเคราะห์ค่าประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมีโดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของ Good, Fletcher and Schneider (1980: 30-34)
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้สถิติ t-test ด้วยโปรแกรม SPSS for Windows Version 16.0
- 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเคมีโดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี

ผลการศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี มีค่าเท่ากับ 88.35/82.80 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของ กระบวนการเรียนรู้ (E1)	991	875.52	35.71	88.35
ประสิทธิภาพของ ผลลัพธ์ (E2)	60	49.55	1.92	82.58
ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเคมี(E_1/E_2) = 88.35/82.80				

2. ผลวิเคราะห์ค่าประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมี

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี มีค่าเท่ากับ 0.6806 แสดงว่า เมื่อนักเรียนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเคมีแล้ว ทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนร้อยละ 68.06 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมี

จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมของคะแนน		ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)
		ทดสอบก่อนเรียน	ทดสอบหลังเรียน	
33	60	900	1635	0.6806

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการทดสอบด้วยสถิติ t-test ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=24.13$) ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี

ผลการทดสอบ	Mean	S.D.	t	P*
ก่อนเรียน	16.85	3.18	24.13	.00
หลังเรียน	32.42	1.82		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนจากการทดสอบด้วยสถิติ t-test ที่ค่าความเชื่อมั่น 95% นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=31.75$) ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ผลการทดสอบ	Mean	S.D.	t	P*
ก่อนเรียน	10.42	1.60	31.75	.00
หลังเรียน	17.12	0.96		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

5. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเคมี

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเคมี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .26 แสดงว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเคมีในทิศทางบวก ระดับสูงมากใกล้เคียงกัน แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมเคมี

รายการประเมิน	Min	Max	Mean	S.D.	แปลผล
ความพึงพอใจเฉลี่ยรวม	3.93	5.00	4.74	.26	สูงมาก

อภิปรายผล

1. ชุดกิจกรรมเคมี หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมีที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเคมีในระดับสูงมาก ทั้งนี้สืบเนื่องจากชุดกิจกรรมเคมีที่พัฒนาขึ้นมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนได้พูด อ่าน เขียน อภิปราย และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการจัดการเรียนรู้แบบ 7 E นอกจากนี้ผู้วิจัยยังยึดแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (1875-1949) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเคมีดังนี้

1.1 การยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมเคมีที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ จำนวน 6 เล่ม ซึ่งในแต่ละเล่มจะมีลักษณะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ การจับคู่ข้อความที่สัมพันธ์กัน การค้นคว้าคำศัพท์ การเขียนอธิบาย การตอบคำถามจากเรื่อง การบรรยายภาพ ปริศนาอักษรไขว้ ปริศนาคำทาย การศึกษาบทเรียนที่มีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ การทำกิจกรรมเสริมความรู้ การฝึกทักษะการคำนวณ การสืบค้นข้อมูลและจัดทำผลงาน การเขียนแผนผังความคิด การฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้านการตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดและควบคุมตัวแปร ทักษะการทดลอง ทักษะการตีความหมายของข้อมูลและลงข้อสรุป เป็นต้น

1.2 ผู้วิจัยได้สร้างแรงจูงใจผู้เรียนโดยการจัดเรียงกิจกรรมแบบผสมผสานทั้งแบบง่ายและยาก เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างแรงจูงใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้สำเร็จทุกกิจกรรมและยังกระตุ้นให้ผู้เรียนติดตามและทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

1.3 การนำสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตและการเรียนรู้มาให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำและนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ และหน่วยการเรียนรู้เรื่อง

ปฏิกิริยาเคมีก็มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้วก็จะทำให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมเคมี มีค่าเท่ากับ 0.6806 แสดงว่า เมื่อนักเรียนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมเคมีแล้ว ทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนร้อยละ 68.06 นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมเคมีแบบเชิงรุกและวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก

2.1 ชุดกิจกรรมเคมี เป็นสื่อการสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการจัดการการเรียนรู้ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียน แต่มีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสได้พบปะหารือกับผู้สอนมากขึ้น เพราะผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ครุมีเวลาให้คำปรึกษากับผู้ที่มีปัญหาในขณะที่ใช้ชุดกิจกรรม เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนสามารถทดสอบความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง และทราบผลการเรียนได้ทันที กรณีไม่ผ่านเกณฑ์ผู้เรียนก็สามารถกลับไปศึกษาในเรื่องเดิมใหม่จนกว่าผลการเรียนจะผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทำให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับกฎการฝึกของธอร์นไดค์(1875-1949)ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่มีการกระทำอยู่เสมอๆ หรือมีการฝึก เป็นประจำย่อมจะเกิดทักษะและกระทำพฤติกรรมนั้นได้ดี ซึ่งการเรียนรู้อย่างชุดกิจกรรมเคมีที่ผู้วิจัยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกหัดโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองก็ย่อมจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น สอดคล้องงานวิจัยที่พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนมีคะแนนด้านความพร้อมในการเรียน ด้านความคิด และเจตคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Meek, 1972; Bard, 1975; William, 1981)

2.2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ มากกว่าการเป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว ในระหว่างการทำกิจกรรม ผู้เรียนมีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิด หรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน และครูผู้สอน เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของจอห์นสัน และคณะ (1991) ที่พบว่า การจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นต่อการเรียน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และอุบลวดี อติเรกตระกูล(2557)ทำการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีเรื่องปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นสูงกว่าแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นสูงกว่าแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เป็นรูปแบบของกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้หรือประสบการณ์ด้วยตนเอง ซึ่งผลการทดลองใช้พบว่าทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดง

ให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของขุนทอง คล้ายทอง(2554); จงรักษ์ ปัญญารัตนกุลชัย (2554); จินดารัตน์ แก้วพิกุล (2554); จินตวีร์ โยสีดา (2554); ธิญชนก โหม่งกตหลด (2554); พิชามญช์ พันธุ์ยุลา (2554); นิติมา รุจิเรชาสุวรรณ (2555); ญัฐชาพร สาที (2560) ที่ทำการศึกษาแล้วพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษา งานวิจัยในต่างประเทศยังช่วยสนับสนุนว่า รูปแบบการสอนแบบเชิงรุกและวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Kolebas, 1972; Davis, 1979; Sanger, 2007; Rens & Schee, 2009; Yang & Li, 2009; Sesen & Tarhan, 2010)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมเคมีที่สร้างขึ้น สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการเนื้อหาสาระวิชาเคมีให้อยู่ในรูปภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ในสาระภาษาต่างประเทศ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่กำลังสอนอยู่ ก็จะทำได้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นได้
2. เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในชุดกิจกรรมเคมีแต่ละเล่มมีค่อนข้างมากครูที่นำนวัตกรรมไปใช้อาจนำไปแยกเป็นเล่มใหม่ และมีการกำหนดเวลาที่เหมาะสม ก็จะทำให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมจนพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมเคมีครั้งนี้ เป็นการพัฒนาโดยใช้หน่วยการเรียนรู้ปฏิกิริยาเคมี เพียงเรื่องเดียว จึงน่าจะมีการศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรมในหัวข้อและประเด็นอื่นๆ เพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปใช้ในการพัฒนานักเรียนและเป็นทางเลือกสำหรับครูที่สนใจต่อไป
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และประเมินค่า เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ขุนทอง คล้ายทอง. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี 1 และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันทะหว่างกลุ่มและแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงรักษ์ ปัญญารัตนกุลชัย. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้

- แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น(7E) และการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทำโครงงานวิทยาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดารัตน์ แก้วพิกุล. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี และความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินตวีร์ โยสีดา. (2554). การพัฒนาชุดกิจกรรมสืบเสาะหาความรู้เรื่อง ไบโอดีเซล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐชาพร สาที. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้วิชาเคมีพื้นฐานด้วยวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น (7E) เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญชนก โหม่งกุดหลด. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ชั้น และการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตมา รุจิเรชาสุวรรณ. (2555). ประสิทธิภาพของการใช้สื่อมัลติมีเดียแบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง สารชีวโมเลกุล ที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิชามญช์ พันธุ์ยุธลา. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านแรงจูงใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น (7 E). (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริลักษณ์ วิทยา. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่อง บีโตร์เลียมและพลังงานทดแทน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย .(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุบลวดี อติเรกตระกูล. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาเคมี เรื่อง ปริมาณสัมพันธ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นกับแบบปกติ. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 5(2), 156-176.
- Bard, E. (1975). Development of a Variable Step Programmed System of Instructionfor College Physical. *Dissertation Abstract International*, 35(a), 5947 – A.

- Davis, M. (1979). The Effectiveness of Guide – Inquiry Discovery Approach in an Elementary School Science Curriculum. *Dissertation Abstracts International*, 39(7), 416 – A.
- Ingo, E. (2002). Teaching Biodiesel: A Sociocritical and problem oriented approach To chemistry teaching and student's first View on it. *Chemistry Education: Research and practice In Europe*, 3(1), 77-85.
- Johnson, D. W.; et al. (1991). *Active Learning: Cooperation in the College Classroom*. Edina: Interaction Book Company.
- Kolebas, L. T. (1972). *Teaching Children Science : An inquiry Approach*. (3rd ed.). California: Wadsworth Publishing.
- Meeks, E. B. (1972). Learning Package Versus Conventional Method of Instruction. *Dissertation Abstracts International*, 33, 4295 – A.
- Rens, L. V., & Schee, J. V. (2009). Teaching molecular diffusion using an inquiry approach. *Journal of Chemical Education*, 12, 1437-1441.
- Sanger, M. J. (2007). The effects of inquiry-base instruction on Elementary teaching major's chemistry content knowledge. *Journal of Chemical Education*, 6, 1035-1039.
- Sesen, B. A., & Tarhan, L. (2010). Promoting active learning in high school chemistry: learning achievement and attitude. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2625–2630.
- William, J. M. (1981). A Comparison Study of Tradition Teaching Procedures on Student Attitude Achievement and Critical Thinking Ability in Eleventh Grade United State History. *Dissertation Abstracts international*, 42(4), 1604-A.
- Yang, S. P., & Li, C. C. (2009). Using student-developed, inquiry-based experiments to investigate the contributions of Ca and Mg to water hardness. *Journal of Chemical Education*, 4, 506-513.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาล
ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
Public Participation in Educational Development in Schools under
Tha Thong Municipality, Mueang District, Phitsanulok Province

¹ศุภนิจ โตสุข และ ²พัฒน์พันธ์ เขตต์กัน
¹Suppanij Tosuk and ²Phatthanaphan Khetkun

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University, Thai;and.

E-mail: ¹suphnicetosuk1@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 3, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนภายในเขตเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 370 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการ ใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน และวิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ,อายุ, การศึกษา,อาชีพ ,รายได้ มีระดับการมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก คือ 1) ประชาชนยังขาดความรู้ที่แท้จริงในการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ประชาชนยังขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับโรงเรียนอันเนื่องมาจากสาเหตุ เป็นการบริหารจัดการภายในโรงเรียน 3) ประชาชนไม่ได้ร่วมลงทุนและปฏิบัติงานอย่างแท้จริงแต่จะเป็นโรงเรียนที่จัดการให้ในทุกกิจกรรม 4) ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญในการติดตามและประเมินผลการบริหารงานหรือการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนาทางการศึกษา; การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

Abstract

Research "People Participation in Educational Development of Schools under Tha Thong Municipality, Muang District, Phitsanulok Province" has the following objectives: 1) To study public participation in educational development of schools in 2) to compare participation in Public participation In educational development in schools under the Tha Thong Municipality, Muang District, Phitsanulok Province Biting the Tha Thong Subdistrict Municipality, Muang District, Phitsanulok Province, classified by personal factors 3) to study the problems, obstacles, and suggestions for public participation in the educational development of schools under the Tha Thong Subdistrict Municipality, Mueang District, Phitsanulok Province.

This research was conducted in accordance with the integrated research methodology which is quantitative research. (Quantitative research) using survey research methodology (Survey Research). The sample used in this study was the guardians of the school board in the municipality of Tha Thong Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province, selected by 370 people. Using the formula of Crazy and Morgan (Krejcie & Morgan, 1986: 345) and analyzing data by frequency, percentage, mean and standard deviation, T-test, one-way analysis of variance and comparison of differences in pairs by Least Important Different (LSD.) And qualitative research with in-depth interviews. (In-Depth Interview) and In-Depth Interview with key informants (Main informant) 7 people using content analysis techniques.

The results of the research showed that

1.Public participation in the educational development of schools under the Tha Thong Municipality, Muang District, Phitsanulok, in general, is at a moderate level (= 3.08) Least respectively is the aspect of participation in tracking and

Performance evaluation (=3.10), followed by investment participation and operations (= 3.09) participation in activity planning (= 3.07) and participation in searching for problems and causes (= 3.05)

2. The results of the comparison of the level of public participation in educational development of schools under the Tha Thong Municipality Municipality, Muang District, Phitsanulok Province Classified by the respondents, such as gender, age, education, occupation, income, found that people with sex, age, education, occupation, income have the level of public participation in the development of education in schools in the municipality. Tha Thong, Mueang District, Phitsanulok Province, overall is not different. With statistical significance at the level of 0.5, therefore rejecting the hypothesis set

3. Problems and obstacles of public participation in educational development in schools under the Tha Thong Subdistrict Municipality, Muang District, Phitsanulok Province are 1) the people still lack the true knowledge to participate in finding the problem and the cause of the problem 2) People still lack the opportunity to participate in the planning of various activities with the school due to the cause Is a management within the school 3) People do not actually invest in and operate, but will be a school that manages all activities 4) The public does not give priority to the monitoring and evaluation of the administration or education within the school seriously.

Keywords: Participation; Educational Development; Participation in Finding Problems and Causes of Problems

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนา “คน” ให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังช่วยพัฒนาศักยภาพ ที่เกิดขึ้นต่อเยาวชนและอนาคตของสังคมไทยอีกด้วย ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษา มีการขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง ด้านอุตสาหกรรม เป็นต้น การพัฒนาการศึกษา ถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เพราะการศึกษาของคนในชาติเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงในทุกๆ ด้าน การให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาทางการศึกษา ถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับทุกประเทศ เหตุนี้เองทำให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญมากขึ้น เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครององค์กร หน่วยงานต่างๆ ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และพัฒนาทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ในทุกๆ ฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเพื่อขับเคลื่อนประเทศให้ดียิ่งขึ้น

เมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมจะช่วยขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาดำเนินไปตามความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน ช่วยให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน ทำให้กิจกรรมนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมพัฒนาทางการศึกษาของประชาชน นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาองค์กรและเป็นส่วนหนึ่งของการนำไปเป็นพื้นฐานข้อมูลที่จะสามารถปรับปรุงหรือแก้ไขการพัฒนาทางการศึกษาในเทศบาลตำบลท่าทอง จนนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนภายในเขตเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 7,487 คน (แผนปฏิบัติงานประจำปีแต่ละโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2561)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนภายในเขตเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยรวม โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1986) จำนวน 370 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกประกอบด้วย 4 ด้าน ด้าน 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน 4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (โกวิทย์ พวงงาม, 2545)

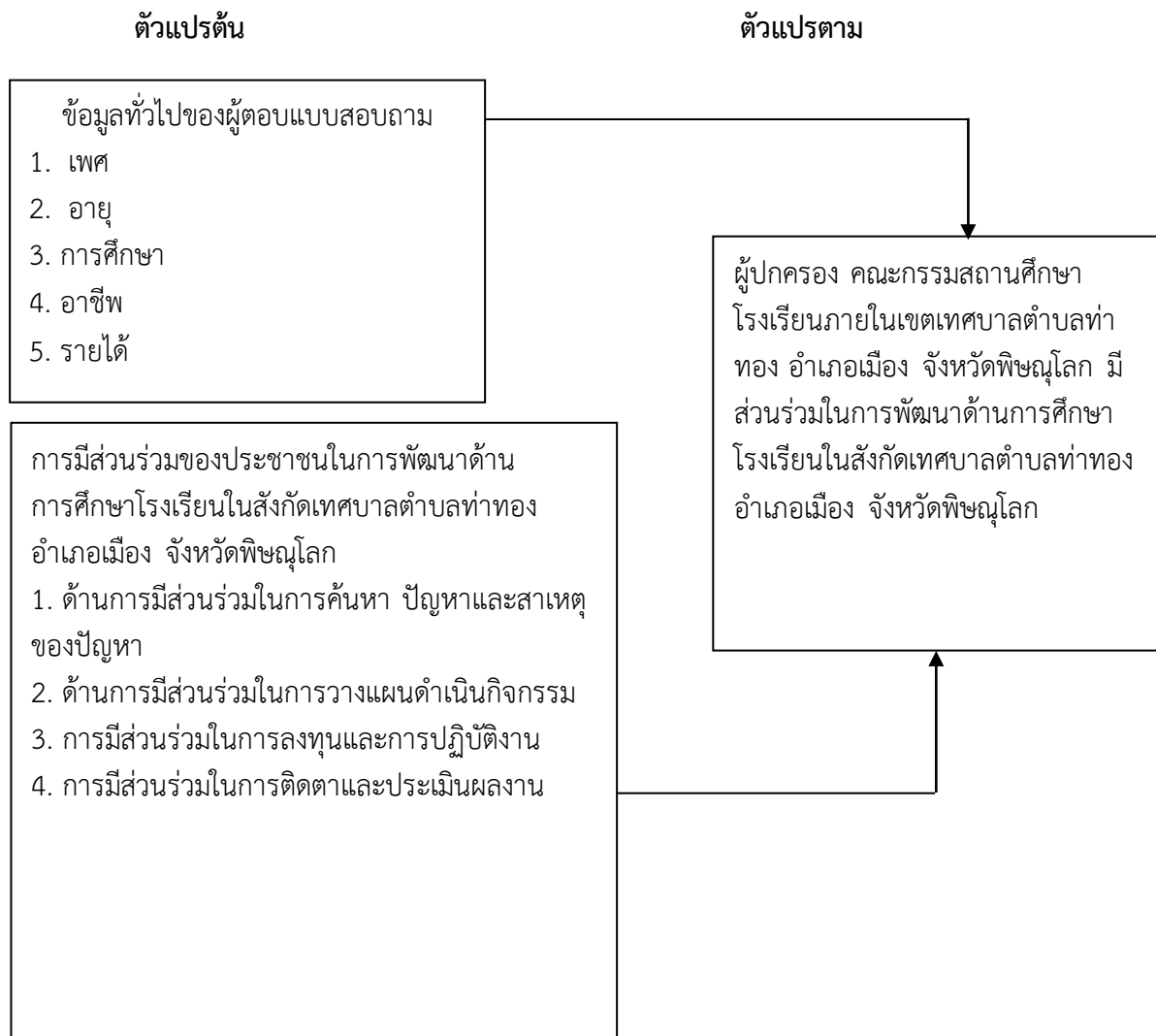
ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยกำหนดเกณฑ์การให้ค่าคะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

แบบสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศาสตร์ การบริหารการศึกษา ครุศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวุฒิการศึกษาด้านสังคมศาสตร์การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือการมีส่วนร่วมด้านการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 ท่าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทางการศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาล ตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา	3.05	0.519	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม	3.07	0.823	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการ ปฏิบัติงาน	3.09	0.683	ปานกลาง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน	3.10	0.823	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.08	0.654	ปานกลาง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ($\bar{X} = 3.10$) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.09$) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ($\bar{X} = 3.07$) และด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ($\bar{X} = 3.05$)

การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยในครั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 370 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.933 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 7 ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท โดยผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาด้านการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลท่าทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ทศพล กฤตยพิสิฐ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ในเขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม”และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินหนองจอก” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาแนวทางในระดับปานกลางมากที่สุด และในระดับต่ำลงมา ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมพบว่า กลุ่มปัจจัยคุณลักษณะและแบบแผนในการดำเนินชีวิต ได้แก่ สถานภาพสมรสระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การได้รับประโยชน์โดยตรงจากการดำเนินการตามโครงการ / กิจกรรมความคาดหวัง ผลประโยชน์ตอบแทนในระยะต่างๆ มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ ปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การได้รับความร่วมมือ และการได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากสมาชิกในชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วม และปัจจัยการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การได้รับการกระตุ้นหรือคำแนะนำต่างๆ จากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกชุมชน และการได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากภายนอกชุมชนมีผลต่อการเข้าร่วมโครงการ / กิจกรรมการพัฒนา อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังศิริ พ่วงแพ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาทั้งในภาพรวมแต่ละกลุ่มอาชีพและวุฒิการศึกษามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันและวุฒิต่างกันมีลักษณะร่วมกันในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ความต้องการและการจัดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีอาชีพและวุฒิต่างกันไม่แตกต่างกัน สภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระรองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์มากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. ม.ป.ท.. กรุงเทพมหานคร: สหชาติการพิมพ์.
- ชุตีระ ระบอบ และคณะ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชน ในเขตหนองจอก ที่มีต่อโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บรม”และ “บวร” เพื่อสร้างสรรค์อุดมการณ์แผ่นดินหนองจอก*. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม
กรุงเทพมหานคร

Developing a Public Library to be a Learning Organization
BuengKum District Office, Bangkok

¹วิไลลักษณ์ แวนทอง, อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ และ เฉลิมพล ไวทยางกูร

¹Vilailak Vanthong, Orapin Piyasakunkiert and Chalernpol Waithayangkun

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University, Thailand.

E-mail: ¹virairak.wanthong@gmail.com

Received November 8, 2021; Revised December 2, 2021; Accepted December 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของบ้านหนังสือ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 382 คน ตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ คือ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุต่ำกว่า 18 ปี มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีการศึกษาระดับมัธยมตอนปลาย – อนุปริญญา และรายได้ต่อเดือน 10,000 – 15,000 บาท ระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม จำนวน 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการจัดกิจกรรมมีระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รองลงมา คือด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรบ้านหนังสือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีผลต่อระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนา; บ้านหนังสือ; องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research was to develop the operation of public library to be a Learning Organization Bueng Kum District Office, Bangkok and to compare personal factors towards developing a public library to be a learning organization Bueng Kum District Office, Bangkok. In the study of public library development classified by gender, age, occupation, educational level and monthly income. A sample group used in this study was 382 users of the public library Bueng Kum District Office, Bangkok. Example is calculated by using the Taro Yamane formula, using questionnaires as a research tool. Collect data and statistics used for data analysis, including frequency, percentage, mean, standard deviation. The statistics used in the comparative analysis are t-test in the case of two independent variables and one-way analysis of variance. In the case that there are more than 2 independent variables at the statistical significant level of 0.05

The results of the research showed that most of the public library users are female whose age is under 18 years, as a student studying in high school - diploma level and a monthly income is 10,000 - 15,000. The development level of the public library to be a learning organization of the public library Bueng Kum District Office, In general. The comparison of personal factors on the development of public libraries to be learning organizations Bueng Kum district office, Bangkok was classified by personal factors, gender, age, occupation, educational level and monthly income are different, affect the development level of the public library to be a learning organization which is significantly different at 0.05.

Keywords: Public Library Development; Learning Organization; Bueng Kum District Office

บทนำ

สังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทุกด้าน ปัจจัยสำคัญที่เป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงก็คือ ทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น นานาประเทศจึงเห็นความสำคัญ และได้นำกระบวนการต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หนึ่งในนั้นก็คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษา และการเรียนรู้ เพราะถือว่าช่วยพัฒนาสมรรถนะของประชาชนในชาติ

สำหรับประเทศไทยการพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืน จะเป็นคำตอบหนึ่งสำหรับการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กล่าวว่า หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-พ.ศ.

2564) โดยยึดหลัก“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศเพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ได้กล่าวว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ” ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2562: ออนไลน์) แหล่งเรียนรู้ที่ทุกคนรู้จักกันดีมีความคุ้นเคยและอยู่ใกล้ตัวเรามากที่สุดก็คือ “ห้องสมุด” ห้องสมุดถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและอยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนสามารถใช้บริการเพื่อเพิ่มพูนระดับความรู้ ทันโลก ทันข่าว ทันเหตุการณ์ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ สังคมมีเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและตลาดแรงงานและโครงสร้างอายุประชากรเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อความจำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว

จากผลสำรวจ ระหว่าง“สำนักงานสถิติแห่งชาติ” กับ“สำนักงานอุทยานการเรียนรู้” (TK Park) ได้รายงานว่า คนไทยใช้เวลาอ่านเพิ่มมากขึ้นเป็น 80 นาทีต่อวัน ขณะที่ภาพรวมในการอ่านของคนไทยพบมีการอ่านถึง 78.8% หรือคิดเป็นจำนวนประชากร 49.7 ล้านคน โดยกรุงเทพฯ มีคนอ่านมากที่สุดคิดเป็น 92.9% อย่างไรก็ตาม เมื่อมองไปที่ตัวเลขของกลุ่มที่ไม่อ่านพบว่า มีถึง 21.2% คิดเป็นจำนวนประชากร 13.7 ล้านคน ซึ่งเหตุผลของการไม่อ่านมีตั้งแต่การดูทีวี ไม่มีเวลา อ่านไม่ออก ไม่ชอบ ไม่สนใจการอ่าน ชอบเล่นเกม รวมทั้งไม่มีเงินซื้อหนังสือจากข้อมูลจะเห็นได้ว่า คนไทยอ่านหนังสือน้อยลงมาก (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ห้องสมุดจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สร้างนิสัยรักการอ่าน กระตุ้นจินตนาการและพัฒนาบุคคล เมื่อปี 2544 กรุงเทพมหานคร (กทม.) จึงริเริ่มโครงการบ้านหนังสือและขยายเครือข่ายปีอย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายที่จะสร้างกรุงเทพฯ ให้เป็นมหานครแห่งการเรียนรู้เป็นโครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี ระยะที่ 2 (พ.ศ.2561-2565) และแผนปฏิบัติการกรุงเทพมหานคร ประจำปี พ.ศ. 2563 ด้านที่ 3 มหานครสำหรับทุกคน มิติที่ 3.3 การศึกษาสำหรับทุกคน เป้าหมาย 3.3.3 ประชาชนมีโอกาสศึกษาตลอดชีวิต เป้าประสงค์ที่ 3.3.3.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้กับประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร มาตรการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยโดยกรุงเทพมหานคร จึงได้จัดทำห้องสมุดสำเร็จรูป ขนาด 3.00 x 6.00 x 2.50 เมตร ติดตั้งในพื้นที่เขตทั่วกรุงเทพมหานคร โดยแต่ละบ้านหนังสือจะมีเครื่องอำนวยความสะดวก ทั้งวัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ตู้วางหนังสือ คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ เพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ได้มีโอกาสได้ใช้บริการ เพื่อพัฒนาทักษะในการอ่าน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สำหรับที่ตั้งบ้านหนังสือ นั้น จะต้องอยู่ในแหล่งชุมชน เช่น วัด ชุมชนต่าง ๆ และพื้นที่ของการเคหะ เป็นต้น

สำนักงานเขตบึงกุ่ม ได้จัดตั้งบ้านหนังสือ จำนวน 2 แห่ง คือ บ้านหนังสือเคหะนามินทร์ และบ้านหนังสือนวลจันทร์ เพื่อให้เด็กในพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ ได้ใช้บริการบ้านหนังสือ และเป็นการใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งบ้านหนังสือได้เปิดบริการให้คนในชุมชนใช้เป็นพื้นที่ในการอ่าน มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมครอบครัวรักการอ่านทำให้เด็ก และประชาชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่จากผลการปฏิบัติงานบ้านหนังสือของสำนักงานเขตบึงกุ่ม เมื่อปี 2561 พบว่า บ้านหนังสือมีอุปสรรคและปัญหาการดำเนินงานหลายประการผู้ใช้บริการมีจำนวนน้อย ประกอบคนในสมัยนี้ได้อ่านหนังสือหรือค้นคว้าข้อมูลผ่านสื่อ ออนไลน์ (มือถือ) และขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้คนไม่สนใจหรือไม่ทราบว่าบ้านหนังสือให้บริการในพื้นที่

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาบ้านหนังสือ เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ และผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของบ้านหนังสือต่อไป ให้กับคนทุกเพศทุกวัย ช่วยเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อีกช่องทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของบ้านหนังสือ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการพัฒนาบ้านหนังสือ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนา

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการพัฒนาองค์กร (Organization Development) เป็นความพยายามเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างมีแผนมีการวิเคราะห์ปัญหาวางแผน ยุทธศาสตร์และใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือเป็นการพัฒนาระบบโดยรวมทั้งองค์กรเริ่มจากระดับผู้บริหารลงสู่ระดับล่างทั้งองค์กรโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2551) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาองค์กรคือวิธีการอย่างเป็นระบบต่อการปรับปรุงขององค์กรที่ประยุกต์ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และการวิจัยมาใช้เพื่อเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดี และควมมีประสิทธิภาพของคนและองค์กร

บดินทร์ วิจารณ์ (2553) กล่าวไว้ว่าการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญสำหรับการสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนที่ควรจะต้องเกิดขึ้นกับองค์กรทุกประเภทและองค์กรแห่งการเรียนรู้ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งความรู้ (Knowledge Organization) และองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Organization) ตามลำดับ จุมพล หนีมพานิช (2556: 50-53) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรเป็นผลมาจากการที่บรรดานักปฏิบัติการทางด้านการจัดการและนักวิชาการโดยเฉพาะด้านพฤติกรรมศาสตร์ได้คิดค้นหาเทคนิคใหม่ ๆ ในอันที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ดีกว่าแบบเดิมที่เป็นอยู่แนวความคิดและวิธีการใหม่นี้ได้มุ่งไปสู่การ

ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง “องค์กร” เพื่อประสิทธิผลและความเจริญเติบโตขององค์กรโดยส่วนรวม แนวความคิดเชื่อว่าสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องและความไร้ประสิทธิภาพของเทคนิคในการเปลี่ยนแปลงใน แนวเก่าได้เป็นอย่างดีและได้รับการขนานนามว่า “การพัฒนาองค์กร” หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า “Organization Development” และเรียกสั้น ๆ ว่า “OD” อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาถึงความหมายของ คำว่า “การพัฒนาองค์กร” ย่อมมีหลายแนวด้วยกันเช่นการพัฒนาองค์กรหมายถึงความพยายามในการ เปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับองค์กรโดยส่วนรวมทั้งหมดเริ่มดำเนินการจากฝ่ายจัดการ ระดับสูงเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรโดยวิธีการใช้เครื่องมือสอดแทรกอย่างมีแผน ในกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์กรอาศัยความรู้จากพฤติกรรมศาสตร์อีกแนวหนึ่งการพัฒนาองค์กร หมายถึงเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งที่จะเปลี่ยนความเชื่อเจตคติค่านิยมและโครงสร้างใน อันที่จริงองค์กรปรับตัวให้เข้ากับวิทยาการใหม่ ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแนว สุดท้ายการพัฒนาองค์กรเป็นความพยายามที่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานเพื่อที่จะปรับปรุงความสามารถ ขององค์กรให้พร้อมเพื่อต้อนรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กรเอง ตลอดจนเป็นการปรับปรุงความสามารถขององค์กรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในองค์กรโดยที่มาจาก แนวความคิดพื้นฐานของการพัฒนาองค์กรมีดังนี้

1. การพัฒนาองค์กรเป็นสาขาหนึ่งของวิชาพฤติกรรมศาสตร์ประกอบด้วยมานุษยวิทยา (Anthropology) สังคมวิทยา (Sociology) จิตวิทยาสังคม (Social Psychology) และจิตวิทยา (Psychology) ที่ว่าส่วนไหนของพฤติกรรมศาสตร์ที่ “การพัฒนาองค์กรจะนำมาใช้” นั้นแนวความคิดการ พัฒนาองค์กรได้หยิบยืมวิชาพฤติกรรมศาสตร์ในด้านลักษณะและแบบของผู้นำ (จิตวิทยาและสังคมวิทยา) วัฒนธรรมการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในองค์กร (มานุษยวิทยา) การสร้างแรงจูงใจ (จิตวิทยา) การ กำหนดเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน (สังคมวิทยา) ทฤษฎีในการเรียนรู้ (จิตวิทยา) ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลในกลุ่ม (สังคมวิทยา) และนอกจากนั้นยังอาศัยแนวความคิดเกี่ยวกับ “แรงดัน - แรงดึง” ขององค์กร มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเข้าใจถึงอุปสรรคข้อขัดขวาง ของการเปลี่ยนแปลงในองค์กรนั้น ๆ อีกด้วย

2. แนวความคิดในการพัฒนาองค์กรเป็นแนวความคิดของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบแบบแผน อย่างวิทยาศาสตร์โดยเริ่มตั้งแต่การหาข้อมูลเกี่ยวกับความไม่มีประสิทธิภาพขององค์กรวิธีการและขั้นตอนนี้ อาจจะเรียกได้ว่า “การวิเคราะห์วิจัย” จำเป็นจะต้องศึกษาให้ทราบถ่องแท้เสียก่อนองค์กรป่วยด้วยโรค อะไรและการพัฒนาองค์กรก็มีไวยาสารพัดโรคที่แก้โรคขององค์กรได้สารพัดทุกชนิด

3. การพัฒนาองค์กรจะต้องเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งหมดเป็นระบบเริ่มทำการพัฒนาองค์กรส่วนใดก็ได้ในองค์กรแนวความคิดด้านระบบที่สำคัญประการหนึ่งคือ “โครงสร้างขององค์กร” มีความสำคัญต่อ ผลสำเร็จของการพัฒนาองค์กรหรือไม่ส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์กรนั้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปรับปรุง โครงสร้างขององค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรจริงอยู่มนุษย์เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า และสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรแต่โครงสร้างขององค์กรเป็นอีกส่วนหนึ่งที่นักพัฒนาองค์กรจะมองข้ามไป ไม่ได้และโครงสร้างนี้เองจะเป็นฐานสำคัญสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัย “มนุษย์” ด้วยการ พัฒนาองค์กรจึงจะดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาองค์กรจะต้องได้รับการริเริ่มรับรู้ยอมรับและร่วมมือจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูงของ การเปลี่ยนแปลงขององค์กรนั้น ๆ ตัวอย่างเช่นการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงย่อมมีความสำคัญต่อ อนาคตของการพัฒนาองค์กรอย่างแน่นอนการริเริ่มรับรู้ยอมรับและร่วมมืออย่างจริงจังจะสามารถทำให้การ

พัฒนาองค์กรมีโอกาสสำเร็จผลได้หรือไม่องค์กรธุรกิจเอกชนจะได้เปรียบกว่าองค์กรของรัฐบาลในประเด็นนี้เองในแง่ของความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรหรือแม้แต่ในแง่ของความสำเร็จในการฝึกอบรมข้าราชการพลเรือนของไทยเราทุกระดับย่อมต้องอาศัยการสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำทุกระดับชั้นภายในกรม

5. การพัฒนาองค์กรบางครั้งอาจจะต้องอาศัยบุคคลภายนอกมาเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเพื่อ “วิเคราะห์วิจัย” ปัญหาให้แก่องค์กรบุคคลภายนอกในที่นี้หมายถึงภายนอกองค์กรที่กระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยใช้หลักการพัฒนาองค์กรและเราจะพบเห็นในเรื่องของการพัฒนาองค์กรเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงองค์กรโดยอาศัยระบบการวิจัยข้อมูลจากบุคคลภายนอกองค์กรในการพิจารณาปรับปรุงและช่วยมองปัญหาขององค์กรให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6. หลักของการพัฒนาองค์กรอีกประการหนึ่งคือผู้รับผิดชอบในองค์กรนั้น ๆ จะต้องเกิดความรู้สึกว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างภายในองค์กรหรือเรียกว่าเกิดความจำเป็นขึ้นมาเองถ้าหากยังรู้สึกเฉย ๆ ยังเห็นว่าไม่จำเป็นที่นักพัฒนาองค์กรจะเข้ามาริเริ่มก็อย่าได้เข้าไปทำการพัฒนาองค์กรเป็นอันขาด

7. การพัฒนาองค์กรจำเป็นจะต้องอาศัยระยะเวลานานเช่นเดียวกับการสร้างระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยเช่นกัน

8. การพัฒนาองค์กรเป็นการพยายามมุ่งเปลี่ยนแปลงเจตคติพฤติกรรมและคุณภาพของงานในลักษณะการใช้กลุ่มแทนที่จะมุ่งที่แต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า แนวคิดของการพัฒนาองค์กร หมายถึง ความพยายามอย่างมีแบบแผน ที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นเปลี่ยนแปลงสังคมวัฒนธรรมเศรษฐกิจการแข่งขันความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระบบการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลซึ่งจะต้องมีการวางแผนล่วงหน้าและกำหนดเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสมและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งเรียนรู้มีดังต่อไปนี้

พรทิศา วันตา (2553) ได้ทำศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตมีนบุรีกรุงเทพมหานครจำแนกตามประสบการณ์ในการสอนของครูประเภทโรงเรียนและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครจำนวน 361 คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) และการทดสอบเปรียบเทียบรายคู่ด้วย LSD ผลการวิจัยพบว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตมีนบุรีกรุงเทพมหานครจำแนกตามประสบการณ์ของครูโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนที่มีครูมีประสบการณ์มากมีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าโรงเรียนที่มีครูมีประสบการณ์น้อยองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานครจำแนกตามประเภทโรงเรียนโดยรวมและรายด้านด้านความรู้แห่งตนและด้านวิสัยทัศน์ร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านแบบแผนความคิดอ่านด้านการ

เรียนรู้เป็นทีมและด้านความคิดเชิงระบบที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติโดยโรงเรียนประถมศึกษา มีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าโรงเรียนขยายโอกาสองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตมโนบุรีกรุงเทพมหานครจำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการเรียนรู้เป็นทีมที่แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนันทา กิ่งบุตร (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ แนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร ” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครพบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรชุมชน ด้านการจัดกิจกรรมด้านการให้บริการ และด้านความสัมพันธ์ชุมชน

เมื่อพิจารณาความถี่ของความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือ พบว่า ด้านการให้บริการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายเรื่อง พบว่า เรื่อง ผู้ให้บริการห้องสมุด และรูปแบบการให้บริการ ด้านการให้บริการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและพัฒนาการเรียนรู้ และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ห้องสมุด ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรห้องสมุด ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า อยู่ในระดับมากทุกเรื่อง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อาคาร และทรัพยากรห้องสมุด ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า อยู่ในระดับมากทุกเรื่องเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานห้องสมุด เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการบ้านหนังสือเคหะนวมินทร์ และบ้านหนังสือนวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก จำนวน 382 คน โดยสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน อึ้งรุฒิ เอกะกุล, 2543)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนามุมบ้านหนังสือ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสอบถาม โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบถึงความถูกต้องของข้อคำถาม ทั้งด้านเนื้อหาและความเหมาะสมในการนำแนวคิดและทฤษฎีใช้ในการตั้งคำถาม

3. การสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาของคำถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ 1. เพศ 2. อายุ 3. อาชีพ 4. ระดับการศึกษา 5. รายได้ต่อเดือน

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการให้บริการ 2. ด้านการจัดกิจกรรม 3. ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรบ้านหนังสือ 4. ด้านความสัมพันธ์ชุมชน จำนวน 25 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาจากตำรา เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

2) กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด

3) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจ วิจารณ์แก้ไข เสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม

4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อ 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองใช้กับ ประชาชนผู้มาใช้บริการบ้านหนังสือสำนักงานเขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งหมดเท่ากับ 0.89 ซึ่งแสดงผลเอาไว้อย่างละเอียดในภาคผนวก

6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุง แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีจัดการกับข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วกระทำการลงรหัสข้อมูล เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลตามสถานภาพ 1. เพศ 2. อายุ 3. อาชีพ 4. ระดับการศึกษา 5. รายได้ต่อเดือน โดยใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. นำแบบสอบถามที่ส่งรหัสแล้วมาบันทึกข้อมูลจากนั้น นำข้อมูลที่บันทึกแล้วมาประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบซึ่งสถิติที่ใช้ได้แก่

- ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป
- ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่างๆ
- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล

2) ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่มโดยนำมาใช้ทดสอบปัจจัยส่วนบุคคลตัวแปรเพศ (มี 2 กลุ่ม) โดยใช้สูตร Independent t-test ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 และสถิติ F-test ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

1. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 62.04 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 37.96 ตามลำดับ

2. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.86 รองลงมาคืออายุ 36 - 60 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30 มีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.99 และมีอายุ 18 - 35 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.85 ตามลำดับ

3. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 37.96 รองลงมาอาชีพรับจ้าง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.99 ค้าขาย/เจ้าของธุรกิจ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 อาชีพอื่นๆ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.23 และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.07 ตามลำดับ

4. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - อนุปริญญา จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 46.34 รองลงมาปริญญาตรี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.01 ประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 16.23 และปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.42 ตามลำดับ

5. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 46.34 รองลงมาคือรายได้ต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 20.16 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 ตามลำดับ

ระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ คุณภาพการพัฒนาของ บ้านหนังสือ
1. ด้านการให้บริการ	4.28	0.844	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรม	4.33	0.837	มากที่สุด
3. ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากร	4.30	0.890	มากที่สุด
4. ด้านความสัมพันธ์ชุมชน	3.86	0.935	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	0.877	มาก

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม จำนวน 4 ด้าน ในภาพรวมระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.877 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมมีระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.837
2. ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรบ้านหนังสือ มีระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.890
3. ด้านการให้บริการมีระดับคุณภาพการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.844
4. ด้านความสัมพันธ์ชุมชนมีระดับการพัฒนาของบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.935

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 382 คน มีเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 51 คน แบ่งตามองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาบ้านหนังสือได้ ดังนี้

- 1) การให้บริการ ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ต้องการให้มีบริการข้อมูลและความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับบ้านหนังสือเพิ่มมากขึ้น โดยมีจัดตั้งกลุ่มไลน์ในการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกทราบอย่างทั่วถึง เช่น มีหนังสือ วารสาร มาใหม่ สมาชิกจะได้ทราบข้อมูลและจะได้ไปใช้บริการได้ตรงตามความต้องการ และต้องการให้มีหนังสือหนังสือธรรมะ หนังสือนิยายวัยรุ่น หนังสือการ์ตูน หนังสือเกี่ยวกับการทำอาหาร เพราะไม่เพียงพอต่อความต้องการ

2) ด้านอาคารสถานที่และทรัพยากรบ้านหนังสือ ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ต้องการให้มีมุมอ่านหนังสือสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็ก ๆ มีความเพลิดเพลินและสนุกกับการเรียนรู้และต้องการเพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น มีจุดกระจายสัญญาณ Free Wifi, โน้ตบุ๊ก, คอมพิวเตอร์, ที่ชาร์ตแบตเตอรี่, ตู้ยืมคืนหนังสือ

3) ด้านการจัดกิจกรรมผู้ให้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ต้องการให้มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในช่วงปิดเทอม เพื่อให้เด็กมีกิจกรรมที่มีประโยชน์ทำในช่วงปิดเทอม และต้องการให้มีการสอนพับกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ สอนการบ้านเด็ก ๆ

4) ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ผู้ให้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ต้องการให้บ้านหนังสือร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ กับชุมชน เพื่อจะได้สานสัมพันธ์กับคนในชุมชน และอยากจะทำให้มีการสอนทำกระทงธรรมชาติในช่วงประเพณีลอยกระทง

เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงาน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ผู้ใช้บริการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
2. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
3. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานครแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
4. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
5. ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่มกรุงเทพมหานครและการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้ใช้บริการบ้านหนังสือ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาบ้านหนังสือให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2556). *การบริหารและการพัฒนาองค์กร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2551). *คู่มือสู่องค์กรแห่งความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บดีนทร์ วิจารณ์. (2553). *การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- พรทิวา วันตา. (2553). *องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สุนันทา กิ่งบุตร. (2554). *แนวทางการพัฒนามอบบ้านหนังสือเพื่อบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บทวิจารณ์หนังสือ

The Life and Adventures of Robinson Crusoe

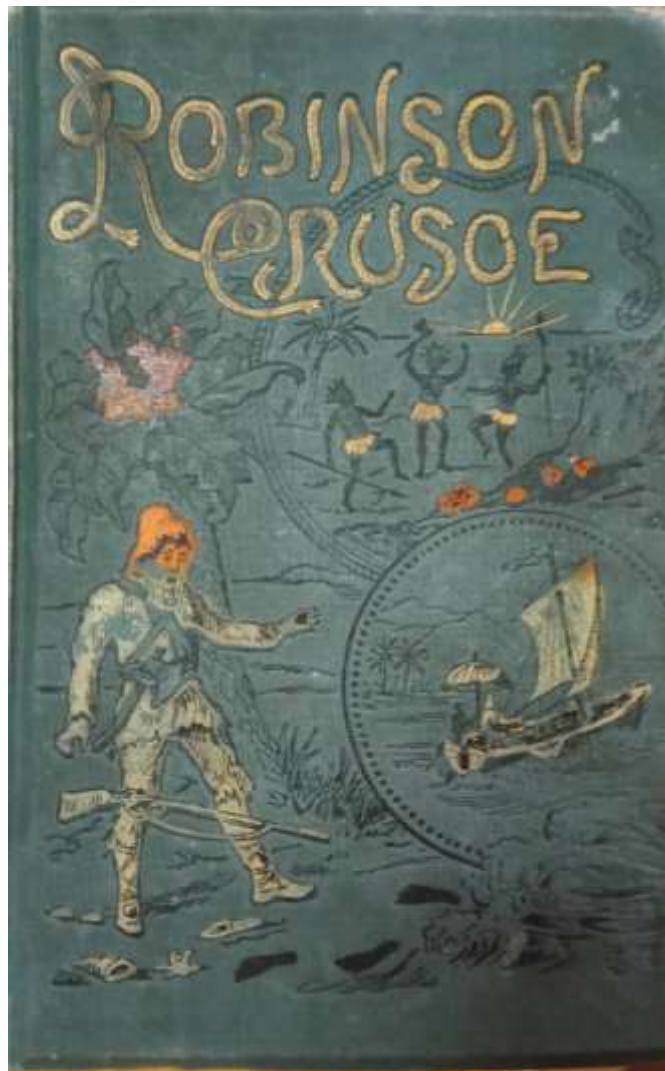
ยงยุทธ ขำคง

Yongyut Khamkhong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

Email: yongyut.k@pnru.ac.th

ชีวิตและการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ (The Life and Adventures of Robinson Crusoe) ประพันธ์โดยนักเขียนชาวอังกฤษชื่อแดเนียล เดโฟ (Daniel Defoe) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1719 หรือ 302 ปีที่แล้ว นักวิชาการให้ความเห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกมากเป็นอันดับสอง รองจากพระคัมภีร์ไบเบิลเท่านั้น เรื่องราวการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ ได้ถูกประยุกต์ดัดแปลงเป็นบทละคร การ์ตูน โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นหนังสือคลาสสิกที่น้อย

คนไม่รู้จัก โดยเฉพาะในช่วงที่โรบินสัน ครูโซ ไปติดเกาะอยู่คนเดียวอย่างยาวนานถึง 28 ปี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ที่นั่นและรอดพ้นจากความตายมาได้ ฉบับที่นำมาใช้ในบทความนี้ตีพิมพ์ในปี 1890 โดยสำนักพิมพ์ Frederick Warne and Co. แห่งกรุงลอนดอน มีความยาว 233 หน้า (ตีพิมพ์ก่อนมี ISBN) ในการตีพิมพ์ช่วงแรก ๆ ของหนังสือนี้ ไม่ได้ระบุชื่อผู้เขียนไว้ ทำให้ผู้อ่านส่วนมากเชื่อว่า เรื่องราวการผจญภัยของโรบินสัน ครูโซ เป็นเรื่องจริงและตัวละครหลักมีตัวตนอยู่จริงและมองว่าหนังสือเล่มนี้เป็นเสมือนคู่มือเอาตัวรอดบนเกาะร้างกลางทะเลได้ หนังสือเล่มนี้ยังเป็นหนังสือเล่มโปรดของคนดังจำนวนมาก เช่น อดีตประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ของสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากเป็นหนังสือเก่าและมีอยู่ก่อนกฎหมายลิขสิทธิ์ นิยายเล่มนี้จึงได้ถูกโหลดให้อ่านฟรีทั่วโลก โดยโครงการ Gutenberg Project ของสหรัฐอเมริกาซึ่งสามารถเข้าถึงได้ที่ www.gutenberg.org ปัจจุบันมีหนังสือให้อ่านและโหลดได้ฟรีทางออนไลน์มากกว่า 65,000 เล่ม หนังสือ The Life and Adventures of Robinson Crusoe ได้เปิดให้คนทั่วไปอ่านได้ตั้งแต่ปี 1996

ในบทนำของหนังสือกล่าวถึงการดัดแปลงเรื่องราวชีวิตจริงที่แดเนียล เดโฟ นำมาใช้เป็นพล็อตเรื่องของนักเดินเรือชาวสกอตแลนด์ชื่อ อเล็กซานเดอร์ เซลเคิร์ค (Alexander Selkirk) ที่ถูกลูกเรือปล่อยเขาทิ้งไว้บนเกาะฮวนเฟอานเดซ (Juan Fernandez) ของประเทศชิลีในปัจจุบัน เป็นเวลายาวนาน 4 ปี 4 เดือน และเขาอาศัยอยู่บนเกาะนั้นเพียงผู้เดียวในช่วงปี 1704-1709 ก่อนจะมีคนไปพบและช่วยชีวิตเขาไว้ ปัจจุบันเกาะนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น เกาะโรบินสัน ครูโซ (Robinson Crusoe Island) เพื่อเป็นเกียรติกับนิยายคลาสสิกเรื่องนี้

The Life and Adventures of Robinson Crusoe มีทั้งหมด 14 ตอน 233 หน้า มีเนื้อหาสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 - 3 โรบินสัน ครูโซ เกิดในปี ค.ศ. 1632 ในเมืองยอร์ก (York) ของประเทศอังกฤษ บิดาเป็นพ่อค้ามาจากเมืองเบรเมน (Bremen) ประเทศเยอรมัน มารดาเป็นคนอังกฤษ มีลูกชาย 3 คน คนโตเป็นนายทหารและเสียชีวิตในสงคราม คนที่สองหายสาบสูญไป และโรบินสันเป็นคนที่สาม เขามีน้องสาวอีก 2 คน นามสกุลเดิมของบิดาเป็นภาษาเยอรมันว่า Kreutznaer แต่เพื่อง่ายต่อการออกเสียง ครอบครัวเขาจึงหันมาใช้ ครูโซ (Crusoe) แทน บิดาอยากให้โรบินสันเรียนกฎหมาย แต่โรบินสันสนใจการเดินทางไปในทะเลและผจญภัยไปในโลกกว้าง ซึ่งบิดาเตือนว่าเขาจะมีชีวิตที่ลำบากหากเลือกจะเดินทางรอนแรมไปยังประเทศต่างๆ เช่นนั้น วันหนึ่งเพื่อนคนหนึ่งชวนเขาไปที่กรุงลอนดอนโดยทางเรือ เขาตัดสินใจไปด้วยกันเรือเจอกับพายุจนทุกคนเกือบตาย ทำให้โรบินสันตระหนักถึงอันตรายของท้องทะเล แต่ลึกๆ ในหัวใจเขากียังอยากลองเรือไปในสถานที่ต่างๆ โรบินสันพบกับกัปตันเรือท่านหนึ่งที่ลอนดอนและตกลงเดินทางออกสู่ทะเลเพื่อทดลองค้าขาย เขาลงทุนซื้อสินค้าราคา 40 ปอนด์และขายของในต่างประเทศได้ถึง 300 ปอนด์เป็นความสำเร็จแรกในการค้าขายในต่างประเทศ เขาฝากเงิน 200 ปอนด์ให้กับหญิงม่ายคนหนึ่งให้ช่วยดูแลและออกเดินทางอีกครั้ง แต่เรือของเขาถูกโจรสลัดจับได้ที่เมืองแซลลี (Sallee อยู่ในประเทศโมร็อกโคในปัจจุบัน) ทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา เขาถูกจับไปเป็นทาสให้กับชาวอาหรับหรือแขกมัวร์ (Moorish) และถูกบังคับให้ทำสวนและรับใช้เจ้านายเป็นเวลากว่า 2 ปี วันหนึ่งเขาออกหาปลากับเด็กหนุ่มอาหรับ 2 คน เขาพลัดเด็กชาวมัวร์คนหนึ่งตกลงทะเลและบังคับให้ว่ายน้ำขึ้นฝั่งไป เด็กอีกคนชื่อซูรี (Xury) ยินดีที่จะยอมรับใช้โรบินสัน พวกเขาพากันหลบหนีออกจาก Sallee ไปกว่า 150 ไมล์ เขาแล่นเรือลัดเลาะมาตามชายฝั่งและเห็นสิงโตนอนเล่นที่ชายหาด โรบินสันยิงสิงโตตัวหนึ่งตายและเลาะหนังมันมาด้วย เขาแล่นเรือมาทางทิศใต้และเจอกับแหลมเวอด (Cape Verde) ในหมู่เกาะคานารี (Canary islands) และได้ขออาหาร

ชาวพื้นเมืองกิน และโชคดี พวกเขาเจอกับเรือเดินทะเลของชาวโปรตุเกส จึงได้รับการช่วยเหลือให้ขึ้นเรือมาด้วย กับต้นขอซื้อเรือของโรบินสันและซื้อซูริไว้เป็นทาสใช้งาน

ตอนที่ 4 - 6 โรบินสันกลัวว่าจะเจอคนป่าโดยเฉพาะเรื่องราวของมนุษย์กินคนที่เขาได้ยินมา เขาจึงคิดสร้างบ้านให้ตนเองเพื่อความปลอดภัย เขาเลือกจุดที่มองเห็นทะเลได้และเอากิ่งไม้มาปักเป็นรั้วล้อมรอบข้าวของที่เขา มี เขาแขวนเปลนอนตอนกลางคืน แต่มีอุปสรรคคือฝนเริ่มตกจนเขากังวลเรื่องดินป็นว่าจะเปียกฝน จึงหาจุดที่ดินแห้งและฝั่งซ่อนไว้ เขาเริ่มออกเดินสำรวจเกาะและเจอแพะหลายตัว จึงยิงมาทำเป็นอาหาร เขาทำปายแกะสักระบุวันที่เขามาติดเกาะคือ 30 กันยายน 1659 และขีดบอกวันที่ผ่านไปในแต่ละวัน เขาเริ่มจดบันทึกกิจกรรมที่เขาทำจนหมึกหมด เขาพยายามมองหาเรือในทะเล แต่ไม่เห็นเรือผ่านมาแถบนี้เลย ความหวังที่จะรอดออกจากเกาะของเขาริบหรือลงเรือ ๆ ในบันทึกของโรบินสัน เขาได้จดบันทึกเรื่องราวบนเกาะว่าเขาได้ทำอะไรหลายๆ อย่าง และตั้งชื่อสถานที่แห่งนี้ว่า “เกาะแห่งความเศร้า” (Island of Despair) เขาเริ่มลืมว่าวันไหนคือวันอาทิตย์ จึงไม่ได้ปฏิบัติธรรมในวันสะบาโต (Sabbath) เขาพยายามฆ่าเวลาในแต่ละวันด้วยการทำโต๊ะ เติง แก้ว และเลี้ยงลูกแพะที่จับมาได้ ครั้งหนึ่ง เขาพยายามเอานกพิราบมาเลี้ยง แต่ไม่สำเร็จ เขาทำเทียนไขจากไขมันแพะเพื่อจุดไฟอ่านหนังสือได้ในตอนกลางคืน วันหนึ่งเขาโยนเมล็ดข้าวบาเลย์ (Barley) ไปบนพื้นดินที่มีความชื้นและพบว่ามันงอกขึ้นมา เขาจึงทดลองปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวผลผลิตจนนำมาทำเป็นขนมปังได้

วันหนึ่งเกิดแผ่นดินไหวจนที่พักของเขาเกือบพังลงมา หลังจากแผ่นดินไหวก็เกิดพายุเฮอริเคนพัดกระหน่ำ จนเขารู้สึกกลัวและเข้าไปหลบในถ้ำ พายุทำให้ซากเรือโผล่ขึ้นมาที่ชายฝั่งอีกครั้ง วันต่อมา เมื่อพายุสงบ เขาจึงย้อนกลับไปเรือและค้นหาสิ่งของที่พอจะเป็นประโยชน์บ้าง เขาพบดินปืนที่เก็บไว้ในถังดินปืนอย่างดี เขาจึงเที่ยวไปที่เรืออีกหลายครั้งเพื่อขนดินปืนออกมาทั้งหมด โรบินสันสังเกตว่าฝนบนเกาะจะตกติดต่อกันยาวนานนับสัปดาห์ และเขาเริ่มมีอาการไข้ ตัวร้อน และปวดหัวรุนแรง เขาอ่อนแอเพราะพิษไข้อยู่หลายวัน ไม่มีแรงแม้แต่จะออกไปตักน้ำมาดื่ม เมื่อรู้สึกตัวเองกำลังใกล้จะตาย เขาจึงสวดมนต์ถึงพระเจ้า คือนั่น เขาฝันเห็นผู้ชายคนหนึ่งเข้ามาหา พร้อมกับแสงสว่างแสนตา ชายหนุ่มบอกเขาว่า เขาทนทุกข์ทรมานขนาดนี้แต่ก็ยังไม่นึกผิดและหันเข้าหาพระเจ้า เมื่อตื่นขึ้นมาตอนเช้า เขาเอาใบยาสูบที่เก็บจากเรือมาเคี้ยวและจิบเหล้ารัม (Rum) ให้เลือดลมเดินดีขึ้น เขานึกถึงความฝันประหลาดในคืนก่อน เขาจึงหยิบพระคัมภีร์ไบเบิลที่กู้มาได้จากซากเรือมาอ่านอย่างจริงจัง เขารู้สึกขอบคุณพระผู้เป็นเจ้าที่ได้ช่วยชีวิตเขาไว้ในขณะที่คนอื่นๆ ตายกันหมดในทะเล เขาเริ่มคิดคำนึงเรื่องศาสนาและใช้ไบเบิลเป็นสิ่งที่ปลอบประโลมใจทุกวัน วันหนึ่งเขาเดินทางหาอาหารตามชายหาดและเจอไข่เต่า จึงนำมาเป็นอาหารได้หลายมื้อ

ตอนที่ 7 - 9 โรบินสันตั้งใจสำรวจเกาะให้ทั่ว เขาเดินไปจนสุดเกาะในทิศตะวันตก และเห็นแผ่นดินที่เขาคาดว่าน่าจะเป็นทวีปอเมริกาที่สเปนยึดครองอยู่ เขาคาดเดาว่า เขาน่าจะอยู่ใกล้กับประเทศตรินิแดด (Trinidad) เขาจับนกแก้วมาได้ตัวหนึ่งและสอนให้มันพูด เขายังเจอเพนกวิ้นจำนวนมากบนเกาะอีกด้วย เวลาผ่านไป 2 ปี และเขาเริ่มมีความเชื่อในเรื่องศาสนามากยิ่งขึ้นจากการอ่านไบเบิลทุกวัน ในฤดูฝนเขาหว่านเมล็ดข้าวอีกครั้งและดีใจที่เห็นข้าวเติบโต แต่ทว่ามีฝูงนกเข้ามากินข้าวเป็นประจำ เขายังนกตายหลายตัวและห้อยศพนกไว้เพื่อขู่นกกลัวซึ่งมันได้ผลดีเกินคาด เขาเรียนรู้การนวดแป้งและทำขนมปังจากเมล็ดข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ เขาทดลองทำหม้อดินและเผาไฟจนใช้งานได้ เขากลับไปที่เรือที่ตะแคงอยู่ในทะเลและพยายามทำให้มันกลับมาตั้งตรงได้อีกครั้ง แต่เรือเสียหายเกินกว่าจะแล่นได้อีก เขาจึงตัดสินใจทำเรือเองด้วยการตัดต้นไม้ซีดาร์ (Cedar) ขนาดใหญ่และใช้เวลาหลายเดือนขุดตรงกลางให้เป็นลำเรือ เขาดีใจมากเมื่อทำเรือสำเร็จ ทว่าเขาไม่อาจเคลื่อนเรือไปที่ทะเลได้เพราะระยะทางไกลเกินไป และเรือมีขนาดใหญ่

เกินไป ตอนแรกเขาคิดจะขุดคลองจากทะเลให้มาที่เรือ แต่มันอาจใช้เวลาหลายปี เขาจึงยกเลิกความคิดนี้ไป เขามองว่าเป็นการคิดคำนวณที่ผิดพลาดตั้งแต่ต้น เขามองดูเรือที่สวยงามของเขาอยู่บนฝั่งอย่างน่าเสียดายที่ไม่มีประโยชน์อะไรเลย เวลาได้ผ่านไปแล้ว 4 ปีบนเกาะร้างแห่งนี้ เสื้อผ้าของเขาขาดรุ่งริ่ง เขาจึงฝึกทำเสื้อผ้าจากหนังสัตว์ และทำร่มกันแดดและกันฝนให้ตนเอง เขาตัดต้นไม้และทำเรือแคนู (Canoe) ลำเล็กๆ สำเร็จและแล่นเรือไปรอบเกาะ เมื่อกลับมาถึงที่พักมีเสียงคนเรียกชื่อเขาจนน่าตกใจ เขาพบว่านั่นเป็นเสียงของพอล (Poll) นกแก้วที่เขาเลี้ยงไว้เอง

โรบินสันเริ่มกังวลเรื่องดินปืน เพราะถ้ามันหมดเขาจะล่าสัตว์ได้อย่างไร เขาจึงคิดหาวิธีเลี้ยงแพะด้วยการจับแพะมาขังไว้ในคอกและให้อาหารมันทุกวัน เมื่อเวลาผ่านไปปีครึ่ง จากแพะ 3 ตัวมันมีลูกเพิ่มเป็น 12 ตัว เขาจึงรีดนมแพะมากินและทำเป็นชีสกับเนย วันหนึ่งเขาจินตนาการว่าเกาะแห่งนี้คืออาณาจักรส่วนตัวและมีตัวเขาเป็นราชาผู้ปกครองสูงสุด ประชากรในประเทศของเขาก็คือ นกแก้ว สุนัขแก่ แมวอีก 2 ตัว สัตว์เหล่านี้คือคนรับใช้ของเขา และเขาทานอาหารพร้อมด้วยบริวารแวดล้อมเขาตลอดเวลา เขามีปราสาทอยู่อาศัย และมีบ้านพักในชนบท มีไร่ร่อนและทุ่งข้าวกว้างใหญ่ เขายังมีแพะเป็นแหล่งผลิตเนื้อชั้นยอดอีกด้วย ความคิดหนึ่งเกิดแก่เขาว่า คนเราควรมีเฉพาะทรัพย์สินที่ควรมีแก่การใช้สอยเท่านั้น เหมือนเขาตอนนี้ที่ล่าสัตว์เฉพาะจำนวนที่ต้องการกินเท่านั้น ถ้าล่ามามากเกินไป ก็จะต้องถูกทิ้งให้สัตว์อื่นแทะกินเฉยๆ แม้เขาจะมีข้าวโพดมากมายแค่ไหน เขาก็ต้องปล่อยให้มันเน่าเสียไปเฉยๆ ต้นไม้มากมายถ้าจะตัดมากองไว้ มันก็จะผุพังไปอย่างไรประโยชน์ คนเราจึงควรมีทรัพย์สินเท่าที่เพียงพอแก่การประทังชีวิตได้ก็พอแล้ว ไม่ควรสะสมไว้มาก เราควรพอใจกับสิ่งที่มีอยู่เท่านั้น

วันหนึ่ง ขณะที่เดินอยู่ที่ชายหาด เขาตกใจมากที่เห็นรอยเท้ามนุษย์ จนต้องวิ่งไปหลบที่บ้านด้วยความหวาดกลัว เขาจินตนาการไปถึงเรื่องภูตผีปิศาจตลอดเวลา เมื่อได้สติ เขาก็รู่ว่านั่นเป็นรอยเท้ามนุษย์จริงๆ เขาจึงระมัดระวังตัวมากขึ้นและอยู่ด้วยความหวาดระแวงตลอดเวลาเป็นเวลา 2 ปี เขาคิดว่าความกลัวมันได้ขำจิตวิญญาณเขาไปที่ละนิด ๆ มากกว่าอันตรายที่เกิดขึ้นจริง ๆ เขารู้ว่่นั่นอาจเป็นรอยเท้าของคนป่า จึงต้องเตรียมรับมือกับอันตรายที่กำลังเข้ามา เขาทำคอกแพะใหม่เป็น 2 ที่และอยู่ใกล้กันเพราะกลัวว่าจะมีคนมาเจอ เขาจะได้มีแพะเหลือไว้ในยามฉุกเฉิน เขาขุดถ้ำแล้วเอาแพะฝูงหนึ่งเข้ามาอนที่นั่นตอนกลางคืน วันหนึ่งเขาเดินสำรวจชายหาดไกลออกไปและพบชิ้นส่วนของมนุษย์หลายชิ้น เขาจึงรู้ว่ามีคนป่ากินเนื้อคนมาที่นี่ (Cannibal) เขาจึงเตรียมอาวุธครบมือตลอดเวลาเมื่อต้องออกจากที่พักและพยายามเดินหาคนป่าเหล่านั้น จนเขาค้นพบถ้ำลึกลับแห่งหนึ่งโดยบังเอิญ เขาตั้งใจจะใช้เป็นที่พักเพื่อหลบซ่อนของเขาอีกแห่งหนึ่ง วันหนึ่งเขาเห็นคนป่า 9 คนกำลังกินเนื้อคนอยู่บนชายหาด ก่อนที่พวกมันจะพายเรือออกไป เขาเข้าใจว่าคนป่าเหล่านี้กินเนื้อมนุษย์ไม่ต่างจากที่คนธรรมดาอย่างเขากินเนื้อสัตว์ คนป่าเหล่านี้ไม่ได้รู้สึกว่าการกินเนื้อคนเป็นสิ่งที่ผิดเพราะพวกเขาไม่รู้ว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกระทำ คนที่อ้างว่าตนเองเจริญแล้วก็ฆ่าศัตรูในสงครามและแม้ว่าศัตรูจะยอมแพ้และวางอาวุธแล้วก็ถูกผู้ชนะฆ่าตายอยู่ดี โรบินสันยกตัวอย่างให้เห็นความป่าเถื่อนโหดร้ายของชาวสเปนที่ไปยึดดินแดนแถบทวีปอเมริกาและฆ่าสังหารชาวบ้านหลายล้านคนจนชื่อเสียงของชาวสเปนเสียหายไปทั่วโลกและถูกประณามจากชาวคริสต์ทั่วยุโรป จนแม้แต่ชาวสเปนด้วยกันก็ยอมรับความโหดร้ายนั้นไม่ได้

ตอนที่ 10 - 14 วันหนึ่ง โรบินสันเห็นเรือแคนู 5 ลำ มีคนป่ามา 30 คน พร้อมกับเหยื่ออีก 2 คนมาที่เกาะเพื่อทำพิธีกินคน หลังจากเหยื่อคนแรกถูกฆ่าตายแล้ว คนที่สองวิ่งหนีเข้าไปในป่าที่โรบินสันซ่อนตัวอยู่ คนป่าสองคนจึงตามเหยื่อมาแต่ถูกโรบินสันฆ่าตาย เหยื่อที่รอดชีวิตขอบคุณโรบินสันที่ช่วยชีวิตเขา โรบินสันตั้งชื่อเขาว่า ฟลายเดย์ (Friday) ซึ่งเป็นวันที่เขาหนีรอดมาได้ โรบินสันสอนภาษาอังกฤษให้ฟลายเดย์

และสอนให้เขาเชื่อในศาสนาคริสต์ ฟลายเคยช่วยโรบินสันทำงานทุกชนิดและช่วยเขาเพาะปลูกและหาอาหาร เขารู้สึกสงสารและเอ็นดู ฟลายเคย และมีความสุขมากขึ้นที่มีเพื่อนไว้พูดคุย ฟลายเคยเล่าให้ฟังถึงความโหดร้ายของคนขาว ซึ่งโรบินสันเชื่อว่าเป็นชาวสเปนที่เข้ามายึดที่ดินของคนพื้นเมือง ฟลายเคยถามคำถามว่าทำไมพระเจ้าไม่กำจัดคนชั่วร้ายออกไปจากโลกนี้ให้หมด โรบินสันไม่สามารถตอบได้ เขาจึงรู้ว่าตนเองยังขาดความรู้เรื่องศาสนาอีกมาก ฟลายเคยบอกว่ายังมีคนขาวที่เป็นลูกเรืออาศัยอยู่ที่หมู่บ้านของเขา และชาวบ้านไม่กินคนเหล่านี้ โรบินสันจึงตัดสินใจสร้างเรือให้ลำใหญ่ขึ้นและวางแผนจะเดินทางไปพบกับลูกเรือเหล่านั้นในช่วงปลายปี แต่กลับมีเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้นก่อน เพราะมีคนป่า 21 คนพายเรือแคนู 3 ลำมาที่เกาะพร้อมกับเหยื่อ 3 คน คนป่าก่อกองไฟและกินเหยื่อไป 1 คน โรบินสันที่ซ่อนอยู่เห็นเหยื่อคนหนึ่งเป็นคนขาวและกำลังจะถูกฆ่ากินเป็นรายต่อไป โรบินสันกับฟลายเคยใช้อาวุธที่ติดกว่าฆ่าคนป่าไป 17 คน ที่เหลือหลบหนีกลับขึ้นเรือได้ ฟลายเคยพบว่าเหยื่อคนหนึ่งคือพ่อของเขาเอง เขาดีใจมากกระโดดโลดเต้นไปมาเหมือนเด็ก โรบินสันพาเหยื่อที่รอดตายมารักษาตัวที่บ้าน ปีนี้เป็นปีที่ 27 ของการอยู่บนเกาะร้าง แต่เขารู้สึกว่าเขาไม่เหงาอีกต่อไปเพราะตอนนี้เขาเริ่มมีบริวารมาช่วยเขาดูแลการเกษตรกรรมของเขามากขึ้น คนขาวคือชาวสเปน เขาเล่าว่ายังมีคนขาวอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ที่แผ่นดินใหญ่ เขาอยากจะพาเพื่อนลูกเรือของเขาทั้งหมดมาอยู่ที่เกาะแห่งนี้ โรบินสันจึงส่งคนสเปนและพ่อฟลายเคยไปรับลูกเรือเหล่านั้นมาอยู่ที่เกาะ

โรบินสันเดินทางไปเมืองลิสบอนเพื่อสืบหาข่าวเกี่ยวกับฟาร์มของเขาที่บราซิล เขาพบกับต้นขาโปรตุเกสที่พาเขาไปบราซิล และทราบข่าวว่าฟาร์มของเขาให้ผลผลิตดีมาก กับต้นได้เก็บเงินบางส่วนของเขาไว้และมอบเงินคืนให้เขาจำนวนมากจนทำให้เขากลายเป็นเศรษฐี เขาส่งเงินกลับไปให้หญิงม่ายเพื่อนของเขาและน้องสาวทั้ง 2 คน ตอนแรกเขาคิดว่าจะไปอยู่ที่บราซิลแต่ก็ล้มเลิกความคิดไปเพราะเขาไม่อยากนับถือนิกายแพพิสต์ (Papist) หรือโรมันคาทอลิก เขาตัดสินใจกลับไปตั้งถิ่นฐานที่อังกฤษ แต่เขาอยากผจญภัยด้วยการเดินทางบนแผ่นดินบ้าง เขากับฟลายเคยจึงร่วมขบวนพ่อค้าออกเดินทางออกจากเมืองลิสบอน จนมาถึงเมืองแพมเพลนา (Pampeluna) ในช่วงฤดูใบไม้ร่วงที่หนาวเยือก หิมะตกหนักตลอดทาง ระหว่างทางพวกเขาเจอกับฝูงหมาป่าที่กัดกินคนเดินทางตายและต้องต่อสู้กับหมาป่าหลายร้อยตัวอย่างดุเดือด ฟลายเคยยังฆ่าหมาได้ 1 ตัว พวกเขาเดินทางมาถึงเมืองตูลูส (Toulouse) ของฝรั่งเศสอย่างปลอดภัย จากนั้นเดินทางต่อไปยังกรุงปารีส เมืองคาโลส (Calais) และถึงเมืองโดเวอร์ (Dover) ของอังกฤษในที่สุด โรบินสันจัดการให้ขายฟาร์มของเขาที่บราซิลทำให้ได้เงินมากถึง 33,000 เหรียญสเปน เขาแต่งงานและมีลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน หลังจากภรรยาของเขาเสียชีวิต โรบินสันก็ออกท่องทะเลอีกครั้งในฐานะพ่อค้าในปี 1694

หนังสือ The Life and Adventures of Robinson Crusoe ถือเป็นนิยายคลาสสิกระดับตำนานของโลกที่ทุกคนรู้จัก สไตลการเขียนบรรยายเล่าเรื่องเสมือนจริงที่ผู้เขียนใช้ตลอดทั้งเรื่องถือเป็นยุคใหม่ของการเขียนนิยายแนวชีวิตจริง (Realistic) และถูกมองว่าเป็นนิยายเล่มแรกของประเทศอังกฤษที่เขียนแนวนี้นี้ และได้กลายเป็นต้นแบบการเขียนแนวเสมือนจริงจนนักวิชาการตั้งชื่อนิยายประเภทนี้ว่า (Robinsonade Genre) ผู้เขียน Daniel Defoe ได้สอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวของเขาที่มีต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่นาสนใจตลอดทั้งเรื่อง แม้ในเรื่องของศาสนา โดยผ่านตัวละครที่ติดเกาะคือโรบินสัน ในช่วงแรกโรบินสันไม่ได้เอ่ยถึงพระเจ้าหรือศาสนาเลยจบจนกระทั่งเรือที่เขาขึ้นมาที่ลอนดอนเจอพายุอย่างหนัก เขาจึงสวดมนต์ขอให้ตนเองปลอดภัย และเขาก็ไม่ได้เอ่ยถึงศาสนาอีกเลยจนเมื่อได้มาเจอใบเบิลจากเรือที่อับปางอยู่ที่เกาะร้าง เขาไม่ได้อ่านพระคัมภีร์ไปตามลำดับ แต่เปิดใบเบิลไปตามใจของเขาโดยกล่าวติดตลกว่า เป็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่จะให้เขาเจอคำสอนจากหน้าใดหน้าหนึ่งเท่านั้น โรบินสันพยายามจะสอนให้

ฟลายเดย์หันมานับถือพระเจ้าซึ่งก็ทำสำเร็จ แต่เขาก็ตอบคำถามแก่ฟลายเดย์ไม่ได้ทั้งหมดเพราะเขายังขาดความรู้เรื่องศาสนาอีกมาก นักวิชาการมองว่าแนวความคิดเรื่องศาสนาของโรบินสันไม่ได้จริงจังมากนัก เขาจะนึกถึงพระเจ้ายกเฉพาะเวลาที่มีความทุกข์ยากจริงๆ เท่านั้น

สภาพของสังคมในปีที่หนังสือตีพิมพ์ 1719 แสดงให้เห็นถึงการค้าทาส การจับคนไปเป็นทาสหรือแรงงาน และจับบังคับผู้หญิงไปเป็นภรรยาซึ่งมีอยู่ตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากโลกยุคปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง โรบินสันเองก็ขายเด็กหนุ่มชื่อซุรีที่ร่วมหลบหนีออกจากเมืองแซลส์จากแควมัวร์ให้กับกัปตันชาวโปรตุเกสที่ช่วยชีวิตพวกเขาไว้ ตัวเขาเองก็ถูกจับไปเป็นทาสรับใช้เจ้านายแควมัวร์นานถึง 2 ปี การเดินทางออกจากบราซิลจนเรือล่มกลางทะเลก็มีเป้าหมายเพื่อไปหาทาสจากแอฟริกามาเป็นแรงงานทาสให้กับฟาร์มอ้อยของเขาเองที่บราซิล หลังจากที่โรบินสันมีสหายมาอยู่บนเกาะหลายคนมากขึ้น ชาวเกาะเหล่านั้นก็ไปโจมตีคนพื้นเมืองบนแผ่นดินใหญ่และพาเชลยมาเป็นแรงงานทาสและภรรยาบนเกาะเช่นกัน เห็นได้ชัดตลอดทั้งเรื่องของนิยายว่าคนยุโรปและชาวแควมัวร์ต่างก็แสวงหาทาสมาใช้แรงงานในฟาร์มเกษตรกรรมของตนอยู่ตลอดเวลาและคงจะเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในยุคคนั้น ซึ่งผู้ที่อ่านนิยายเรื่องนี้จำต้องเปิดใจตนเองให้กว้างและยอมรับความแตกต่างของธรรมเนียมปฏิบัติในยุคสมัยเช่นนั้นผ่านตัวละครเอกคือโรบินสัน ครูโซ

กล่าวโดยภาพรวมแล้ว *The Life and Adventures of Robinson Crusoe* เป็นหนังสือนิยายที่ควรค่าแก่การอ่านเพื่อความเพลิดเพลินทั้งแก่นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน และยังมีค่าสำคัญต่อผู้ที่สนใจพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมากอีกด้วย นิยายเรื่องนี้เป็นส่วนผสมของวรรณกรรมที่หลากหลาย ทั้งในเรื่องของศาสนา ความเชื่อ ปรัชญา สังคม และยังมีอารมณ์ขันของผู้เขียนอยู่ประปรายชวนให้น่าติดตามอยู่ตลอดทั้งเรื่อง กลยุทธ์การเล่าเรื่องโดยใช้คำว่า ฉัน หรือ I ยิ่งทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่โรบินสันมีตัวตนอยู่จริงๆ และกำลังเล่าเรื่องที่เป็นเกร็ดความรู้ที่จะเอาตัวรอดเมื่อต้องถึงเวลาติดเกาะร้างซึ่งมีอุปสรรคมากมายที่ต้องเอาตัวให้รอดอยู่ได้ในท่ามกลางความโหดร้ายของธรรมชาติและมนุษย์กินคน จึงไม่แปลกใจเลยว่าเหตุใดนิยายเรื่องนี้เป็นที่ชื่นชอบของผู้อ่านจากทุกมุมโลก

เอกสารอ้างอิง

Defoe, D. (1890). *The Life and Adventures of Robinson Crusoe*. London: Frederick Warne and Co.